

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery
5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

You don't marry the person you can live with
You marry the person you can't live without
ROKA USA.COM
Coming Soon

Buying/Selling in Michigan
All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
Raj S. Shergill
Broker
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajshergill@yahoo.com
CANTON REALTY

Twenty-Fourth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 24, Issue 36; September 9, 2023 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਮੋਦੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਫੜੀ

ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਹਲਚਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਗੱਠਬੰਧਨ 'ਇੰਡੀਆ' ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਭਗਵਾ ਪਿਰ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਗੱਠਬੰਧਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ 2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਲ ਕੇ ਲੜਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਲਿਆ ਹੈ। 'ਇੰਡੀਆ' ਦੀ ਮੁੱਖ ਬੰਦੀ 'ਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਫਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 30 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਉਧਰ, ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਭਗਵਾ ਪਿਰ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਲਾਸ ਸੱਦਣ, ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮ ਨਾਥ ਕੋਵਿੰਦ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 'ਇਕ ਦੇਸ਼, ਇਕ ਚੋਣ' ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ, ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ 'ਇੰਡੀਆ' ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਰਤ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਾਫ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਏਕੇ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪੈਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਛਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਮਤਲਬ, ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀਆਂ ਪਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਖਿਲਾਫ ਬਣ ਰਹੇ ਏਕੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ

ਵੀ 2024 ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ 2024 ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਸਣੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਏਕਾ ਭਗਵਾ ਪਿਰ ਨੂੰ ਪੈਰੋਂ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਆਪ' ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਆਪ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 13, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 7 ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਇਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਗੱਠਜੋੜ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 10 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਥੇ 7 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਮਿਲਣ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਆਪ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਸੁਭ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੈ। ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਥੇ ਵੱਡਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੋਕ ਦਲ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ 'ਆਪ' ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਏਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਆਪ ਇਕ ਵੱਡੀ ਪਿਰਾਂ ਵਜੋਂ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਝਾਰਖੰਡ, ਬਿਹਾਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਆਪ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਏਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇਰਲ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਮੁੱਖ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਸਮਝ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਉਧਰ, ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਏਕੇ ਨੂੰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਬਣ ਰਹੇ ਮਾਹੌਲ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਜਪਾ ਆਪਣੇ 'ਰਵਾਇਤੀ' ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 370 ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੰਡਣਾ, ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਵਰਗੀਆਂ 'ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ' ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਰਗੇ ਰੋਲੇ ਰੱਖੇ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 80 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਰਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਲਿਆਣ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗੇਗੀ। ਉਧਰ, 'ਇੰਡੀਆ' ਗੱਠਬੰਧਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਵੱਡੀ ਹਲਚਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਮੀਜਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੀਤੀ 14 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਆਪਸੀ ਤਕਰਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਮੀਜਾ ਹੁਣ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਐਸ. ਭੱਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਚ.ਐਸ. ਭੱਲਾ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 30 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਨਵੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਨਵਾਂ ਵੋਟਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋ ਵੋਟ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਾਰਡਾਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 28 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St., Carmel, IN
Ph: 317-580-0828
We do private party's & catering at your home or business.
Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
Best Buy Motors
1805 Elmwood, Lafayette, IN 47904
Ph: 765-449-0490
www.bestbuymotorsin.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Buying Or Selling Home In Chicagoland And Suburbs?
Coldwell Banker is a leading real estate brokerage that helps families and individuals find their perfect home.
We Can Help You With
Buying Selling
Investing Managing
Call For More Info:
+1 847-322-5832
www.pradeepsinghrealtor.com
ishowhomes@yahoo.com
20 S Roselle Rd Schaumburg IL 60193
Pradeep Singh
Realtor (14 Years of Experience)

RAJVEER GILL
847-907-1525
Regal Jewels
NEW SPECIALS EVERY MONTH
22KT GOLD & DIAMONDS
MITHA COLLECTION
KAJAL COLLECTION
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ
2625 W. DEVON AVE. CHICAGO, IL 60659
773-262-4377 773-517-0574
www.RegalJewels.com

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਵਰਲਡ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਚ ਗਾਇਕ ਬੁੱਕਣ ਜੱਟ ਲਵਾਏਗਾ ਹਾਜ਼ਰੀ: ਗਾਖਲ

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਬਿਊਰੋ): ਯੂਨਾਈਟਡ ਗਾਇਕ ਬੁੱਕਣ ਜੱਟ ਵੀ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਅਤੇ ਗਾਖਲ ਗਰੁੱਪ ਵਲੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 17 ਸਤੰਬਰ 2023, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਦੇ ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ 'ਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 16ਵੇਂ ਵਰਲਡ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਕਲਾ ਦੇ ਜੋਰ ਦਿਖਾਉਣਗੇ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ

ਹੋਣਗੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ

ਕਿ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਚਤੁਰੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਬੱਡੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੌਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਸ, ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨਹੋਜੇ, ਸਟਾਕਟਨ ਅਤੇ ਫਰੀਮਾਂਟ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਉਘੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਮਾਸੀ ਦੀ ਧੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਨਛੱਤਰ ਕੌਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਆਰਜਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਲੰਘੀ 1 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਨਿਵਾਜੇ ਹਨ। ਉਹ 92 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ 10 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਦੌਰਾਨ ਡੇਵਨਪੋਰਟ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ, ਲੇਕ ਜ਼ਿਊਰਿਖ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਪਰੰਤ 3 ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਭੋਗ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਮਿੱਠ ਬੋਲਕੇ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਦਾਨੀ ਸਨ।

ਮਾਤਾ ਨਛੱਤਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਰਦਾਰ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨਾਲ ਕਸਿਆਣਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 3 ਬੱਚੇ ਸ. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਨੀ ਕਿਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਹਨ।

ਸਾਲ 1985 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਸ. ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਮਾਤਾ ਨਛੱਤਰ ਕੌਰ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹਾਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਈ।

ਸਾਲ 1990 ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਹਤੇ, ਪੋਤੇ, ਅਤੇ ਪੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗੁਰੂਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਚਤੁਰੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚਤੁਰੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪੜਦੇ, ਪੜਪੋਤੇ, ਪੜਪੋਤੀਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਸ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਨਛੱਤਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ 10 ਅਗਸਤ, 1931 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਰੰਗੇਧਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਪਿੰਡ ਆਸਾਮਜਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ, ਦੇ ਦੋਹਤੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਮਾਸਤ ਬਾਪੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 3 ਭਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖਤਾ ਅਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਅਟੱਲ

SERVING CHICAGOLAND & NORTHWEST SBURBS

JESSE SINGH
847-606-3664

Also Get Free Home Inspection & Attorney Service

ਵਾਜਬ ਰੇਟਾਂ 'ਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦੋ ਤੇ ਵੇਚੋ

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਲਿਸਟ ਕਰ ਕੇ ਵੇਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਲਈ, ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।

E-Mail: j.singh@remax.com / WEBSITE: jsingh.remax.com
REMAX AMERICAN DREAM, LONG GROVE, IL 60060

Corporate NMLS# 68434
AZ License# BK-0945946

Sistar Mortgage
A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans
Available In Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859
balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal@sistarmortgage.com
<https://www.nmlsconsumeraccess.org>

AVEER TRAVEL SOLUTIONS LLC ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

- US Passport Services
- Indian Passport Renewal
- US Citizenship Application
- Green Card Renewal
- OCI & Renunciation
- Airport Pick-up & Drop-Off Services
- EAD Renewal
- Flight Tickets
- Visa Services
- Notary Services
- Power of Attorney

Contact: Aman Kaur Ph: 847-338-2141

(Consular Expert with more than 10 years of experience)

E-mail: Aveertravel@gmail.com

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

For Airport Drop-Off and Pickup Indy to Chicago Please Contact AVI at:

847-226-2323

Located in INDIANAPOLIS (IN)

Davenport Family Funeral Homes and Crematory

Lake Zurich
(847) 550-4221

Crystal Lake
(815) 459-3411

SERVICES

- On Site Crematory
- viewing Room Available
- Large, Beautiful Chapels
- Competitive Prices

Davenport
FAMILY FUNERAL HOMES
And Crematory
Serving Families As We Would Want Ours Served
Barrington/Crystal Lake/Lake Zurich

Serving the Sikh Community
with Dignity and Care

Please call or visit our website at www.davenportfamily.com

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਹੋਣਗੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਇਸ ਸਾਲ 22, 23 ਤੇ 24 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੰਨ 1973 ਵਿਚ ਬਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਵੀ ਬਣੀ।

ਲੇਖਣੀ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ 24 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਨਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਡਿਨਰ

ਇਸ ਸਾਲ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਪਹਿਲੇ 2 ਦਿਨ 22 ਅਤੇ 23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਮੰਚ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਸਾਹਿਤਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਯੋਗਦਾਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ

ਦੀ ਟਿਕਟ 30 ਡਾਲਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਨਾਲ 604 526 2342 ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਬਿਨਿੰਗ ਨਾਲ 778 773 1886 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

VerifyingIndia.com

Never Trust, Always Verify
Personalized, Affordable, Confidential, Quality NRI Services

- * Pre-matrimony verifications and divorce Investigations in India
- * Researching Property Information.
- * Assist with Property Investment and property Management.
- * Home Ownership, Land Ownership and Title investigation.
- * Tenant Screening, Background Investigations.
- * Connecting our client with approved and reputed surgeons, physicians for second opinion.
- * Providing solutions to your problems by connecting you with our panel of Lawyers, Chartered Accountant and Architects.

Email: contact@verifyingIndia.com
Call: +1 (888)-598-5186

Use code INTRO10 to get 10% introductory discount

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

UMA TRAVELS

2541 West Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad,
Hydrabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted suitable girl for Ivy League MBA Jatt Sikh divorced 40 years old 5'10" man settled in the Bay Area (California). Homeowner and working as a Sr Product Manager in big tech. Moved from Chandigarh (India) to the US 12 years ago. Looking in the US only. Caste no bar. dhillonravi1983@gmail.com or 408-859-5613.

36-39

U.S. Citizen, Jatt Sikh, Brar, Fresno, California Resident, Divorced Boy, 33 yrs, 6'-3" tall, Handsome, Pilot in American Airlines. Please email biodata and picture at: flykhush15@gmail.com or Contact: (559) 824-902

36-39

USA based Arora Gursikh family looking for a suitable match for their turbaned, divorced son, 36, 5'9", M.Tech Engineering. He does not drink, smoke. Works for a reputed company in health care sector. He earns six figure salary. Owns house in US, commercial, residential property in India. Caste no bar. Contact us at: email: utakecare2@yahoo.com or call 1-618-402-4269

35-38

Well educated Jatt Sikh Bay area family is seeking a match for their July 2000 US born 5' 10" Son. He has earned a Bachelor in Computer Science from UCLA and Masters in CS BioMedical Imaging from UCSF. He does not drink. He wears a turban and keeps his hair. He is employed with a six figure salary. Beyond education, girl must be with a family-oriented mindset and should have good moral family values. Please contact Ph: 5108616491 or email pgrrealty@gmail.com

34-37

Sikh family looking for a USA or Canada match for their 83 born son, 5'10" completed his Civil Engineering diploma. Never married. He is in India, and has his own property. Has family in the USA. Please whatsapp: 262-960-7366. Serious inquiries only.

34-37

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Jat Sikh well educated and well settled family seeking suitable match for their September, 2001 US born 5'-4" daughter. Turban wearing keshadari boy and compatible humble family is preference but others will be considered. She has earned an AA degree in management and Supervision. She is currently employed as a Federal employee in the Bay Area (California). Contact ph:510-861-6491 or pgrrealty@gmail.com

36-39

Sikh family belongs to Ludhiana Punjab, looking for a US or Canadian Citizen match for their daughter, 35, 5'9" divorcee and has one child living with. She has completed her nursing associate in India, currently not working as she is preparing for RN/IELTS. Whatsapp us: 262-960-7366. Serious inquiries only.

34-37

Jatt Sikh girl, 28 years, 5'4" Graduated in Bachelor of Science in Medical Technology. Studying to become Medical Doctor in the USA. Looking for well settled American citizen match. Please contact: +1 (510) 240-2236 or e-mail itsjas1990@gmail.com

32-35

Ramgarhia Sikh family looking for a suitable Ramgarhia Sikh Dhiman match for their beautiful daughter (US Citizen), 29 years, 5' 7", MSC - Physics (India), and licensed paraprofessional educator, residing in Chicago area. Please contact us at: manpreets1211@gmail.com

30-33

Jatt Sikh family looking for a suitable match (only from Jatt Sikh family) for their US born and raised beautiful Doctor daughter, age 30, height 5'.5", doing residency. Please contact at capringsingh8@yahoo.com to exchange information and phone numbers. Serious inquiries only.

30-33

Parjapat family Looking for a suitable Match for their daughter, USA citizen age 33, 5'4" Divorced, no kids, Degree in Accounting, well settled in California. Please contact us at 337-513-2504 or e-mail: beantsingh94553@yahoo.com

29-32

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਅੱਗੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ-ਧੂਹ, ਪੱਗਾਂ ਲੱਥੀਆਂ

ਸੰਗਰੂਰ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਅੱਗੇ 8736 ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਸੈਂਕੜੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿੱਚਧੂਹ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਲੱਥ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਝੜਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਹ 'ਚ ਆਈਆਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਛਿੜਕ ਲਿਆ ਪਰ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਾ ਲਾਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇ ਕੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਕਨੌਣੀ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਵਾਧੇ ਸਣੇ ਨਵੇਂ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਖੁਰਾਣਾ ਵਿਚ 8736 ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ 83 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਾ 83 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਟੈਂਕੀ ਉਪਰ ਡਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਥੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਅ ਦੇ ਬਾਈਪਾਸ ਦੇ ਓਵਰਬ੍ਰਿਜ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਜਿੱਥੇ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਰੈਲੀ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਲੀ ਕਲੋਨੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਤੱਕ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਬੈਰੀਕੇਡ ਲਗਾ ਕੇ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰੈਲੀ ਮਗਰੋਂ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕਰਦਿਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ

ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਜੂਸ ਵੇਚਿਆ

ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: 1158 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਫਰੰਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਜੁਆਇਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣਾ ਧਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਬੈਂਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੰਭੀਰਪੁਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਜੂਸ ਦੀ ਰੇਹੜੀ ਲਾ ਕੇ ਜੂਸ ਵੇਚਿਆ ਤੇ ਹਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਰੇਹੜੀ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਲਈ ਜੂਸ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫਤ ਹੈ।

ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਾਕੇਬੰਦੀ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਧੂਹ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਏ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਲੋਨੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਨੇੜੇ ਦੂਜੀ ਨਾਕੇਬੰਦੀ ਤੋਂ ਜਬਰੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਝੜਪ ਹੋ

ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਧੱਕਾਮੁੱਕੀ ਅਤੇ ਖਿੱਚਧੂਹ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਲੱਥ ਗਈਆਂ, ਕੁਝ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਐਸ.ਪੀ. ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਨਵਰੀਤ ਕੌਰ

ਮਿੱਡ-ਡੇਅ ਮੀਲ ਕੁੱਕ ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੈਲੀ

ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਮਿੱਡ-ਡੇਅ ਮੀਲ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਨਿਗੂਣੇ ਮਾਣ ਭੱਤੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਕੁੱਕ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਬੈਂਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੰਭੀਰਪੁਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਪੈਨਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਿੱਡ-ਡੇਅ ਮੀਲ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਮਿੱਡ-ਡੇਅ ਮੀਲ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਰੰਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੁੱਕ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਭੱਤੇ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਾਰੰਟੀ ਵੀ ਹਾਲੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਸੇਖੋਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਕਰੀਬ ਇਕ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਮੀਟਿੰਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਉਧਰ, 1158 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਫਰੰਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਬੈਂਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਧਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਆਊਟਸੋਰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ ਪੋਸਟਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧਰਨਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ

ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਲ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਧਿਆਪਕ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਧਰਨੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਲੋਕ ਰੋਹ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪ ਵਿਧਾਇਕ ਗੱਡੀ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਿਆ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ: ਹਲਕਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੋਲਵੜ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਸੋਹਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ-ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਵੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਗੱਡੀ ਰੋਕ ਲਈ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਨਿਕਲਣਾ ਪਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਗੱਡੀ ਉਥੋਂ ਲਿਆਂਦੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਆਪ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਰਹੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਖੁਲਾਸਾ

ਪ੍ਰੈਸਟਨ (ਬ੍ਰਿਟੇਨ): ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਰਹੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਔਰਤਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣ-ਬਾਣੇ ਕਾਰਨ ਘੱਟ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁੱਸਾ, ਇਕੱਲਾਪਣ ਤੇ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਾਈਕੋਲੋਜੀਕਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸੁਰਾਗ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਮਰੀਕੀ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਹਨ। ਕਈ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਬੋਝ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਔਸਤਨ ਪੰਜ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਛੇਤਰਾਤਰ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕਈ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੇ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਲੈ ਲਈ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਪਰ ਉਹ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ, ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਚਾਰ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਰੌਅ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋ ਹਫਤੇ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਰ ਪਿੱਛਾ ਖਿੱਚ ਲਏ ਹਨ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਵਿਨੋਦ ਘਈ ਨੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਝਾਅ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਭੰਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਮੰਗਿਆ ਸੀ,

ਪਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤੀ ਰੌਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਸਮਝਿਆ। ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ 28 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ

ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ 1994 ਦੀ ਧਾਰਾ 209 ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਚੋਣੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 25 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 31 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਧਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਲਏ ਯੂ-ਟਰਨ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਰਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਪੰਚ ਕਾਬਜ ਹਨ।

ਤਕਨੀਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲਿਆ: ਭੁੱਲਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਤਕਨੀਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਤੁਰਤ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਤਕਨੀਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਐਫ.ਟੀ.ਈ.ਏ. ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਚੋਣ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਐਫ.ਟੀ.ਈ.ਏ. (ਫੁੱਲਬ੍ਰਾਈਟ ਟੀਚਿੰਗ ਐਕਸੀਲੈਂਸ ਐਂਡ ਅਚੀਵਮੈਂਟ) ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਹੋਈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਆਂਡਲੂ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਅਜਨਾਲਾ ਵਿਚ ਬਾਇਓਲੋਜੀ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ 2024 ਦੇ ਐਫ.ਟੀ.ਈ.ਏ. ਲਈ ਚੋਣ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਛੇ ਹਫਤੇ ਦੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 165 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 7 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਰੱਖੜ ਪੁੰਨਿਆ ਕਾਨਫਰੰਸ: ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੋਭਾਂ

ਰਈਆ: ਮੇਲਾ ਰੱਖੜ-ਪੁੰਨਿਆ ਉਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕਿਆਸੀ ਗਈ ਭੀੜ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਰਕਰ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਖਾਲੀ ਮਿਲੀਆਂ। 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਹਲਕਾ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਟੌਂਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਗਰਾਉਂਡ ਵਿਚ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੁੱਧ ਰਾਮ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਵੱਲੋਂ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਜ਼ਾਈ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਤਾਂ ਬਿਆਸ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਛੇ ਲੱਖ ਏਕੜ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਫਾਈ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 2000 ਏਕੜ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਪਏ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ: ਕਾਂਗਰਸ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਪਏ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸਮਾ (ਜਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਐਕਟ) ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬਾਂਗ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸੈਕਟ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨਾਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਛੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ।

ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਹੀ ਪੈਮਾਨਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਫਸੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੜਤਾਲੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪਸਾਰ 10 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਆਪ' ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਥੈਟਿਕ ਡਰੱਗ ਦੀ ਖਪਤ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਯਾਰੀਆਂ-2' ਦੀ ਟੀਮ ਖਿਲਾਫ ਦੋ ਹੋਰ ਕੇਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 'ਯਾਰੀਆਂ-2' ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ 'ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਗੀਤ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੀਤ ਯੂਟਿਊਬ 'ਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 295-ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਬਾਣਾ ਭੋਗਪੁਰ 'ਚ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਤਰਨਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਅੱਡਾ ਚੌਲੰਗ ਬਾਣਾ ਟਾਂਡਾ ਜਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਣਾ ਭੋਗਪੁਰ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਡਾਣ ਅੱਠ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਏਅਰਲਾਈਨ 8 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਲਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇੰਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਦੇ ਗਲੋਬਲ ਕਨਵੀਨਰ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਏਅਰਲਾਈਨ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਤੀਜੀ ਏਅਰਲਾਈਨ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਬੈਟਿਕ ਏਅਰ ਹਫਤੇ 'ਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਜਦਕਿ ਏਅਰ ਏਸ਼ੀਆ ਐਕਸ-3

ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਇਸ ਰੂਟ 'ਤੇ ਹਫਤੇ 'ਚ ਚਾਰ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਡਾਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰੇਗੀ। ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਏਅਰਲਾਈਨ ਹਫਤੇ 'ਚ ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਅਤੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਆਪਣੇ 160 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਬੋਇੰਗ 737 ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6:50 ਵਜੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਰਾਤ 10:10 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਫਿਰ ਰਾਤ 11:25 ਵਜੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਕੇ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ 7: 30 ਵਜੇ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇਗੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ: ਧਾਮੀ

ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਮਾਰਕੰਡਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੇਪੀ ਗਈ ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਕੇ ਜਿਤਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਾਮੀ ਇਥੇ ਕੂਚੁਕਸੇਤਰ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-3 ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹਾਰ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਮੰਬਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਉਹ ਜਰੂਰ ਜਿੱਤਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਹਰ ਕਾਰਕੁਨ ਨੂੰ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ੇਤੀ ਆਦਿ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਹੁਦੇਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿੱਚ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਏ ਤਾਂ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਰੱਦ ਕਰਾਂਗੇ: ਸੁਖਬੀਰ

ਲੌਂਗੋਵਾਲ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਿੰਡ ਮੰਡੋਰ ਕਲਾਂ ਪੁੱਜ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਸਾਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੀ 10 ਲੱਖ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਗੂਣੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਰਿਪੋਰੀਅਨ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਦਰਿਆ ਲੰਘਦੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਸੂਬੇ ਦਾ

ਹੀ ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਝੌਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਣੀ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਅੱਜ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ 5-5 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ 186 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੈਕੇਜ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਇੰਡੀਆ' ਗਠਜੋੜ ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਪੈਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਧੁੱਕ ਕਮਾਇਆ ਹੈ।

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਥਾਪਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਟਰੱਸਟ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਸੂਬੇ ਦੇ 117 ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਣੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਥਾਪਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਥਾਪਰ ਦੇ ਵਾਰਸ ਅਸ਼ੋਕ ਥਾਪਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਥਾਪਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ ਜੇਕਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਥਾਪਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਰ ਦਿਨ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਨੌਘਰਾ ਸਥਿਤ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਚੌਤਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਉਲਝਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਥਾਪਰ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਬਾਰੇ 'ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ 'ਚ ਕਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਥਾਪਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ।

Punjab Times

Established in 2000
24th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Amrit Pal Kaur

Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
Corrpondents
California
Ashok Bhaura
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 115 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਨਾਮ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ

ਲਾਹੌਰ: ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਜ਼ਾਫੀ ਸਟੇਡੀਅਮ
ਦੇ ਪਿਲਾਕ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ
ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਨਾਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ
ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਨਾਮ ਕਮੇਟੀ
ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਇਲਿਆਸ
ਘੁੰਮਣ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ
ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਉਘੇ
ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ (ਕੈਨੇਡਾ)
ਨੂੰ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਵਾਰਡ ਦੇ
ਸੋਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਤੋਹਫਿਆਂ ਨਾਲ
ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ
ਉਘੇ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਕੀਤੀ

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਨਾਮ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ।

ਗਈ ਪਰ ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ
'ਤੇ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਨਾਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੂੰ ਐਵਾਰਡ
ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਪ ਵਿਧਾਇਕਾ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ

ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ: ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸੰਗਰੂਰ
ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਰਾਜ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ
ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ
ਸਬੰਧੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਰਾਜ ਦੇ ਪਤੀ ਮਨਦੀਪ
ਸਿੰਘ ਲੱਖੇਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਭਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ
ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ
ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਂ ਤੇ
ਪੁੱਤਰ ਦੋਵੇਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ
ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ
ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਸਰਕਾਰ ਹੜਤਾਲੀ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਹੋਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ
3193 ਮਾਲ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਖਤ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ
ਲਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ
ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ 586 ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਦਾ
ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਲ ਅਫਸਰਾਂ
ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਰਨ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ
ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੜਤਾਲੀ ਪਟਵਾਰੀਆਂ
ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਤੇ ਡੀ.ਸੀ. ਦਫਤਰ ਦੇ
ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 'ਕਲਮ ਛੋੜ' ਹੜਤਾਲ ਦੇ
ਸੱਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ
ਐਸਮਾ (ਈਸਟ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਸੀਅਲ ਸਰਵਿਸਜ

ਮੈਟੇਨੈਂਸ ਐਕਟ) ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿਚਲੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ
ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਤਾਇਨਾਤ
ਪਟਵਾਰੀ, ਕਾਨੂੰਗੋ, ਸਰਕਲ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਤੇ
ਡੀ.ਸੀ. ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾ
ਛੱਡਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀ
ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਇਓਮੀਟਰਿਕ ਰਾਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ ਅਤੇ
ਹਰੇਕ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸ਼ਾਮ
ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਉਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਸਵੀਡਨ: ਕੁਰਾਨ ਸਾੜਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਮਗਰੋਂ ਹਿੰਸਕ ਝੜਪਾਂ

ਸਟਾਕਹੋਮ: ਸਵੀਡਨ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਸਾੜੇ
ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਸਕ ਝੜਪਾਂ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵੀਡਨ
ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਾਲਮੋ ਵਿਚ
ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ
ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਿਮ-ਵਿਰੋਧੀ
ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ
ਮੁਤਾਬਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਵੱਲ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟੇ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ
ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਹਿੰਸਕ
ਦੰਗੇ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ
ਟਕਰਾਅ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦ ਇਕ
ਮੁਸਲਿਮ-ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਕੁਨ ਸਲਵਾਨ ਮੋਮਿਕਾ
ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ
ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਈ ਭੀੜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਦਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ
ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਕੂਲ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਸਮਾਗਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ
10 ਸਤੰਬਰ ਲਈ ਰੱਖੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਰੈਫਰੈਂਡਮ
ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ
ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪੋਸਟਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ
ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਕੂਲ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਧਿਆਨ
ਵਿਚ ਲਿਆਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਸਮਾਗਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰੀ ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਨੇ ਐਲਾਨ
ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ ਦੇ
ਸਰੀ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਤਮਨਾਵਿਸ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ
ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਸਮਾਗਮ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵਾਰ ਵਾਰ
ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਸਬੰਧਤ ਤਸਵੀਰਾਂ'
ਲਾਹੁਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ।

ਸਰੀ ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਨੇ ਦਿ ਇੰਡੋ-
ਕਨੈਡੀਅਨ ਵੁਆਇਸ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਸਿੰਗਾਪੁਰ: ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਆਗੂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ

ਸਿੰਗਾਪੁਰ: ਸਿੰਗਾਪੁਰ 'ਚ ਜੰਮੇ ਭਾਰਤੀ
ਮੂਲ ਦੇ 66 ਸਾਲਾ ਥਰਮਨ ਸ਼ਨਮੁਗਰਤਨਮ ਨੇ
70.4 ਫੀਸਦ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ
ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ। ਸਾਲ
2011 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵੀ ਥਰਮਨ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ
ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਕਰਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ
ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ
ਰੱਖੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ
ਲੱਗੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ
ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਹਿਣ
'ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੋਸਟਰ ਨਹੀਂ ਹਟਾਏ ਤੇ
ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਸੋਲਾ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪਾਉਣ
ਦਾ ਅਮਲ ਵੀ ਬੇਰੋਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।" ਸਕੂਲ ਵਿਚ
ਲੱਗੇ ਪੋਸਟਰ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਏਕੇ-
47 ਮਸ਼ੀਨ ਗੰਨ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ 'ਤੇ ਗੁਰਪਤਵੰਤ
ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ
ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ
(ਐਸ.ਐਫ.ਜੇ.) ਦਾ ਵੀ ਨਾਮ ਸੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਹਲਚਲ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ
ਨੂੰ 40 ਵਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਹਰਿਆਣਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਹਰ
ਵਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 40
ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ
ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ
ਜਾਣਗੀਆਂ। ਹਾਲੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਰੀਕ ਦਾ ਐਲਾਨ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਤੋਂ
ਵੱਧ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁ

ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ

ਮੋਗਾ: ਸੂਬੇ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ
ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ 'ਚ ਕਥਿਤ ਘੁਟਾਲੇ ਸਬੰਧੀ
ਮੋਗਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ
ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਹਰਜੋਤ ਕਮਲ ਤੋਂ
ਸਥਾਨਕ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪੁੱਛ
ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਦੱਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ.
ਹਰਜੋਤ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
ਸਥਾਨਕ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ
ਜਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ
ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲੇ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ
ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ
ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਹਰਜੋਤ ਤੋਂ ਦੋ
ਘੰਟੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ
ਤਾਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ

ਸੰਮਨ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ
ਪਹਿਲਾਂ 30 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਪਰ ਉਹ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅੱਗੇ
ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੂਤਰਾਂ
ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਮ ਦਾ
ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਖਰੀਦ ਬਿਨਾਂ ਕੁਟੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ
ਬਿਨਾਂ ਟੈਂਡਰਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ
ਘੁਟਾਲਾ 2022 ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਰੀਖਣ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ
ਆਇਆ ਸੀ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ
ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ
ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਤੱਥ ਵੀ
ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

ਮੋਦੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਫੜੀ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ
ਮਹਿੰਗਾਈ ਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਾ
ਪਵੇਗਾ। ਮੁੱਢਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ
ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਭਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਖਿਲਾਫ ਲੱਗੇ ਨਵੇਂ
ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰ
ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਿਆ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ
ਕੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ ਆਪਣੀ ਤੈਅ ਰਣਨੀਤੀ
ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ
ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ | ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ | ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ | ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ |
|--|--|--|--|

ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ ਨੇ ਲਾਈਵ ਸ਼ੋਅ 'ਚ ਲਾਈ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤੇ ਕੀਲੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਮਿਡਵੈਸਟ) ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਨੌਰਥ ਸ਼ੇਰ ਸੈਂਟਰ ਸਕੌਕੀ

ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ ਜਦੋਂ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੁੱਜੇ

ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਤਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਚਰਚਿਤ ਗੀਤ 'ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ ਕੌਣ ਨੀ ਮਿੰਟੀਏ' ਗਾ ਕੇ ਖੂਬ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ 'ਯਾਰੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀਏ ਨੀ ਤੇਰੀ', 'ਬੋਲੀਵੁੱਡ ਵਾਲੀਏ', 'ਗਿੰਦਤਾਂ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਗਰੁੱਪ ਫਿਰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਨਾ', 'ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਐ ਕਿ ਨਈ 'ਕੱਲੀ ਮਾਂ ਪੁਛਦੀ', 'ਸਾਰੀ ਫੈਮਲੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਜਿੰਨੇ ਦੀ ਤੇਰੀ ਜੀਨ ਕੁੜੀਏ' ਗਾਏ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ 'ਤੇਰੀ ਵੇ ਡਰਾਈਵਰਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲਿਆ ਵੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੀ ਤਨਖਾਹ ਗਾਇਆ' ਤਾਂ ਹਾਲ 'ਚ ਬੈਠੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਤੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾ ਕੇ ਖੂਬ ਰੌਣਕਾਂ ਲਾਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਚਿਮਟਾ ਵਜਾਉਂਦਿਆਂ ਲੰਮੀ ਹੋਕ ਨਾਲ 'ਬੋਲ ਮਿੰਟੀ ਦਿਆ ਬਾਵਿਆ' ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਅਸ-ਅਸ ਕਰ ਉਠੇ। ਬਾਵੇ ਦੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਪੁੱਜੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਵੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ।

ਕਵਰੇਜ ਲਈ ਪੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਲੋਂ ਪੁੱਜੇ, ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਦਾ

ਦਵਿੰਦਰ ਅਟਵਾਲ, ਰਣਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਨ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਬਾਨ, ਜਸਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਾ ਤੱਲਣ, ਰਾਣਾ ਭੰਡਾਲ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸ਼ੌਕਰ, ਸੰਨੀ ਜੈਨ, ਤਰਲੋਚਨ ਗਿੱਲ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਵੇ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ।

ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਦੀਦਾਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਗਿੱਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਪੰਮਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਚੱਠਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀਪਿੰਦਰ ਵਿਰਕ, ਬਲਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਗਜੀਤ

ਧਨੋਆ, ਮੈਡੀਸਨ ਤੋਂ ਈਵੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਂਗਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ, ਐਪਲਟਨ ਤੋਂ ਬੱਬੂ ਖਟੜਾ ਤੇ ਸਾਥੀ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੱਧੂ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਰਿੱਪੀ ਖਟੜਾ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਖਟੜਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਜੱਸੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਤਿੰਦਰ ਸੱਤਾ, ਜਗਜੀਤ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਰਾਣਾ ਵਿਰਕ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੌਣਕ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ (ਮਿਡਵੈਸਟ) ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ੋਅ ਦੀ

ਸਿੰਘ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ, ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਹਰਬੀਰ ਵਿਰਕ, ਸਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਰੋਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ, ਮਨਜੀਤ ਧਨੋਆ, ਜਗਜੀਤ ਢੀਡਸਾ, ਵਿੱਕੀ ਸੋਹੀ, ਦਿਲਰਾਜ ਢੀਡਸਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤੂਰ,

ਸਿੰਘ, ਕਮਲਜੀਤ ਘੁਮਾਣ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੌਣਕ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਗਾਇਕ ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ ਤੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਵਿਖੇ ਉਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਰਣਜੀਤ ਬਾਵਾ ਦਾ ਲਾਈਵ ਸ਼ੋਅ 'ਪੰਜਾਬ ਬੋਲਦਾ' ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ ਤੇ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ ਅਤੇ ਈਵੈਂਟ ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਗਾਣੇ ਗਾਉਣ

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

Presents

PUNJABI MELA 2023

A HEALTHIER COMMUNITY FUN FAIR

FREE ENTRY
FREE FOOD
FREE PARKING

SEP
17
SUN
11AM-6PM

BRING ALL YOUR
FAMILY MEMBERS

SPECIAL PERFORMANCE
GEETA ZAILDAR

VENUE: DEER GROVE EAST, 1599 PEPPER TREE DR, PALATINE, IL
(GROVE 1,2 AND 3)

Fun Activities:

- Free Delicious Food
- Bounce house for Kids
- Musical Chairs
- 3 Legged Race
- Volleyball
- Punjabi Music
- Sprint Race
- Spoon Race
- Shotput
- Kite Flying
- Tug of war
- And many more fun activities

Contact:

Chairman: Nick Balwinder Singh

President: Bhupinder Singh Dhaliwal

Bhupinder Singh Dhaliwal (224) 715-0177, Bikram Singh Sohi (847) 809-1110, Navtej Singh Sohi (847) 917-7716, Parvinder S. Nanua (260) 312-1485, Gurpreet Singh Sidhu (224) 532-1824, Gurlal Singh Bhattal (630) 340-7608, Parmjot Singh Parmar (847) 652-9930, Jigerdeep Singh Dhillon (630) 822-5490, Balwinder S. Girn (847) 947-1129, Surinder S. Palla (219) 256-9426, Sukhmel Singh Atwal (847) 209-6573, Mohinderjit Singh Saini (847) 705-0434, Harwinder Paul Singh Lail (224) 715-0395, Vick Singh (847) 508-5184, Jasbir Singh Palla (219) 256-9428, Amarjit K. Atwal (847) 564-4735, Bhinder S. Pamma (847) 361-3579, Gurmit S. Dhillon (847) 912-6659, Manjeet S. Bhalla (224) 392-6129, Rajinder Singh Mago 630-440-7730

SAVE THE DATE: RANGLA PUNJAB 2024 on April 20th at Copernicus Theatre, Chicago

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

Visit www.PCSChicago.org

E-mail: info@PCSChicago.org or PCS Phone (847)-359-5PCS

PCS Chicago is a 501(c) 3 non-profit promoting Punjabi Culture, Performing arts, language, education, good citizenship, healthy lifestyle and sports

PCS Board of Directors 2023

Nick Balwinder Singh
(Chairman)

Bhupinder Singh Dhaliwal
(President)

Manjeet Singh Bhalla
(Vice President)

Bikram Singh Sohi
(Executive Secretary)

Gurlal S. Bhattal
(Finance Secretary)

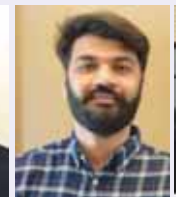
Gurpreet Sidhu
(Tech. Director & Asst. Finance Director)

Navtej S. Sohi
(Youth & Inter Community Director)

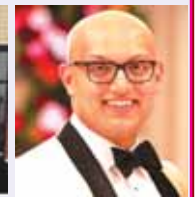
Parmjot S. Parmar
(Asstt. Executive Secretary)

Jigerdeep Singh Dhillon
(Sports Director)

Parvinder Singh Nanua
(Immediate Past President)

Kevindeep S. Atwal
(Immediate Past Chairman)

PCS Board of Governors

Rajinder S. Mago

Sukhmel S. Atwal

Mohinderjit S. Saini

Harwinder Paul S. Lail

Bhinder S. Pamma

Jasbir S. Palla

Balwinder S. Girn

PCS Board of Advisors

Amarjit K. Atwal

Vick Singh

Gurmit S. Dhillon

Surinder Palla

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਪੀ ਸੀ ਐਸ), ਸ਼ਿਕਾਗੋ

Punjabi Mela 2023 Sponsors

Dr. Bhupinder Singh Saini Dr. Harjinder Singh Khaira Gulzar Singh Multani Deepinder Singh Virk Jatinder Singh Khangura Pal Khalil Brij Sharma Dr. Amrik Singh Sohi Dr. Vikram Singh Gill Jaskaran Singh Dhaliwal Kevindeep Atwal Jaidev Singh Bhattal

Pali Dhaliwal Ranbir Singh Dhaliwal Satish Bhardwaj Pal Bhardwaj Gursahib Singh Toor Parminder S. Goldi Sarwan Singh Tiwana Jasbir Suga Amritpal Singh Mangat Avtar Singh Bhaura Jassi Dhaliwal Manjit S. Dhanoa

Harkewal Singh Lally Lakhbir S. Sandhu Lucky Sahota Santokh Ghuman Ajaib Singh Lakhan Happy Heer Narinder Singh Sran Rajinder Dayal Amolak Singh Gidda Iqbal Singh Saini Jagjit Singh Dhindsa Parshan Singh Mann

Rajpreet Kaur Dhaliwal Dr. Amrit Virk Dalvir Kaur Parmar Sanover Sohi Davinder Singh Rangi Swaran Singh Sekhon Harjinder Singh Kahlon Jorawar Singh Jarria Jairam Singh Kahlon Dr. Hargurmukhpal Singh Dr. Gurdial Singh Basran Late S. Pritam Singh Nanua

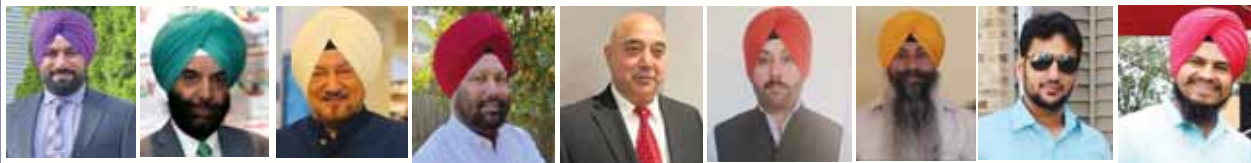
Sher-E-Punjab Sports & Cultural Club, Chicago

Baljit Tiwana Jaswinder Gill Deepinder Virk Honey Khangura Kamaljit Ghuman Jindi Khangura Jinder Benipal

Sher-E-Punjab Sports Club, Chicago (Midwest)

Deepa Bandesha Amardev S. Bandesha Parminder S. Walia Darshan Pamma Amritpal Gill Balwinder Chatha Lakhwinder Singh Amarjit Bandesha Manjinder Singh

Punjab Sports Club, Chicago

Lucky Sahota Santokh S. Ghuman Ajaib Singh Lakhan Happy Heer Dr. Harjinder Khaira Narinder Singh Sran Jaskaran S. Dhaliwal Rajinder Dayal Harwinder Billa Hardeep Gill Parminder Saimbi Jaspal Midha

Pathfinder Realty
RESIDENTIAL | COMMERCIAL | INVESTMENTS
VIC SINGH - SERVING NORTHERN IL FOR 30+ YEARS

Real Estate
447-907-1525
Rajveer & Kaajal Gill
VEERJI.COM

BUYING A HOME IN ILLINOIS & WISCONSIN?
LET MY EXPERIENCE HELP YOU TO GET PRE-APPROVAL
Call Now 312-608-0006
Amrik P. Singh

AMERICAN DREAM
We Can Help You With:
Buying, Selling, Investing, Managing
+1 847-322-5832
Pradeep Singh

Pradeep Singh
We Can Help You With:
Buying, Selling, Investing, Managing
+1 847-322-5832

TAJ PALACE
Parminder Singh Goldi
C: (414) 736-6580 • parminder1208@att.net
3665 E. Grange Avenue • Cudahy, WI 53110

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ 425 ਸਾਹਿਬ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਰੋਡ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਖੇ 1 ਤੋਂ 3 ਸਤੰਬਰ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਗਤਾਂ, ਭੱਟਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਪ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪ ਕੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਕਾਨ੍ਹਾ, ਛੱਜੂ, ਪੀਲੂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਅੱਜ

ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਗਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹਧਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੱਚ ਘਰੜ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੀਏ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨਾਏ ਹੋਏ ਗੁਰਪੁਰਬ ਪੂਰਨ ਸਫਲ ਕਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਘੁਮਾਣ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭਾਈ ਧਰਮ

ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਟਰੇਚਰ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਟੀਕ, ਕਕਾਰ, ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਨੇ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

Dhillon Travel Plaza
Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 571-606-0829, 317-242-9936

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 9 ਸਤੰਬਰ, 2023

ਭਾਰਤ ਮਹਾਂਭਾਰਤ

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਹੋਰ ਭਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਠਜੋੜ 'ਇੰਡੀਆ' ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.) ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ-ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ 'ਇੰਡੀਆ' ਗਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗੱਲ 30 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਫਾਈਨਲ ਕਰਨ ਤੱਕ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ ਨੇ 'ਇੰਡੀਆ' ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੀ-20 ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਰਾਤ ਦੀ ਦਾਅਵਤ ਦੇ ਸੱਦੇ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਆਫ ਭਾਰਤ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਵੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਪੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਅਚਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਇਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: 'ਇੰਡੀਆ ਜੋ ਭਾਰਤ ਹੈ', ਇਹ ਸਿਰਫ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਹੋ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ 'ਰਿਪਬਲਿਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ 'ਇੰਡੀਆ' ਗਠਜੋੜ ਲਗਾਤਾਰ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜੋ 2014 ਅਤੇ 2019 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਵਿਚ ਚੋਣ ਏਜੰਡਾ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ; ਭਾਵ, ਚੋਣ ਪਿੜ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੂਜੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਦੋ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ। 2014 ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਕਰ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਤੱਕੜੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲ ਝੁਕਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2019 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦੇ ਉਭਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਫਰਵਰੀ 2019 ਵਿਚ ਪੁਲਵਾਮਾ (ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ) ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਕਾਫਲੇ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ ਬਾਲਾਕੋਟ ਹਮਲੇ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਐਤਕੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ; ਦੂਜੇ, ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਉਂਝ, ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਇੰਨੀ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ (ਵੱਡੀ ਜੰਗ) ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਧਰਮ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ 'ਇੰਡੀਆ' ਗਠਜੋੜ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹੋਈਆਂ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਜਰੰਗ ਬਲੀ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਕਤ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕ ਰੋਹ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੀ ਸੀ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਬਨਾਮ ਬਜਰੰਗ ਬਲੀ ਦੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਤਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਿਰਕੂ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਰਕੂ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਮਸਲੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਉਭਾਰੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਤਣਾਈਆਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਆਪਸੀ ਏਕਾ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਾਈ ਕਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਨਾ ਪਵੇ।

ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ, ਐਸਮਾ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰੈਵਨਿਊ ਪਟਵਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਗੋ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਹੱਤਤਾਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਐਸਮਾ ਬੇਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ, ਖਾਸਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਐਸਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਿਰੋਧੀ

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਐਸਮਾ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਕਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਹੱਤਤਾਲ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਮੋਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ; ਖਾਸਕਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਭਾਗ ਜੋ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ, ਡਾਕ ਤੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ, ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੰਚਾਲਨ, ਰੇਲਵੇ, ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਦਿ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਐਸਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੱਤਤਾਲੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਸੂਚੇਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹੱਤਤਾਲ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਿਤ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ, ਹੱਤਤਾਲ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੱਤਤਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਸਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਸਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਚੁਸਤੀ ਇਹ ਵਰਤੀ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੱਤਤਾਲ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਬਕਾਇਦਾ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੱਤਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕੋਈ ਅਤਿ ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਤਾਲ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਐਸਮਾ ਵਰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਗਾਊਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ, ਪਟਵਾਰੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਕੜੀ ਹੈ। ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਚਮਕੇ ਲੈ-ਲੈ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭਲੀਭਾਂਤ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਉਹ ਚੇਨ ਤੋੜਨੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਅਰਜ਼ੀ ਨਵੀਸ, ਪਟਵਾਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਕਾਨੂੰਗੋ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਣਲੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਬਲਕਿ ਉੱਪਰਲੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਵਿਜੇ ਸਿੰਗਲਾ ਫਸਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਕੀ

ਬਣਿਆ? ਵਿਜੇ ਸਿੰਗਲਾ ਤਾਂ ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਰੀ ਦੀ ਆਡੀਓ ਲੀਕ ਹੋਈ ਪਰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਤੱਕ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਿਤ ਰਤਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਜਨਤਕ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਵਿਧਾਇਕ ਖਿਲਾਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 4716 ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ 1800 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਟਵਾਰੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੁਹਿਰਦ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਇਸਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਦੋ

ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੇਜ ਤੋਂ ਲਾਈਵ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਗੱਲਾਂ-ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਅਸਾਮੀਆਂ 4716 ਦੀ ਬਜਾਇ ਘਟਾ ਕੇ 3660 ਦੱਸੀਆਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਕੈਚੀ ਫੇਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ 741 ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਰਹੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਭੇਜ ਦੇਣਗੇ ਤੇ 710 ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇਣਗੇ, 586 ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਇਸਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇਹ ਅਧੂਰੀ ਤੇ ਗੁਮਰਾਹਕੁਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅੱਜ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਉਹ 18 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਇਸਤਿਹਾਰ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਉਹ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ, ਪੇਪਰ ਦੇਣ, ਆਦਿ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈਣੇ ਹੋਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣਗੇ; ਤਦ ਤੱਕ ਲੱਗਭੱਗ ਐਨੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਪਟਵਾਰੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ!

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਤੱਥ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਮਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਖਾਸਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕਥਿਤ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਫੋਕੀ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦਸੰਬਰ 2016 ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮਹਿਜ਼ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਗੈਰ ਤਨਖਾਹ ਲਗਵਾਏ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲੱਗਭੱਗ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਮੁੱਢਲੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ; ਭਾਵ, 2016 ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਿਚ ਲੱਗਭੱਗ 4.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ

ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੀ ਜੋ ਕਰੀਬ 246 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨਿਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤਹਿਤ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਵੇਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ (ਸਿਰਫ ਬੇਸਿਕ ਪੇਅ) ਦੇਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਜਦ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਐਸਮਾ ਵਰਗਾ ਕਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਤਾਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦ ਚੀਨ, ਜਪਾਨ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਾਂ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਦਿਮਾਗ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਉਮਰ ਹੱਦ ਘਟਾਏ ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਲਟਾ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਟਵਾਰੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਪਟਵਾਰੀ ਦੁਬਾਰਾ ਉੱਕੇ-ਪੁੱਕੇ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਏ, ਹੁਣ ਟੀ.ਈ.ਟੀ. ਪਾਸ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਪੰਜਾਬ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਜਟਿੰਗ ਫੈਕਲਟੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ 117 ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਜਟਿੰਗ ਫੈਕਲਟੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਕੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ/ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਅਧਿਆਪਕ ਤਜਵੀਜ਼ਤ 'ਵਿਜਟਿੰਗ ਰਿਸੋਰਸ ਫੈਕਲਟੀ ਸਕੀਮ' ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਰਿਟਾਇਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪੀਰੀਅਡ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰੱਖੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ 'ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ' ਭਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੌਕਰੀ ਮੰਗਣ ਆਇਆ ਕਰਨਗੇ।

ਸੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬੇਪ ਕੇ ਨਿਜੀਕਰਨ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਲ ਮਹਿਕਮਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਤਬਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਪੀਰੀਅਡ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਮੰਗ, ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬਹਾਲੀ ਸਮੇਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਖਾਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਪੰਗਾ ਪੈਣਾ ਪੰਜੇ ਨੂੰ!

'ਐਨ.ਡੀ.ਏ' ਤੇ 'ਇੰਡੀਆ' ਧੜੇ ਦੋਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀਤ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਹਮ ਵੜੇ ਗਾ ਜੀ। ਕਈ ਨੇ ਦਲ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ 'ਜੋਰ' ਵਾਲੇ ਕੱਣ ਦੇਖੀਏ ਕਿਹਦਾ ਲੜ ਫੜੇ ਗਾ ਜੀ। ਇਹ ਮੱਦਦ ਹੀ ਸਮਝ ਲਓ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਾਥੀ 'ਕੱਲਾ ਹੀ ਰੜੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ ਗਾ ਜੀ। ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਮਲ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਏ ਕਿਵੇਂ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਗਾ ਜੀ। ਪਈ ਐ 'ਤੱਕੜੀ' ਵੱਸ 'ਦੁਰਕਾਰਿਆਂ' ਦੇ 'ਮਾਲਕ' ਏਸਦਾ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜੇ ਗਾ ਜੀ। ਪੈਣਾ 'ਪੰਜੇ' ਨੂੰ ਪੰਗਾ ਦੋਹ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ 'ਝਾੜੂ' ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਲੜੇ ਗਾ ਜੀ!

ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ (ੳ) ਸਰਕਾਰ (ਅ) ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ (ੲ) ਦਫ਼ਤਰ (ਸ) ਸਕੂਲ ਅਤੇ (ਹ) ਸਮਾਜ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜ ਅਦਾਰੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੁਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਮੁਕਾਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਬਾਕੀ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਿਭਾਉਣ ਯੋਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ। ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਬਦਲੀ ਲਈ ਠਹਿਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਰ ਕੁਆਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਲਈ ਠਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲੀ ਬਦਲੀ ਉਪਰੰਤ ਸਭ ਲਈ ਹਰ ਬਦਲੀ ਲਈ ਠਹਿਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਹੇਠੋਂ ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਕੂਲ ਚੱਲਦੇ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਖੱਟਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ

ਇਹ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸਤੰਬਰ ਕਿਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਬਣਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਨ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਸਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਦਾ ਹੁਣ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ ਪਰ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉੱਥੇ ਵੀ ਹਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਲ ਬਰਾਬਰ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ

ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਫਿਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦੌੜ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਨਿੱਬੜੇ।

ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਾ ਨਿਯਮ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਣ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ... ਇਸ਼ਾਰਾ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵੱਲ ਹੈ।

ਪੰਜਵੀਂ ਪਿਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਸੀ.) ਦੇ ਗਠਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲੇ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਖੈਰ, ਸਕੂਲ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ, ਮੁਹੱਲੇ ਜਾਂ ਕਸਬੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਣ ਲਈ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਵੇ। ਜੇਕਰ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਿਆਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਨਵੇਂ ਬੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ/ਗਠਨ, ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜੇ ਫਰਜ਼ੀਵਾਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟਾਫ ਦੀ ਰਾਇ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਟਾਫ ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੋਗਿਰਦੇ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਖੱਟੜਾ
ਫੋਨ: +91-94176-52947

ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ (ੳ) ਸਰਕਾਰ (ਅ) ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ (ੲ) ਦਫ਼ਤਰ (ਸ) ਸਕੂਲ ਅਤੇ (ਹ) ਸਮਾਜ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜ ਅਦਾਰੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੁਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਮੁਕਾਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਬਾਕੀ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਿਭਾਉਣ ਯੋਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ। ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਬਦਲੀ ਲਈ ਠਹਿਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਰ ਕੁਆਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਲਈ ਠਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲੀ ਬਦਲੀ ਉਪਰੰਤ ਸਭ ਲਈ ਹਰ ਬਦਲੀ ਲਈ ਠਹਿਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਹੇਠੋਂ ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਕੂਲ ਚੱਲਦੇ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਖੱਟਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਐੱਸ. ਸੀ. ਈ. ਆਰ. ਟੀ., ਡੀ. ਜੀ. ਐੱਸ. ਈ., ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ., ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ, ਡੀ. ਈ. ਓ. ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਨਿਰੀਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸਾਲ ਲਈ 10 ਸਕੂਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ 20 ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਕੂਲ ਇਸ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਕਿ ਅਚਨਚੇਤ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸਕੂਲ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਏਜੰਟ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਅਗਲੀ ਪਿਰ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ, ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨਾਲ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚਾਏ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ

ਕਰ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਤੀਜੀ ਪਿਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ ਹਨ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਦਫ਼ਤਰ ਤਕ ਦੀ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਧੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਕੂਲ ਮੁਖੀਆਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨਿਬੇੜ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਹਰ ਸੀਟ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਨੂੰ ਸਮਾਂਬੱਧ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੌਸ਼ਲ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਾਮੀ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਚੌਥੀ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਿਰ ਸਕੂਲ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਸਟਾਫ ਜੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਵਿਚਰਦਾ, ਬੈਠਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਟਾਫ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਹੀ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਦਰ ਮੁਖੀਆ ਬਣ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਵਿਚ ਜਿਸ

ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਛੇਵੀਂ ਵਿਚ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਸਟਾਰ ਵਾਂਗ ਚਮਕਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਜਮਾਤ ਦਾ ਖਾਲੀ ਪੀਰੀਅਡ ਲੈਣ ਲਈ ਜੇਕਰ ਸਟਾਫ ਅੰਦਰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਦੌੜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ੌਕ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਹੁਨਰ। ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੀਰੀਅਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕੇ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਕਾਰਜ- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਡਿਊਟੀ, ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰਨੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਮੁੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਟਾਫ ਦੀ ਏਕਤਾ ਸਟਾਫ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਭਗਤਾਂ, ਸੂਫੀਆਂ, ਸੰਤਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਮਾਨਵ ਸਾਂਝ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਹਰ ਸਵੇਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ

ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪਿਰ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਫੈਲਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਇਹ ਸਕੂਲ ਮੁਖੀਆਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਏਜੰਡਾ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾ ਸਕਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਅਸਰ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਤਰਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਅਤੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਬਣਿਆ ਪਰ ਕੁਝ ਚੋਣਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਇੰਨੀ ਦਮਦਾਰ ਬਣੇ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਚੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੁੜ ਉਸ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਲੜ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਏ ਜਿਹੜਾ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚੋਣ ਰਾਹੀਂ ਇਕੋ-ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ

ਕੀ ਸਵਾਲ ਵਧੇਰੇ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਵਾਬ? ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਵਧੇਰੇ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਨਵੇਂ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਚਿੰਤਨ ਸਵਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।

ਜਵਾਬ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, **ਜਸ਼ਪਾਲ**

ਸਪੈਸਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਾਡਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਿਆ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਈ ਟੌਫੀ ਪਿਘਲ ਗਈ। ਉਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਖਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਡਾਰ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸੀ; ਤੇ ਸਪੈਸਰ ਮਾਈਕ੍ਰੋਵੇਵ ਓਵਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿੱਠੀਆਂ ਹੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਵਾਬ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਧੀ ਦੱਬੂ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸਗੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰਨ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਪੱਤੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ-ਹੁੰਗਾਰੇ ਦਾ ਅੰਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਵੀ ਸਵਾਲ ਮੂੜ੍ਹਮੱਤਾ ਜਾਂ ਉਜੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਬੱਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਸੁਣੇਗਾ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਿਆ ਕਾਰਜ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਸਾਹਸ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅਮਲ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸਿਸ ਬੇਕਨ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ- "ਜਿਹੜਾ ਵਧੇਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਵਧੇਰੇ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਚੇਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।"

ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਹਿਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਲਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਸਗੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਜਤਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਧੀ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਪ-ਦੰਡ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਵੰਗਾਰਨ। ਨੋਬੇਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਲਿਜ਼ੀਡੋਰ ਲਿਜ਼ਾਕ ਰਬੀ ਦੇ ਕਹਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ: "ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਰੁਕਲਿਨ 'ਚ ਹਰ ਯੂਦੀ ਮਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਸੀ- 'ਤੂੰ ਅੱਜ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਹੈ?' ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, 'ਲੱਜ਼ੀ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਅੱਜ?' ਇਸੇ ਫਰਕ (ਵਧੀਆ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ) ਨੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।"

(ਸ੍ਰੋਤ: 'ਸਾਇੰਸ ਰਿਪੋਰਟਰ')

ਡਾ. ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ ਜੂਨੀਅਰ

ਲੇਬਰ ਡੇਅ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਲੀਡਰ ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ ਜੂਨੀਅਰ ਨੇ ਹਰੇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕਸਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਵਸਰ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਤੇ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਰੰਭਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲੈਣ ਤਕ ਇਹ ਘੋਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਭੂਮੀਪਤੀਆਂ ਦੀ ਅੱਯਾਸ਼ੀ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਪੱਤੜੇ ਫੌਲਣ ਤੇ ਨੰਗੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੋਹਿਲੇ ਲੋਕਚਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਉਹ ਉੱਚਤਮ ਬੁਲਾਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਫੋਨ: 408-608-4961

ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਫਲਨੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਆਈ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਏਨਾ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ਼ਟ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਨ ਦੇ ਅਮਲੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 28 ਅਗਸਤ, 1963 ਨੂੰ ਢਾਈ ਲੱਖ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਾਸਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਅਬਰਾਹਮ ਲਿੰਕਨ ਦੀ ਸਮਾਧ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ 'ਮੇਰਾ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ' ਅਮਰੀਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਾਵਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਲਾੜਾਂ ਪੁੱਟੇ ਤੇ ਸਭ ਲੋਕ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਬਰਾਬਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਤੇ ਅਪਣਾਏ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚਾਰੇ ਬੱਚੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੰਗ, ਭੇਦ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਲਿਆਕਤ ਤੋਂ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ। ਉਸ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ

ਸੱਚੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਤੇ ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਏਨੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੰਕਾਰੀ ਭੱਦਰ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਮੰਦਭਾਵਨਾ ਭਰਪੂਰ ਮੰਦਾ ਨਫ਼ਰਤ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ। ਬਾਸਕਟ ਬਾਲ ਕਲਿੱਪਰ ਲੀਗ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਦਾ ਮਾਲਕ

ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰੂਰ ਕਾਰਸ਼ਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਨਸਲੀ ਕਤਲ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਘਿਣਾਉਣੀ ਵਾਰਦਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਭਰ ਦੇ ਅਫ਼ਰੀਕਣ-ਅਮਰੀਕੀ

ਫੌਜ ਬੁਲਾਈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਬਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾ ਕੇ ਠੱਲ੍ਹ ਗਏ। 1814 ਦੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਮਲੇ ਵਾਂਗ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ. ਸੀ. ਇਕੋਰਾਂ ਫੇਰ ਅੱਗ ਦੇ ਛੁਹਲਿਆਂ ਨਾਲ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ

ਤੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਡੋਨਾਲਡ ਸਟਰਲਿੰਗ ਜਿਸ ਨੇ ਅਫ਼ਰੀਕੀ-ਅਮਰੀਕਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਜਾਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨੂੰ ਅਫ਼ਰੀਕਣ-ਅਮਰੀਕਨ ਵਜੋਂ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਅਹੁਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਅਹਿਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦਰਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਵਜੋਂ 1963 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ 'ਨੋਬੇਲ ਪ੍ਰਾਈਜ਼' ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਨਾ ਹੋਈ। ਉਹ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਿਚ ਰੜਕਣ ਲੱਗਾ। ਚਾਰ ਅਪ੍ਰੈਲ 1968 ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਦੋਖੀ ਹਤਿਆਰਿਆਂ

ਭੜਕ ਉਠੇ ਤੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਰੋਹ ਵਿਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਤੇ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਮਚਾਈ ਰੱਖੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਮੱਚੇ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜਾਂ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ. ਸੀ. ਵਿਖੇ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਘਰਾਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ, ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਤੋੜ ਭੰਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਖੂਬ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸੀਸੇ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਭੰਨ ਕੇ ਅੱਗ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਟੋਰ ਮਾਲ ਲੁੱਟ ਲਏ। ਬਾਰਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਲੋਕ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਇੱਥੋਂ ਪਲਾਇਨ ਕਰ ਗਏ। ਸਿਵਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੈਂਜੀਡੈਂਟ ਲਿੰਕਨ ਜੌਹਨਸਨ ਨੇ

ਉੱਪਦਰ ਵਿਚ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਨਾਪੂਰਨਯੋਗ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਬੱਲੇ ਪਿਸਿਆ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਸਟਮ ਇਸ ਭਿਅੰਕਰ ਤਬਾਹੀ ਨੇ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 6300 ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। ਏਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਭਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤੇ। ਇਕ ਮਈ 1986 ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਰੇ ਚੌਕ ਵਿਖੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਤੇ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੰਮ ਦੇ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸ਼ਿਫ਼ਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਹਿਤ

ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੁੱਝ ਉੱਪਦਰੀ ਸ਼ਰਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਹੈੱਡ-ਗਰਨੇਡ ਸੁੱਟ ਮਾਰੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੁੱਝ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਫੱਟੜ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਮਾਰੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁੱਛੜ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦਾ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਚੌਕ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਪੁਲਸੀਆਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਬੁੱਤ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਪੁਲਿਸ-ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਾਲਖ ਮਲ ਕੇ ਲੋਕ ਬੋਇੰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਥਾਣੇ ਅੰਦਰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਉਸ ਮਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਤਸਵ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ ਦੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ 30 ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ ਦੇ ਅੱਧ ਬੁੱਤ 'ਸਟੋਨ ਆਫ਼ ਹੋਪ' 'ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਰੂਜ਼ਵੈਲਟ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਅਬਰਾਹਮ ਲਿੰਕਨ ਅਤੇ ਜੈਫਰਸਨ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਲ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ 1996 ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। 'ਬਿਲਡ ਦਿ ਡਰੀਮ' ਯਾਨੀ ਕਿ 'ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਜੋ' ਜੈਕਾਰੇ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸੌ ਵੀਹ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਬਜਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ 22 ਅਗਸਤ 2011 ਨੂੰ ਲੋਕ-ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਰੋਕਾਰ ਤੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ' ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ

ਵਾਰਤਕ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁੰਦ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਰਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਓਨੀ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵਾਰਤਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ

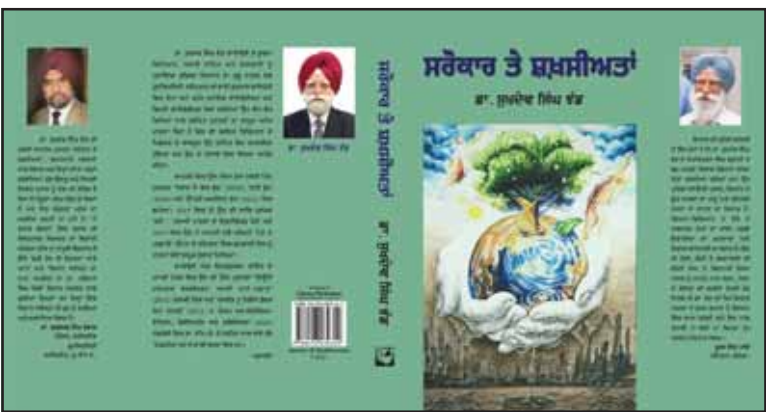
ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਟੋਰਾਂਟੋ
ਫੋਨ: 1 416-605-3784

ਗਿਣੇ-ਚੁਣੇ ਲੇਖਕ ਹੀ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਣ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹਨ। 'ਸਰੋਕਾਰ ਤੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ' ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਡਾ. ਝੰਡ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਿਧਾਈ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਪੱਤੇ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ': ਚੌਹਾਨ ਤੋਂ ਬਰੈਂਪਟਨ, ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਕਦੇ' ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸਾਇੰਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੈ;

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਇਸ ਵੱਡ-ਆਕਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ 28 ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਮੁੱਖਬੰਦ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਡਾ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ, ਕੁਲਜੀਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਮਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 24 ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 16 ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 12 ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਤਾਬ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਸਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ ਦਾ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਸਮੇਈ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਂਧੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨੋਂ ਵੀ ਪਾਠਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ-17 'ਤੇ ਪਾਂਧੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ ਦੇ ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਤੇ ਬਹੁ-ਮੰਤਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਜੋੜਾਂ ਜਗਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਉੱਚੀ ਪ੍ਰਵਾਜ਼, ਗਿਆਨ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਸਾਗਰਾਂ ਦਾ ਤਾਰੂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਹੈ। ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅੱਖੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਂਧੀ, ਅਰਸੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਦਾ

ਮਤਵਾਲਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਸੁਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਸਰੋਚੀ ਲੈਅ ਤੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰਿਦਮ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਕੀਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।" ਪਾਂਧੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਕਿਤਾਬ ਦੇ

ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਦਰਦ ਭਿੰਨੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਹਿੰਜੋਦਾੜੋ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਕੰਦਰ, ਬਾਬਰ, ਅਬਦਾਲੀ, ਗਜ਼ਨਵੀ ਤੱਕ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ

ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 16 ਲੇਖ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ 12 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਬਾਰੇ ਦੋ ਲੇਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ

ਹਿੰਦਾਏ ਗਏ ਦਰਦ ਦੀ ਗੱਲ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਲੇਖ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਲੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 700 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹਾਸਲ

ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰੇ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਹੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪੰਜ ਲੇਖ ਹਨ- 'ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਓ ਹੈ', 'ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਗੜ ਰਿਹਾ ਏ ਵਾਤਾਵਰਣ', 'ਆਚਰਣ ਹੀ ਸੱਭ ਕੁਝ ਹੈ', 'ਆਦਤਾਂ ਬਦਲੀਆਂ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ' ਅਤੇ 'ਚਿੱਤਾ ਚਿਖਾ ਬਰਾਬਰ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਪਛਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਲੇਖ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹਨ- ਪਹਿਲਾ ਹੈ, 'ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਕਲਾ ਏ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਜੁਗਾਤ'। ਦੂਸਰੇ ਲੇਖ 'ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ' ਵਿਚ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 'ਏਕਾਂਤਵਾਸ ਬਨਾਮ ਘਰੇਲੂ ਬਨਵਾਸ' ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ 'ਏਕਾਂਤਵਾਸ' ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਰੌਚਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਏ। ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੇਖ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਡਾ. ਝੰਡ ਨੇ ਚੋਣਵੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਰੋਕਾਰ ਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ'

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ, ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ, ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਨਿੰਦਕ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ' ਜਾਣੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਸਾਖੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬੜੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਰੇ ਤਿੰਨ ਲੇਖ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਲੇਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਦੂਜੇ

ਲੇਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਲੇਖ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ' ਸਾਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਬਰ, ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪਾਠਕ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੋਜ ਅਤੇ ਤਰਕ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਇਹ ਲੇਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਪੰਜ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲੱਛੜ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪੱਲਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਿਆਕਤ ਸਦਕਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਾਰਥਿਕ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ।

ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਅਲਬੱਤ! ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਡਾ. ਪੱਲਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਬੜੀ ਸਹਿਜਤਾ ਅਤੇ ਸੁਚੱਜਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ, ਵਿੱਦਿਆ, ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੁਲਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਗਿਣੇ ਚੁਣੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੀਐੱਚ.ਡੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਸਵੈਮਾਣ ਸਿੰਘ ਪੱਖੋਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਲੇਖਕਾਂ ਲਾਲਾ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ, ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-

ਚਿੱਤਰ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੌਰਾ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਚੋਟਕ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਢੁੱਡੀਕੇ ਵਾਪਸੀ, ਨਾਵਲਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ, ਇਨਾਮਾਂ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੰਵਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉੱਥੇ ਆ ਕੇ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ "ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲਿਖਦਾ ਏਂ, ਲਿਖਣਾ ਨਾ ਛੱਡੀ" ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਕ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਮੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ,

ਧਾਰਮਿਕ, ਵਿਗਿਆਨਕ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਦੀ ਅਤੇ ਰਵਾਂ ਹੈ ਜੋ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਕਾਊ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸੂਝ ਸੁਗਨ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵਾਰਤਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਟਾਂਵੀਂ-ਟਾਂਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਹੀ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਝੰਡ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇੰਜ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ।

UNITED SPORTS CLUB CALIFORNIA, AMERICA

DEDICATED TO

16th WORLD KABADDI CUP

(James Logan High School 1800 H Street, Union City, California 94587)

17 SEPTEMBER 2023, SUNDAY

(Timing 09:00am - 06pm)

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

Club Management

Late. Nashib Singh Gakhhal

Late. Major Singh Bains

Late. Puran Singh

Amolak Singh Gakhhal
Chief Patron, United Sports Club

Makhan Singh Bains
Chairman

Iqbal Singh Gakhhal
Vice Chairman

Jugraj Singh Sehota
President

Palwinder Singh Gakhhal
Advisor

Ashok Bhausa Gen. Sec & Media Incharge

Narinder Singh Sahota
Treasurer

Badrhu Singh Khilaur
Advisor

Banam Bains
Advisor

Balvir Singh Bhatia
Director

Natha Singh Gakhhal
Advisor

Makhan Singh Dhalwal
Advisor

Debi Sohail Sidhwan Dora
Advisor

Inderjit Singh Thind
Advisor

Bakhtawar Singh Gakhhal
Advisor

Gurpreet Singh Gakhhal
Advisor

Giani Ravinder Singh
Advisor

Baljinder Singh Gakhhal
Advisor

Harjinder Luthar
Advisor

Dalwinder Padda
Advisor

Arandeep Singh
Advisor

Baljinder Singh
Advisor

Kirandeep Singh (Advisor)
Advisor

Dhama Coach
Advisor

ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ

ਬੁੱਕਣ ਜੱਟ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ

17 ਸਤੰਬਰ 2023, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇਗਾ

Bukan Jatt

Amolak Singh Gakhhal

All Kabaddi Lovers are openly Invited

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸਟੀਟਸ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ

Media in charge World Kabaddi Cup

S. Ashok Bhausa

Phone: 510 415 3315,
Email: ashokbhaura@gmail.com

16ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ

- Sandeep Nangal Ambian Bay Area
- North America/Charda Punjab Sports Club,
- Baba Sang Ji Kabaddi Club
- Fateh Sports Club/Shaheed Baba Deep Singh

Spectator Have to reach at James Logan High School, International Law of Kabaddi will apply, United Sports Club has reserve the right for last decisions.

Sher-E-Punjab

Sports & Cultural Society Cincinnati (OHIO)

ਸਮਦੇਵ ਗਿੱਲ ਕੋਲਾ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਭਾਠ ਬਿੱਲੂ ਦੀ ਨਿੱਖੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

Sher-E-Punjab Khed Mela XII

September 16th, 2023

(Saturday, 8am-5pm)

Royal Blue Event Center

6459 Manchester Rd., Middletown, OH 45005

Open Invitation To All

In Loving Memory

Jinder Gill Golla

Balbir Singh Gill

Royal Blue Event Center
6459 Manchester Rd., Middletown, OH 45005
Key: 513-430-4134 Support: 513-780-1215
Chicago: 312-762-7888 Tag: 616-202-830-4008

Sports, Entertainment and a lot more

Sports: Athletics Games for Men, Women & Kids

Races, Three Leg Race, Shot Put, Tag of War & Other Activities, Kids Attractions: Inflatable Bounce Houses and Board Games and much more.

No alcohol allowed. Drug Free Games.

Live Concert

Kabaddi Starts 10am to 4pm
Concert Starts @ 4pm

Kabaddi 1st Prize Sponsor

Devinder Singh Kabbir
Sauri Srivastava
Cleveland, Ohio

Lucky Draw

1st Prize Motorcycle
2nd Prize Laptop
Entry fee \$100

G 70 YEARS
Gummer Wholesale, Inc.
Brian Riethman, Ph: 937-710-3061
briethman@gummerwholesale.net

Kabaddi Starts 10am to 4pm
Concert Starts @ 4pm

Cricket Matches Timing
Sept. 15, 2023 (8am to 6pm)

HACKNEY Since 1997

Khan GROUP & ASSOCIATES

Tibbi

Cricket: 1st & 2nd Prize Sponsors

Karl Chitra Iqbal Singh
(Mr. Singh Transport)

Harry Ghossein
Ph: 615-416-4714
Anamir Ghossein
Ph: 317-693-9828

India Bazar

Sheet Volleyball
1st & 2nd Prize Sponsors
ਸਾਥ ਵਿੱਚ ਵਿਕੀਕਾਰ

HARJAS

Entry, Food & Parking Free

Prizes		
Kabaddi	Soccer	Cricket
1 st Prize \$25,000	1 st Prize \$4000	1 st Prize \$100
2 nd Prize \$10,000	2 nd Prize \$3000	2 nd Prize \$50
3 rd Prize \$7,000	3 rd Prize \$2000	Participant \$20
4 th Prize \$15,000	4 th Prize \$1000	
Volleyball	Cricket	
1 st Prize \$5000	1 st Prize \$5000	
2 nd Prize \$4000	2 nd Prize \$4000	

REGAL JEWELS
1431 Business Center Blvd
CINCINNATI OH 45240
Phone: 513-430-4134 Fax: 513-780-1215

SATYA WHOLESALE
ENVIRONMENTAL FASHION CARE

REGAL JEWELS
Rajpreet Kaur
814-400-7006

Kabaddi Contact:

Chicago: 312-762-7888
Surjit S. Mall: 513-416-4599
Anamir S. Ghossein: 313-418-4191
Happy Meedi: 513-684-7879
Pavinder Gill: 720-579-5372

Volleyball Contact:
Happy Meedi: 513-814-2426
Niryani Sandhu: 513-559-6549
Gargpreet Gill: 513-516-1915

Sheet Volleyball Contact:
Hardeep Saran: 937-545-3160
Karl Chitra: 513-524-9643

Event Contacts:
Kabaddi: 937-694-1317
Cricket Contact:
Iqbal Singh: 513-516-6527
Suranga Mall: 513-232-1993
Nandir Taha: 513-586-5695
Karl Chitra: 513-244-2898

Soccer Contact:
Gaby Meedi: 732-268-2334
Parag Garg: 216-265-2222
Anamir Mall: 513-658-9415

LDI Development Group Montu Bedi 513-748-5126

Jeet Leghites, Inc. Deepa Bhatnara 513-399-2021

President of Sher-e-Punjab Charanjit Singh Bear		Chairman of Sher-e-Punjab Anurik Singh Throm		Chief Guest (Sulhan Family) Jatinder Tara Singh Sulhan				Grand Sponsor (Ghousan Brothers) Harvinder Ghosain				Guest of Honor (Dhillon Brothers) Anurik Dhillon											
		 Bakher Singh Sulhan				 Gurnail Singh Sulhan				 Surabjit Singh Sulhan				 Harvinder Ghosain		 Anurik Ghosain		 Harvinder Wala Founder President		 Lakshmi Dhillon		 Anurik Dhillon	

Platinum Sponsors

Diamond Sponsors

																				
Lalit Singh	Harvinder Singh	Gurnail Singh	Jatinder Dhillon	Jas Jassi	Majinder Dhillon	Harvinder Singh	Gurnail Singh	Sukhdev Singh	Jatinder Dhillon	Anurik Aggarwal	Gurpreet Gill	Prithvinder Singh	Jagpreet Singh	Harvinder Ghosain	Anurik Ghosain	Harvinder Wala	Lakshmi Dhillon	Anurik Dhillon	Harvinder Ghosain	Anurik Ghosain

Gold Sponsors

																				
Gurpreet Gill	Anurik Singh	Dr. Rajinder Kaur	Happy Mahal	Prithvinder Singh	Jatinder Dhillon	Jas Jassi	Majinder Dhillon	Harvinder Singh	Gurnail Singh	Sukhdev Singh	Jatinder Dhillon	Anurik Aggarwal	Gurpreet Gill	Prithvinder Singh	Jagpreet Singh	Harvinder Ghosain	Anurik Ghosain	Harvinder Wala	Lakshmi Dhillon	Anurik Dhillon

Guests

																				
Anurik Dhillon	Anurik Ghosain	Harvinder Ghosain	Anurik Dhillon	Anurik Ghosain	Harvinder Ghosain	Anurik Dhillon	Anurik Ghosain	Harvinder Ghosain	Anurik Dhillon	Anurik Ghosain	Harvinder Ghosain	Anurik Dhillon	Anurik Ghosain	Harvinder Ghosain	Anurik Dhillon	Anurik Ghosain	Harvinder Ghosain	Anurik Dhillon	Anurik Ghosain	Harvinder Ghosain

ਪੰਜਾਬ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਤ
 ਸੁਰੱਖਿਅਕ ਸੇਵਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿਖੇ
 ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ
 ਵਾਰਡ ਹੋਲੀ ਚਾਰਜ ਵਲੋਂ
 ਸੁਰੱਖਿਅਕ ਸੇਵਾ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ
 ਸਹਮਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ

For More Information, Please contact at: Sherepunjabociety@gmail.com
Charanjit S. Bear Ph: 317-903-7400 or Surjeet S. Mavi Ph: 513-616-4530
 Design by: Rajinder Dhillon

ਲਾ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਦੀ...

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਿੰਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਮਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਬਾਗਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਿੰਦੀ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੀਸ ਕੇ ਮਹਿੰਦੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਿਉਂ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੇਲਾ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਾਜ਼ੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤੌੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਡੇ ਘੋਟਣੇ ਨਾਲ ਰਗੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ

ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ
ਫੋਨ: +91-94178-40323

ਮਹਿੰਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਇਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਘਰੇਲੂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਲਝਦੀਆਂ। ਜੇ ਇੱਕ ਸੁਲਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ- ਵਸਣ ਸ਼ਰੀਕੇ ਦਾ, ਨਾਭੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ; ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਕੇ ਕਬੀਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਔਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਡੋਲਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਗਨ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਰਾਤ ਦੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਤੇ

ਮਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਝਲਕ।

ਮਹਿੰਦੀ ਮਹਿੰਦੀ ਹਰ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਿੰਦੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਰਗੜ ਰਗੜ ਕੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਭੋਰਤ ਬਣ ਬਣ ਲਹਿੰਦੀ ਬੋਲ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਨਾ ਬਾਬਲਾ ਸਹਿੰਦੀ। ਸ਼ਰੀਕ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਸ ਤਾਅਨੇ ਝੱਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਔਰਤ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

ਮਹਿੰਦੀ ਮਹਿੰਦੀ ਹਰ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਿੰਦੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਰਗੜ ਰਗੜ ਕੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਬੱਤੀਆਂ ਬਣ ਬਣ ਲਹਿੰਦੀ ਬੋਲ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਵਖੜ ਪਏ ਤੋਂ ਸਹਿੰਦੀ।

ਮਹਿੰਦੀ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣੀ ਸ਼ਗਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਔਰਤਾਂ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿੰਦੀ ਸੁਖਤ ਸਿਆਣੀ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਤੇ ਦੇ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ

ਦੇ ਮਹਿੰਦੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਲੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਗਨ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਭਾਵੇਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਝ ਤਾਂ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਪਰ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੋਗ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪੇਕਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿੰਦੀ, ਚੂੜੀਆਂ, ਡੋਰੀ ਭਾਵ ਪਰਾਂਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਗ ਗ਼ੁਸਤ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਵਰਗੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਗ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਭਾਵੇਂ ਕਹਿਰ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਸੋਗ ਵਧਾਉਣ (ਖਤਮ) ਲਈ ਇਹ ਰਸਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਰੌਣਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਿਚ ਵੀ ਬਦਲਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਠੰਢੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਖਾਧੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜਦਕਿ ਗਰਮੀ ਵਿਚ

ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਵੀ ਔਖੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾ ਕੇ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨੀਆਂ ਵੀ ਔਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ, ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਤੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਵਹੁਟੀਆਂ ਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੀਘਾਂ ਝੂਟਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਜ ਨੂੰ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜ ਨੂੰ ਤੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਕੇ ਤੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਸਾਉਣ ਵੀਰ 'ਕੱਠੀਆਂ ਕਰੇ ਭਾਦੋਂ ਚੰਦਰੀ ਵਿਛੋੜੇ ਪਾਵੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਦੇ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੁੱਕੀ ਮਹਿੰਦੀ ਹੱਟੀ ਤੋਂ ਮੁੱਲ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰੀ ਮਹਿੰਦੀ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਤੌੜ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਘਰ ਦੇ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਰਦ ਤਾਂ ਮਹਿੰਦੀ ਰਗੜਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਮਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਬੋਲੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਲਾ ਕੇ ਗੋਰਿਆਂ ਹੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਵਿਚ ਨੱਚਦੀ ਫਿਰੇ।

ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਲਾਤੇ ਦੇ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਆਹ ਦੇ ਹਰ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਆ ਵੇ ਬੰਨਾ ਲਾ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਦੀ ਮਹਿੰਦੀ ਦਾ ਰੰਗ ਸੂਹਾ ਲਾਲ।

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਵਾ ਚੌਥ ਦੇ ਵਰਤ ਮੌਕੇ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਿਗਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਝ ਹੁਣ ਘਰ ਵਿਚ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਲਵਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਮਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਛੱਲੇ ਮੁੰਦੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਨੀ ਗੱਲਾਂ ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਸੋ, ਇਹ ਮਹਿੰਦੀ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਸਮੇਂ ਕਰਨਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 16 ਸਤੰਬਰ 2023 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-603

ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਜਾਪੇ ਆਣ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਏ, ਹੋਏ ਮੇਲ ਵਿਆਹ ਸਬੱਬੀ, ਖਿਚਾਉਣ ਫੋਟੋ ਝੱਟ ਸ਼ਹਿ ਗਏ। ਕਈ ਬੈਠੇ ਕੋਈ ਲੰਮੇ ਪੈਗੇ, ਬਾਹਲੇ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਆ ਨਜ਼ਿਆਏ, ਵਿਆਹ ਸਾਡੇ ਹਰਮਨ ਦਾ, ਅਸੀਂ ਨੱਚ ਨੱਚ ਧਰਤ ਹਿਲਾਏ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-601

ਹੱਜ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜੀਵਣ ਦਾ ਬੱਸ ਜਿਉਣਾ ਵੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ। ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਲਾਰੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਰੁੱਖੀ ਮਿੱਸੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੱਚੀਆਂ ਪਿੱਲੀਆਂ ਬੱਧ ਲੈਨਾ ਹਾਂ ਪੈਂਦੀ ਮਸਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੈ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਫੋਨ: 98783-37222

ਉਮਰ ਹੈ ਸੋ ਨੂੰ ਢੁਕਣ ਵਾਲੀ, ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਦੇਵੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋਈ, ਸਕਾ ਸਬੰਧੀ ਰਿਹਾ ਨਾ ਕੋਈ। ਲੱਕੜਾਂ ਬਾਲ ਤਪਾ ਲਿਆ ਚੁੱਲ੍ਹਾ,
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਦੇਵੇ ਲੇਖੇ ਦੂਜਾ ਮੰਨ ਤਵੇ 'ਤੇ ਪਾਇਆ, ਪਹਿਲਾ ਹੱਥੀਂ ਫੁੜ ਕੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸੇਕੇ।
-ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ
ਫੋਨ: 925-325-2486

ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਤਾਂ ਲਏ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਕੀ ਕੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਬੁੱਢੇ ਵਾਰੇ, ਵਾਹ ਨਸੀਬਾ ਫਿਟੇ ਮੂੰਹ ਤੇਰੇ, ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸੰਗ ਛੱਡ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਕਾਲੇ ਪੀਲੇ ਦੇ ਮਨ ਬੱਧ ਲਏ, ਵਿਚ 'ਗਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਉਹ ਰਾੜ੍ਹੇ, ਇੰਝ ਹੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਉਣੀ ਪੈਣੀ, ਜਿਉਣ ਦੇ ਜਾਣੇ ਨੇ ਵਰਕੇ ਪਾੜੇ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਫੋਨ: 408-912-3438

ਆਦਮੀ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੈ ਆਇਆ ਬੁਢਾਪਾ, ਗਈ ਜਵਾਨੀ ਛੱਡ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਹੋਏ ਪਗਲੇ ਗੋਹਟੇ ਗਿੱਲੇ, ਤਾਅ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਤਵੇ ਭੁੱਖਾ ਢਿੱਡ ਗੜ੍ਹਾ ਗੜ੍ਹਾ ਕਰੇ ਮੇਟੇ ਠਿੱਲੇ, ਕੱਚੇ ਪਿੱਲੇ ਦੇ ਮੰਨ ਰੱਖਸੁਲਗਦੇ ਗੋਹਟੇ ਉਤੇ ਉਲੱਧ ਉਲੱਧ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਾੜੇ। ਵਕਤ ਨਿਰਬਾਹ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

To Advertise with Punjab Times Call:
847-359-0746
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
ਫੋਨ: 847-359-0746

ਜਾਤੀ ਚੇਤਨਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਤ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੰਬੜੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੰਬੜੇ ਉੱਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ ਜੋ ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਪਕ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਲਗਾਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਕੇਸ ਵਿਚ 2020 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 31 ਮਹੀਨੇ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੰਬਰ 2022 ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਨਿਗਧੇਂਦੂ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਵੱਲੋਂ 72 ਸਾਲਾ ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੰਬੜੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਕਿਸ ਨਵੇਂ ਪਹਿਲੂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ?

ਜਵਾਬ: ਮੈਂ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਜਾਤ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਕੁਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਤਲੇਜਾ ਜੇਲੂ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ (ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ.ਬੀ.) ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ 39 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜੇਲੂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 51 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਵੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਲਾਗੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸਨਿਗਧੇਂਦੂ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ
ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਹੈ। ਫਿਰਦੌਰ ਦੋਸਤੋਵਸਕੀ ਦੇ ਕਥਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ: "ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਜੋ ਫਿਰਕੂ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਤ, ਫਿਰਕੇ (ਧਰਮ) ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ, ਤਸਵੀਰ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ: ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਖਾਤਰ ਟਿਕਾਉ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਹਾਰਕ ਪੱਖੋਂ ਟਿਕਾਉ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਜੇਲੂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮਾਂਦਰ ਚੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਥੇ ਇਕ ਕੈਦੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਮਰਾਠਾ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੱਕ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ 'ਹਾਂ' ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰਟ-ਕੱਟ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮੇਰੇ ਗੋਤ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਭਾਰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਹੈ।

ਜਾਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਮੈਂ ਜੋ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਉਹ ਸੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼। ਇਹ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਹੱਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਾਰਡਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਗਾਇਕਵਾਤ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਟਰੇਚਰ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਲਿਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁੜ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠਾਣੇ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਆਈ.ਜੀ. ਜੇਲੂ ਖੁਦ ਦਲਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 'ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ' ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ

ਦਰਜੇਬੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦਲਿਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਦਲਿਤ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਵਰਣ ਆਸਰਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉੱਚ ਜਾਤੀਆਂ ਉੱਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਛੇਕੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਲਈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਨਾਈ, ਤਰਖਾਣ ਆਦਿ ਸਨ। ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰੋਗ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਬਣੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਬਤਿਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਣ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਘਰ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲੇਗਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਗੈਰ-ਮਹਾਰ ਦਲਿਤਾਂ (ਮਾਂਗ, ਚਾਂਬਾਰ, ਵੋਰ) ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ 'ਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਪ-ਜਾਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ। ਮਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉੱਪ-ਜਾਤੀ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਇੰਨੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਸਹਿ-ਭੋਜ ਵਰਗੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਆਰ.ਪੀ.ਆਈ.) ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ, ਗੈਰ-ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਰੋਧੀ-ਧਿਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਂ ਉੱਪ-ਜਾਤੀਆਂ/ਗੋਤਾਂ 'ਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਦਲਿਤ ਪੇਂਬਰਜ਼ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੇ.ਵੀ. ਪਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਹਾਰ ਉੱਪ-ਜਾਤੀ ਦਲਿਤ ਪੇਂਬਰ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦਲਿਤ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਜੋ ਮਾਲਾ-ਮਾਡੀਗਾ ਸਿੰਡਰੋਮ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਘਿਨਾਉਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੇਰੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤੀ ਸਰੋਤਾਂ (ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਚੇਤਨਾ, ਮੁਹਾਵਰੇ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਜਾਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਕਦੇ ਖਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਵਾਲ: ਦਲਿਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਜਾਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਦੇ ਯੁਗ

ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਹਾਂਦਰੂ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਮਾਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਜਾਤੀ ਇਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਜੂਦ-ਸਮੇਇਆ ਗੁਣ ਅਮੀਬਾ ਵਾਂਗ ਵੰਡੇ

ਭਾਰੂ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦ ਕੀ ਹੈ, ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਆਰ.ਪੀ.ਆਈ. (ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਉੱਭਰਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦ ਹੈ ਜੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵਕਾਲਤ

ਜੇਲੂ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਈ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੰਬੜੇ।

ਜਾਣਾ ਹੈ; ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਉਮੀਦ ਜਮਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਆਲੋਚਕ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲਾ ਦੇਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠੱਪਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਗਾ ਕਿ ਜਮਾਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਤਾਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਕਈ ਪੱਧਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜਮਾਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਿੱਧਰੇ ਹੋਰ ਇਸ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨੁਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਆਧਾਰਿਤ ਲਾਮਬੰਦੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਇਸ ਸਭਿਅਤਾਗਤ (ਜਾਤੀ) ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹਿੰਦੂਤਵ ਵਰਗੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਵਾਦ ਦਰਮਿਆਨ ਬਹਿਸ ਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਹੁਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਪਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ

ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਸਰਾਸਰ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਾਤ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਧ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਪਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲਗਾ ਕੇ ਘਟੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਰ.ਪੀ.ਆਈ. ਵੰਡੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਹ ਦਲਿਤ ਪੇਂਬਰਜ਼ ਦੌਰਾਨ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ

ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਦਲਿਤ ਪੇਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਹਿਸ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਵੀ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰਨਾ/ਹਉਆ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸਵਾਲ: ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਸਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ। ਜਾਤੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਮਾਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੀ ਵਿਚਾਰੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਕੇ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਹਾਲਤ 'ਚ ਨਾ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅੱਜ ਇਕ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ (ਜਦੋਂ ਦਲਿਤ ਅੱਜ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੋਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ) ਇਕ ਲੱਖ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਹੜੱਪਣ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾਕਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ 'ਚ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਖੇਡ ਲਈ ਰਣਨੀਤਕ ਚਾਲ ਹੈ। ਅੰਬੇਡਕਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਵੇਵਰਸ (ਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ) ਵੱਲੋਂ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. 'ਚ ਕੀਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਸੁਧਾਰ ਤੱਕ ਹਿੰਦੂਤਵ ਤਾਕਤਾਂ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ

ਨਫਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਜੇਕਰ ਅਖੱਤੀ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹਰਕਤ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਿਚ ਨਾ ਬਦਲਿਆ ਹੁੰਦਾ। 2024 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਇਸ ਮੇਲਜੋਲ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂਤਵ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਵਾਲ: ਪੇਰੀਆਰ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਉਣਾ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਦਲਿਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਪੇਰੀਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਜਾਂ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪੇਰੀਆਰ ਇੰਨਾ ਤਿੱਖਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅੰਬੇਡਕਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਂਦਲੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸੰਘੀਆਂ) ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਇਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੁਣ ਵਿਰੋਧ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ। ਇਕ ਨਵੀਂ ਆਤਮਸਾਤ ਕੀਤੀ ਜਮਾਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਜਾਤ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਸਰਾਸਰ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਾਤ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਧ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਮਾਇਨਿਆਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵੈ-ਸੰਗਠਿਤ, ਸਵੈ-ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਯਾਨੀ ਧਰਮ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸਗੋਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮੀਦ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਤਰਕਸੰਗਤ ਰੂਪ 'ਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਮੱਧਯੁਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਯੁਗ ਦੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦੀ ਹਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਆਲਮੀ ਯੁੱਧ ਦੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਵੈ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਔਖਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਇਕ ਹੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਗੰਦਗੀ ਸਾਡੀ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

(ਆਉਟਲੁੱਕ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਸਾਂਝ

ਬੰਬਈ ਦੇ ਵਰਸੋਵਾ ਤੱਟ ਦੀ ਸਰਬੋਤਮ ਬਸਤੀ 'ਸਾਤ ਬੰਗਲਾ' ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਪੈਲੇਸ-ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਮਹੱਲ ਜੋ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਗਰ-ਕੰਢੇ ਤੜਫੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਗਵਾਲੀਅਰ ਹਾਊਸ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ, ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਲਈ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਹੱਲ (ਜੋ ਹੁਣ ਬੰਗਲਾ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਸੀ) ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੱਕ ਗੁਜਰਾਤੀ ਸੇਠ ਸੀ। ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਬਲਕੋਨੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਸ਼ਕ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸ਼ਕ। ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਦਾ ਹਮ-ਉਮਰ ਅਤੇ ਲੰਗੋਟੀਆ ਯਾਰ। ਉਹਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਕੱਲਾ ਤੇ ਆਦੀ ਛੱਡਾ। ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਸਕਰਿਪਟ ਰਾਈਟਰ ਸੀ ਸ਼ਾਇਰ, ਸੰਵਾਦ-ਲਿਖਾਰੀ। ਚਾਂਦ ਉਸ ਦਾ ਰਸੋਈਆ ਸੀ, ਨੌਕਰ। ਪਰ ਨੌਕਰਾਂ ਵਾਲੀ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ, ਗੋਰਾ-ਚਿੱਟਾ, ਕਾਲੇ ਘੁੰਗਰਾਲੇ ਵਾਲ, ਅੱਪ-ਟੂ-ਡੇਟ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਉਰਦੂ ਲਹਿਜਾ, ਸਗਵਾਂ ਹੀਰੋ ਸੀ ਚਾਂਦ। ਅਸ਼ਕ ਦਾ ਲਾਡਲਾ (ਅਸ਼ਕ ਆਪਣੀ ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਕੁੱਝ ਭਾਗ ਚਾਂਦ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ), ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ, ਮੁਖਤਿਆਰ। ਬੰਗਲੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਹਾਊਸਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਚਹੇਤਾ, ਭਾਈਜਾਨਾਂ ਦਾ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਭਾਈਜਾਨਾਂ ਦਾ ਵੇਵਰ ਸੀ ਚਾਂਦ। ਬੰਗਲੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ, ਅਸ਼ਕ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਐਨੂ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਸੈੱਟ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਭਾਈਆ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬ ਟੈਨੈਂਟ ਸਾਂ, ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ।

ਸੱਜ-ਵਿਆਹੇ ਜੋੜੇ ਵਜੋਂ ਅਸਾਂ ਏਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੈਂਡ ਰੂਮ ਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅਗਲਾ ਸੌਣ ਕਮਰਾ ਤੇ ਰਸੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਲੋਬੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਤੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਦ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਸੋਈ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋਨੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਖਿੜਕੀ ਮੁਹਰੇ ਹੀ ਰਸੋਈ-ਮੇਜ਼ ਲਗਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਜੇਕੋ ਤਿੰਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਫਲੈਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰਫਲ ਵਾਲੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਖਾਣ, ਬੈਠਣ, ਸੌਣ ਅਤੇ ਰਸੋਈ-ਕੋਨਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਅਰਾਮਦੇਹ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਏਸ ਘਰ ਦੇ ਐਨੂ ਬੱਲੇ ਸੀ ਅਸ਼ਕ ਦੀ ਉਹ ਬੈਠਕ ਜਿੱਥੇ ਅਕਸਰ ਸਾਮੀਂ ਤਾਸ਼-ਪੱਤੇ ਖੇਡੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਮਹਿਫਲਾਂ ਲਗਦੀਆਂ। ਸੰਗੀਤ, ਪੱਤੇ, ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਬੂ, ਬਹਿਸਾਂ-ਮੁਬਾਹਿਸੇ ਤੇ ਫਿਲਮ-ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ... ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਾਹਿਤਕ ਅਰ ਸਿਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਸਹਾਰਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਫੈਮਿਨਾ ਅਤੇ ਰੀਡਰਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਦਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਿਸਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਵਿਵਰਜਿਤ ਸੀ।

“ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਸ਼ਕ-ਮੁਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਿਰਾ ਲੁੱਚ-ਪੁਣਾ”, ਜੀਤ ਦਾ ਮੱਤ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਅਨੁਸਾਰ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ‘ਫੋਸ਼’ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਰੇਡਿਓ ਤੇ ‘ਵਿਵਿਧ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ’ ਅਤੇ ‘ਹਵਾ ਮਹਿਲ’ ਆਦਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕ ਹੀ ਮੇਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਭੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਹਮਣੇ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਮਹਾਨ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਉਛਲ ਉਛਲ ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਦਾਲਾਨ ਵੀ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਜਲਬਲ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ; ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਵਾ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਗਗਨ-ਚੁੰਬੀ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੀ ਸਾਂ ਸਾਂ, ਖੜਖੜ, ਇਕੱਲੀ ਉਦਾਸ ਸਾਗਰ-ਕੰਢੇ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹੱਲ ਦੇ ਉਸ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਜਿਹੀ ਸਾਂ ਮੈਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਠੀਕ ਥੱਲੇ ਸੀ ਉਹ ਜੀਵਨ ਭਰਪੂਰ ਬੈਠਕ, ਉਸ ਸ਼ਾਂਤ ਉਦਾਸ ਤੇ ਬਾਹਲੀ ਵੇਰਾਂ ਤੁਫਾਨੀ ਖੌਫਨਾਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਦਾ

ਮੁਹਾਲੀ ਵੱਸਦੀ ਲੇਖਕਾ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ ‘ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਸਾਂਝ’ ਸ਼ਾਇਰ ਅਜੈ ਤਨਵੀਰ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਪਲਾਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰੀ ਰਚ ਰਹੇ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਨੂੰ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਲਮ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੱਡਾ, ਮਾਨੋਂ ਸੁਤੇ ਪਏ ਗਵਾਲੀਅਰ ਪੈਲੇਸ ਦਾ ਧੜਕਦਾ ਦਿਲ। ਚਿੱਟੇ-ਦੁੱਧ ਕਰਤੇ ਪਜਾਮੇ ਵਿਚ ਸੰਧੂਰੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦਾ ਗੰਦਮੀ ਚਿਹਰਾ, ਤਿੱਖਾ ਨੱਕ, ਰੋਸ਼ਨ ਮੱਥਾ ਤੇ ਲਾਖੇ ਹੋਠ (ਇਹ ਉਸਦਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਸੀ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਬੱਸ ਦੂਰੋਂ, ਉਡਦੀ ਉਡਦੀ ਨਜ਼ਰ, ਕੇਵਲ ਚਾਲ ਚਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਪਛਾਣਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ।

ਅਕਸਰ ਦਿਨੋ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੂਰੋਂ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਸੜਕ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਸਾਹਿਰ, ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਪੈਲੇਸ ਕੋਲੋਂ ਸਮੁੰਦਰ-ਤੱਟ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਮੁੱਖ ਚੌੜੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਓਸੇ ਹੱਥ ਤੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਬੰਗਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਉੱਤੇ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਬੰਗਲਾ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਿੱਟਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਘਰ ਕਦੋਂ ਪਰਤਦਾ ਸੀ? ਅਸ਼ਕ ਘਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾਂਹ, ਸਾਹਿਰ ਅਕਸਰ ਏਧਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਗੇਟੋਂ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਐਨੂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਤਾਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਸ਼ਕ ਦਾ ਘਰ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੂਟੇ-ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ। ਛੱਤਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਓਹਲਾ! ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ ਕੋਈ। ਬੰਦੇ ਹੀ ਬੰਦੇ। ਛੁੱਤੇ ਜਾਂ ਛੱਤਿਆਂ ਵਰਗੇ। ਪਰ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲਈ ਉਹ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਆਰੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਅਸ਼ਕ ਹੀ ਕੂਇਆ ਸੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਹਿਰ। ਅੱਵੱਲ ਤਾਂ ਅੱਖ ਭਰ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਤੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਭੁੱਲੇ-ਚੁੱਕੇ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਠੰਢੀ, ਮਿੱਠੀ, ਸੀਤਲ ਸੁਖਾਵੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ।

ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਵਿਆਹੇ ਸਾਂ। ਦੋਵੇਂ ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਸਮਾਰਟ। ਲੰਘਦਿਆਂ-ਪਲੰਘਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ‘ਹਾਇ ਹੈਲੋ’, ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੀ। ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਆਦਰ ਭਰੀ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ, ਪੈਰ ਛੂੰਹਦੀ ਨਜ਼ਰ। ਮੂਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ! ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੁੰਗਾਰਾ, ਗੁੰਗੀ ਨਮਸਕਾਰ!

ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਡੇਢ ਕੁ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਸਨੀ ਜੰਮਿਆ। ਸਾਡਾ ਪਲੇਟੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਇੱਕ, ਡੇਢ, ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਡਾਢਾ, ਅੱਥਰਾ। ਕੱਪ-ਪਲੇਟਾਂ ਚਮਚੇ-ਕਟੋਰੀਆਂ, ਬਾਲ-ਖਿਡੌਣੇ ਜੋ ਆਉਂਦਾ ਮੂੰਹ ਅੱਗੇ, ਵਗਾਰ ਮਾਰਦਾ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬੱਲੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਭਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਬੋਚਣ ਨੂੰ, ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ। ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਰਤਦੀ ਨਾਂਹ ਕਿ ਦੂਜੀ ਬੱਲੇ। ਪਰੇਸ਼ਾਨ। ਹਫ਼ੀ ਹਫ਼ੀ। ਜੇ ਖਿੜਕੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕਮਰਾ ਘੁੱਪ, ਜੇ ਬੂਟਾ ਬੰਦ ਰਖਾਂ ਤਾਂ ਸਨੀ ਪਿੱਟੇ। ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ, ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮਾਰੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਜ ਬੂਟਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਬੱਲੇ ਦੌੜਿਆ ਨਹੀਂ, ਸੂਟ ਵਟਕੇ ਗੇਟੋਂ ਬਾਹਰ।

ਸਮੁੰਦਰੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਪੱਖੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਕ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਪੈਲੇਸ ਦੀ ਪਰ ਸੜਕ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਬੜੇ ਖਤਰਨਾਕ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਸੀ। ਅੰਧੇਰੀ ਤੋਂ ਵਰਸੋਵੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਸੂਕਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ। ਦਿਲ ਧੱਕ ਕਰਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਸਾਹਿਰ ਜੇ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਸਨੀ ਨੂੰ ਭਜਦਿਆਂ ਤਾਂ ਲਪਕ ਕੇ ਫੜ ਲੈਂਦਾ। ਮੇਰੀ ਘਬਰਾਹਟ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ-ਬੋਲੇ। ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਸਨੀ ਅਸ਼ਕ ਦੀ ਰਸੋਈ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਦੀਆਂ ਝਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁੱਕ ਜਾਂਦਾ। ‘ਸਨੀ-ਸਨੀ’ ਮੈਂ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਕੂਕਦੀ ਲਭਦੀ ਗੋਤੇ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹ ਨਾ ਬੋਲਦਾ। ਮੈਂ ਘਬਰਾਅ ਜਾਂਦੀ। ਅਸ਼ਕ ਤੇ ਸਾਹਿਰ ਖੜ੍ਹੇ ਦਿਸਦੇ। ਨਿੰਮਾ ਨਿੰਮਾ ਮੁਸਕਰਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਮੋਸ਼ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਨੀ ਦਾ ਅਤਾ-ਪਤਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਲਭ ਲੈਂਦੀ। ਨਿੰਕਾ ਜਿਹਾ ਵਜੂਦ, ਸੁਹਲ-ਮੁਲਕ ਜਿੰਦਗੀ, ਅਨੀਮਿਕ ਤੇ ਉੱਪਰੋਂ ਉੱਚੀ ਅੱਡੀ ਦੀ ਚੱਪਲ (ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕਾਰਨ ਉੱਚੀ ਅੱਡੀ ਦੀ ਚੱਪਲ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ)। ਤੇ ਏਸ ਚੱਪਲ ਨਾਲ ਦਰਜਨਾਂ ਵਾਰ ਕਾਹਲੀ

ਕਾਹਲੀ ਬੰਗਲੇ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਲਾਘਣਾਂ ਤੇ ਸਨੀ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਣਾ-ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਜਾਂਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ ਤੇ ਸਾਹਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੂਕ ਹਮਦਰਦੀ! ਇਹ ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਸੀ।

ਚਾਈ ਸਾਲਾ ਸਨੀ ਸੰਗ ਭਾਲਦਾ ਸੀ। ਰੋਣਕਾਂ। ਹਾਣ-ਮਿੱਤਰ। ਸੜਕ ਉੱਤੇ, ਬਗੀਚੇ

ਵਿਚ, ਸਾਗਰ-ਕੰਢੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ‘ਬਾਬੇ’ (ਬੇਟੇ) ਦੇ ਮਗਰ ਭਜਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ‘ਬੇਬੀ’ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਦਾ। ਛੱਤ ‘ਤੇ ਟੰਗਿਆ, ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿਣੋਂ ਉਹ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਬਾਗੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਗੁੱਸਾ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਾ। ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਹੀ ਚਲਿਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਤਿੰਨ ਪਹੀਆ-ਸਕੂਟਰ। ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਟ੍ਰਾਈਸਿਕਲ ‘ਚੋਂ ਸਾਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਸਕੂਟਰ ਲਈ ਪੁਆਤਾ ਪਾ ਬੈਠਾ। “ਸਕੂਟਰ ਤੇਨੂੰ ਏਸ ਸਰਤ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਦਿਆਂਗੇ ਜੋ ਤੂੰ ਵਾਅਦਾ ਕਰੇ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿਚ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕੇਵਲ ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਗੇਟੋਂ ਬਾਹਰ”, ਜੀਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ।

“ਮੰਮੀ ਪਰਾਮਿਸ, ਗੋਡ ਪਰਾਮਿਸ” ਕੰਨ ਫੜ ਕੇ ਆਖਦਿਆਂ ਸਨੀ ਨੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲਿਆ।

ਦਰ ਅਸਲ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਾਈਕਲ ਨਾਲੋਂ ਸਕੂਟਰ ਵਧੇਰੇ ਮਾਫ਼ਕ ਸੀ। ਇੱਕਹਰਾ ਤੇ ਲੰਮੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਘੱਟ ਜਗ੍ਹਾ ਘੇਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਲਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੱਲੇ ਲਿਜਾ ਸਕਦੀ ਸਾਂ। ਸਕੂਟਰ ਕਾਰਨ ਉਸਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਥੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਹਦੇ ਮਗਰ ਬੱਲੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਸਕੂਟਰ ਆ ਗਿਆ। ਲੋਬੀ ਵਿਚ, ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦੁਤਾਂਦਾ ਸਨੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਸ ਵੱਜੇ ਜੀਤ ਦਵਾਖਾਨੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਘਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਠਾਕ ਕਰ, ਭਾਂਡੇ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਕਰਵਾ, ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੈਂ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਲਈ ਜੁੱਟ ਜਾਂਦੀ। ਏਸ ਦੌਰਾਨ ਸਨੀ ਕਦੇ ਫਰਿਜ ਦੁਆਲੇ ਤੇ ਕਦੇ ਸੋਫੇ ਦੁਆਲੇ, ਕਦੇ ਪਲੰਘ ਦੁਆਲੇ ਤੇ ਕਦੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਦੁਆਲੇ ਅੱਠ ਦੇ ਹਿੰਦਸੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਕੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਵਿਵਿਧ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਸਕੂਟਰ, ਸ਼ੋਰ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇੱਕ ਵਜੇ ਤੱਕ ਉਹ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਰੱਜਵੀਂ ਵਰਜਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਲਈ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਕੇ, ਨੁਹਾ-ਧੁਆ ਦੇਂਦੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਜ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਆਪ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਜੀਤ ਮੁੜ ਢਾਈ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਖਾਰੋਂ, ਦਵਾਖਾਨੇ ਤੋਂ। ਖਾਰ ਤੋਂ ਅੰਧੇਰੀ ਤੱਕ ਰੇਲ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ‘ਤੇ ਅਗੋਂ ਬਸ ਉੱਤੇ ਸੱਤ ਬੰਗਲੇ। ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਘਰ ਟਿੱਚਨ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸਾੜੀ ਵਿਚ ਸੱਜੀ ਸੰਵਰੀ ਪੂਰੀ ਮੇਕ-ਅੱਪ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ‘ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਜੀਤ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਹੀ ਪਸੰਦ

ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ। ਹੁਣ ਸਕੂਟਰ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਬੱਲੇ ਦੀਆਂ ਦੋੜਾਂ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਨੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ।

ਮਸਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਹੀ ਲੰਘੇ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਦਾ ਵਕਤ। ਚਾਂਦ ਆਇਆ। ਉਸ ਮੇਰਾ ਬੂਟਾ ਠਕੋਰਿਆ।

“ਦੀਦੀ ਜਾਨ! ਏਕ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਆਪ ਸੇ, ਅਗਰ ਆਪ ਬੂਟਾ ਨਾ ਮਾਨੋਂ ਤੋਂ।”

“ਬੋਲੋ ਚਾਂਦ ਭਾਈ”

“ਅਗਰ ਆਪ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ੋਰ ਕਮ ਕਰ ਸਕੋ? ਨੀਚੇ ਸਾਹਿਰ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੈ?”

“ਸਾਹਿਰ ਸਾਹਿਬ? ਗੀਤ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੈ? ਯਹਾਂ?”

“ਹਾਂ, ਦੀਦੀ ਜਾਨ, ਵੇ ਯਹੀਂ ਤੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈ। ਘਰ ਕਾ ਮਾਹੌਲ ਤੋ... ਅੰਮੀ ਜਾਨ ਕੋ ਤੋ ਆਪ ਜਾਨਤੇ ਹੀ ਹੈ ...”

ਚਿੱਟੇ ਸੂਟ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪੱਲਾ ਲਈ, ਦੁਬਲੀ ਪਤਲੀ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ, ਗੁੱਸੇ-ਗੁੱਸੇ, ਦੂਰੋਂ ਸੜਕ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਅਕਸਰ ਵੇਖਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਮਾਂ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੱਚ ਸੀ ਪਰ ਸੁਣਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਏਦਾਂ ਡਾਂਟਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪੰਜ-ਸਾਲਾ ਬੱਚਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਹਿਰ ਅਗੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਦਾ, ਬੱਸ ਮੁਸ ਮੁਸ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

“ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਂਦ ਭਾਈ, ਹਮੇਂ ਮਾਲੂਮ ਨਾ ਬਾ। ਆਇੰਦਾ ਸੇ ਸਾਹਿਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਕਥੀ ਨਾ ਕਹਲਵਾਨਾ ਪੜੇਗਾ।”

ਚਾਂਦ ਚਲਾ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਈ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਵੀ ਲਿਖਦੀ ਸਾਂ। ਗੀਤ, ਨਜ਼ਮਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ। ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਦੋਂ? ਬਿਲਕੁਲ ਚੁੱਪ ਚਾਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਘੜੀ ਦੀ ਟਿਕ ਟਿਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ। ਅਕਸਰ ਰਾਤੀਂ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਸਾਂ। ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੌ ਜਾਣ। ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ। ਬਰਮਸ ਭਰਕੇ ਰਖ ਲੈਂਦੀ ਸਾਂ ਕੋਲ। ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੁਪਨੇ, ਖਿਆਲੀ ਦੁਨੀਆਂ। ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਕਿੰਨੀ ਕੜਵੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਲਿਖਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵੀ ਸਹਿਕਦੀ ਸਾਂ। ਜੀਤ ਦੀ ਪੱਗ-ਚਾਪ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਲੁਕਾ ਛੱਡਦੀ ਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵਾਂ। ਫੜੀ ਨਾ ਜਾਵਾਂ! ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦੀ। ਮਾਨੋਂ ਸਕਤਾ ਮਾਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਸਾਂ ਤੇ ਏਥੇ ਠੀਕ ਮੇਰੇ ਹੇਠਾਂ ਗੀਤ ਜਨਮ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਹਿਰ ਦਾ ਗੀਤ!

... ‘ਔਰਤ ਨੇ ਜਨਮ ਦੀਆ ਮਰਦੋਂ ਕੋ, ਮਰਦੋਂ ਨੇ ਉਸੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆ’ ... ਅਤੇ

‘ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੌਲਤ ਕਾ ਸਹਾਰਾ ਲੋਕਰ

ਹਮ ਗਰੀਬੋਂ ਕੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਾ ਉਤਾਇਆ ਹੈ ਮਜ਼ਾਕ’ ... ਵਰਗੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ।

ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਸਾਹਿਰ ਨੇ। ਵਾਹ ਵਾਹ! ਮੇਰੇ ਆਵੇਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ ਮੇਰਾ ਰਸੋਈ-ਮੇਜ਼, ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਟ-ਪਲੇਟ ਉੱਤੇ ਖਾਣਾ ਬਣਾਂਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚੀ ਲੰਮੀ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਸਾਹਿਰ। ਉਸ ਲਈ ਏਨੀ ਦੂਰੋਂ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਵਿਰਲ ‘ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਰੇਡੀਓ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਤੇ ਸਨੀ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ, ਲੋਰੀ ਸੁਣਾ, ਹੁਟੇ ਮਾਈਆਂ ਕਰ, ਕਿੱਕਲੀ ਪਾ, ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਖੇਡ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੌ ਸੌ ਪਾਪੜ ਵੇਲ ਕੇ ਵਰਚਾਅ ਲੈਂਦੀ। ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਲਈ ਉਹ ਭੁਲਦਾ, ਮੁੜ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਰੇਡੀਓ ਲਈ, ਸਕੂਟਰ ਲਈ। ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮਾਰਦਾ। ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਖੋਹਦਾ। ਏਧਰ ਉਹਦੀ ਅੜੀ ਤੇ ਓਧਰ ਸਾਹਿਰ ਖਾਤਰ ਪਿਨ-ਡਰੋਪ-ਸਾਇਲੈਂਸ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ।

ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆ ਪਈ ਸੀ ਮੇਰੇ ਲਈ! ਆਖਿਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਕੱਢਿਆ। ਸਨੀ ਨੂੰ ਘਨਾੜੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਬੜਾ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਪਿੱਠ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਨੰਗੇ ਤੇ ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ‘ਆਟੇ ਦੀ ਬੋਰੀ’ ਲੰਮੀ ਹੋਕ ਨਾਲ ਬੋਲਦੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਕੱਢਦੀ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਮਗਰ ਮਗਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਘੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

“ਆਟੇ ਦੀ ਬੋਰੀ” ਮੈਂ ਆਖਦੀ “ਪੰਜ ਰੁਪਏ” ਉਹ ਆਖਦਾ ਤੇ ਫੇਰ “ਆਟੇ ਦੀ ਬੋਰੀ ...” (ਈ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਲੰਮੀ ਰਸੀਲੀ ਹੋਕ)

“ਬੜੀ ਭਾਰੀ...” “ਆਟੇ ਦੀ ਬੋਰੀ...” “ਬੜੀ ਪੋਲੀ...” “ਆਟੇ ਦੀ ਬੋਰੀ” “ਡਿਗ ਜਾਏਗੀ...” “ਆਟਾ ਸਾਰਾ” “ਭੁਲੂ ਜਾਏਗਾ...”

ਤੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਉਹਨੂੰ ਡੇਗ ਤੇ ਕਦੇ ਚੁੱਕ, ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਖੇਡਦੇ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਕਦੇ ਸੋਫੇ ਦੁਆਲੇ ਕਦੇ ਮੰਜੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਘੋੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ‘ਚਲ ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਟਿੱਕ ਟਿੱਕ’ ਕਰਦਾ ਮੇਰੀ ਗੁੱਤ ਦੀ ਚਾਬੁਕ ਬਣਾ ਮੈਨੂੰ ਦੁੜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਸਲੇਟ ਉੱਤੇ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਚਾਕਾਂ ਨਾਲ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਕਦੇ ਉਸਦੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਵਰਗਾਕਾਰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਘਰ ਤੇ ਮੀਨਾਰਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਢਾਹੁਣੀਆਂ। ਏਦਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਵਰਚਾਈ ਰਖਦੀ। ਪਰ ਬੈਠਵੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹਦੀ ਬਾਲ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਕਾਸ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਛੋਟੀ ਨਾ ਸੌਂਦਾ ਅਰ ਮੈਂ ਖਾਣਾ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਵੀ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ।

ਹੁਣ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੱਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ। ਜੀਤ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘਰ ਵਿਚ ਵਰਚਾਣ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਘਰ ਨੂੰ ਜੰਦਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੱਲੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ, ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿਚ ਪਰ ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਹੀ ਤਾਂ ਜੁ ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਇੱਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੰਗਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਤੱਟ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਬੀਚ ਉੱਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ, ਸਾਗਰ-ਕੰਢੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਹਿਰ ਨੂੰ ਦਿਸੀਏ ਵੀ ਨਾ।

ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਉਚੇਚ ਦੀ ਭਿਣਕ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਉੱਤੇ ਬੋਝ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਕੀ ਪਤਾ ਉਹ ਏਥੇ ਵੀ ਲਿਖ ਸਕੇ ਕਿ ਨਾ ਮੇਰਾ ਤੋਖਲਾ ਸੀ।

ਰੇਤ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾਂਦੇ, ਸਿੱਪੀਆਂ ਲਭਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗੋਦ ਸੁੱਟਦੇ ਤੇ ਬੋਚਦੇ, ਕਦੇ ਸਨੀ ਦੌੜਦਾ ਮੈਂ ਫੜਦੀ, ਤੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਦੌੜਦੀ, ਸਨੀ ਫੜਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਪੂਰ ਦੌੜ ਭੱਜ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਤੁਰ ਗਿਆ 'ਨਾਥ ਚੌਰੇ' ਦਾ ਜੋਗੀ - ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ

ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਨਵੀਂ ਲੀਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਹ 'ਰੈ' ਤੋਂ 'ਸੀ' ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ 'ਨਾਥ ਚੌਰੇ' ਸੁੰਨਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਪਾਈ ਆਖਰੀ ਪੋਸਟ 'ਚ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, 'ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਸਹਿਤ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ ਮੈਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਨੇ ਏਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁੱਛ ਕੱਢ ਨਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਖਿਲਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇੰਜ ਦੁੱਖ ਭੂਹੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ ਬੁਲਾ ਲੈ ਜਿਹਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੈਥੋਂ

ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ
ਫੋਨ: +91-98765-46675

ਹਾਰਦਾ। ਅੱਜ ਬੁਖਾਰ ਹਾਰ ਗਿਆ! ਤਦੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਫੋਨ ਕਰੋ! ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਗੇ! ਸਭ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਾਲੀ ਅੱਜ ਆਪ ਬੁਹਾ ਕੁੰਡਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਰਾਹੀਂ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਕਿਸ ਕੋਲ ਖੋਲ੍ਹਾਂ, ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਉਹ ਮੁਹੱਬਤੀ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਵੰਡਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਯਾਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਕਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ 'ਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸਾਝੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਖੜਕਾ ਦਿੰਦਾ। ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦੇ ਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਢਿੱਡੋਂ।'

ਉਹ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲੇ 'ਲਕੀਰ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਰਿਹਾ। ਜਿੰਨਾ ਨਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਗਲਪਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕਮਾਇਆ ਲਗਪਗ ਉਨਾ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ। 'ਲਕੀਰ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਲਕੀਰ ਦਾ ਫਕੀਰ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ 'ਲਕੀਰ' ਦੇ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅੰਕ ਕੱਢੇ। ਆਪਣੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝੰਜੋੜ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਫੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਪਰੋਈ ਹੈ। ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਲੇਖਕ ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਜੋ ਸ਼ਾਇਰ ਅਜੇ ਤਨਵੀਰ ਮਾਰਫਤ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਿਚ ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ ਦੇ ਰਚੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਛੋਹੀ ਹੈ।

ਪੰਦ ਪਿੱਟੇ। ਕਦੇ ਉਹ ਦੋਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਬਣੀਆ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਉਹਨੂੰ ਰਾਸ ਨਾ ਆਇਆ। ਘਰ ਫੂਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਦੇ ਰਾਹ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਰਿਆ। ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਵਣਜ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਡੋਲਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਬੋੜੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪ ਹੀ ਤੌੜ ਕੇ ਬਾਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ 'ਚ ਵੀ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੈੱਬ ਚੈਨਲ 'ਬਰਕਤਾਂ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਬੇਖੋਫ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨਿਡਰਤਾ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ 'ਨਤੀਜਾ' ਵੀ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਕਦੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨੋਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਚੰਗਾ ਬੁਲਾਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਤਰਕਪੂਰਨ ਗੱਲਬਾਤ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ। ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣ ਜੋ ਉਹ ਅੱਜ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਵਧੀਆ ਸੰਪਾਦਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਫਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ- ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਓਟ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਸਿਰੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮੀ 'ਚ ਉਹ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰਦਾ।

ਉਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਬੀਜ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਥਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਪਏ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਥਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੌਖਿਕ

ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਬੀੜਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਰ ਅਜੇ ਤਨਵੀਰ।

ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਮੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋ ਸਨ, ਉਹ ਗੁੱਗਾ ਗਾਉਂਦੇ। ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਗੁੱਗੇ ਦੀ ਕਥਾ ਚੱਲਦੀ। ਇਸ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।' ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਭਾਵੇਂ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਹੋਇਆ ਪਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਮੀਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਧਾਂ/ ਨਾਥਾਂ ਦੇ ਧੂਣੇ ਦਾ ਸੇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ

ਹੋ।' ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤ 'ਚੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੇ ਬਾਪੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦਾ।

ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮਿੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਂ 'ਪਰਣੇਸ਼ਵਰੀ' ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਪ੍ਰਥਮ ਪੌਰਾਣ', ਤੀਸਰੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਵ' ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਚ ਮਿੱਥਕ ਪਾਤਰ ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਨਾਂ 'ਨਾਥ ਚੌਰੇ' ਹੈ। ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਧੋਬੀ ਘਾਟ ਨੇੜਲੇ ਉਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨਾਥ ਚੌਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਲੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਪਰਣੇਸ਼ਵਰੀ' 'ਚ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਦਲਿਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਫਲਸਫਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਵਲ 'ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ' 'ਚ ਵਿੱਤੀ ਪੂੰਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੁਖੰਬਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਝੋਬਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਮਨੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ 'ਅੰਤਹੀਣ' 'ਚ ਅੱਤਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁਰਦੇਹਾਣ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਸ਼ਾਂਤੀ-ਪਰਵ' ਨਾਵਲ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ, ਉਥੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲਿਤ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਦੇ ਸਮਾਜ 'ਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ੀਏ ਉੱਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਟੇਟ

ਦੇ ਟੈਰੋਰਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵੀ ਖੰਗਾਲਿਆ ਹੈ। 'ਤਸੀਹੇ ਕਦੇ ਬੁੱਢੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ' ਨਾਵਲ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਗਲਪਕਾਰ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸੰਪਾਦਕ ਕਰਦਾ। ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰੂਹ ਦੇ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਿਆਨਦਿਆਂ ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, 'ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਜੋ ਬੀਜ ਹੈ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਿੱਸਾ-ਕਾਵਿ ਦੇ ਮੂਰੀਦ ਸਨ। ਉਹ ਗਾ ਕੇ ਕਿੱਸੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸਾ-ਕਾਵਿ ਦੇ ਗਾਇਨ 'ਚ ਹੀ ਬੀੜਿਆ ਹੈ। ਜਾਨੀ ਚੌਰ, ਨਲ ਦਮਯੰਤੀ, ਹੀਰ, ਸੋਹਣੀ, ਰੂਪ ਬਸੰਤ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਲਾਸ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿੱਸੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਰਿਦਮ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ 'ਚ ਅਜੇ ਵੀ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਲਿਖਦਾ ਭਾਵੇਂ ਗਲਪ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੋ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਿਆ। ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੀ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਵੀ ਕਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ।'

ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਤ ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ, ਬੰਗਲਾ, ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਦਿ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਵਾਰ 'ਜੈਪੁਰ ਲਿਟਰੇਚਰ ਫੈਸਟੀਵਲ' 'ਚ ਬੁਲਾਰੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਮੋਨਾਸ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਵੀ ਇਕ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੌਰਾਨ ਬੁਲਾਰੇ ਵਜੋਂ ਗਿਆ। ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕ ਸਮਝ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ 'ਯਾਰ ਚਾਏ ਅੱਛੀ ਨਹੀਂ ਬਨਤੀ' ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਨੈ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਚਾਹ ਹੀ ਅੱਛੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਉਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ।

ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਸਾਂਝ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਰਚ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਅੱਧ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਏਨਾ ਬਕਾਅ ਦੇਂਦੀ ਕਿ ਆਪੇ ਹੀ 'ਬੱਸ ਬੱਸ' ਕਰਦਾ ਉਹ ਘਰ ਪਰਤਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਹਾ-ਧੁਆ ਤੇ ਸੁਆ ਕੇ ਛੇੜੀ ਛੇੜੀ ਰਸੋਈ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦੀ।

ਜੀਤ ਦੂਜੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਉੱਕਾ ਹੀ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਏਨੇ ਸੁਖਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਹੋਏ। ਫਲੈਟ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੀਤ ਕੋਲ ਐੱਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐੱਸ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਫਾਰਮੇਸੀ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਡਾਕਟਰ ਉਹ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਤੇ ਅਨੁਭਵੀ। ਡਾਕਟਰੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਖਾਨਦਾਨੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਵਜੋਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਪੇਸ਼ਾ। ਪਰ ਬੰਬਈ ਵਰਗੀ ਮਹਾਂਨਗਰੀ ਵਿਚ ਉੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਕਲੀਨਿਕ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਧੁੜਕ ਲਗਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦਾ ਚਾਰ-ਸਾਲਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਦੀ ਠਾਣ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਵੇਰ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਉੱਪਰੋਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਦੇ ਬੋਝ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਵੀ ਖਰਚਾ। ਦੂਜੇ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਿਓ' ਬਣਨਾ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕੁੜੀ ਹੀ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ' ਉਹਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਨੋਖੀ ਹੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਉਸ ਦੀ।

"ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਸਨੀ ਲਈ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਵੰਡਾਅ ਲਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਬੱਚਾ, ਇਹ ਮੈਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ" ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਇਹਤਿਆਤ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਭਾਣਾ ਫੇਰ ਵੀ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਰੱਬ-ਸਬੰਧੀ। ਦਿਲ ਕੱਚਾ ਤੇ ਉਲਟੀਆ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੁੱਝ ਨਾ

ਠਹਿਰਦਾ। ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਲਪੇਟ ਕੇ ਪਏ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀ ਕਰਦਾ ਪਰ ਅੱਥਰਾ ਸਨੀ ਤੇ ਸਾਹਿਰ... ਏਸ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਦਾ ਜਤਨ ਏਨਾ ਪਿਆਰਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਕੂੰ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਪਲ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਦਿਨ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੇਟ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁੱਖ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਆਟੋ ਦੀ ਬੋਰੀ' ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਵੀ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਕਾਵਿ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਾਂ, ਪਰੇਖ ਰੂਪ ਵਿਚ' ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਰ ਸਦਕੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। 'ਘੋੜੀ' ਵੀ 'ਬੋਰੀ' ਵੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ-ਤੱਟ ਦੀਆਂ ਦੋੜਾਂ ਵੀ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਿਰ ਜ਼ਰੂਰ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਲਿਖਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸਾਇਰ ਦੇ ਮੂਭ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ? ਏਸ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖ ਲੈਂਦੀ ਤਾਂ ਵਾਹ ਲਗਦੇ-ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਲਚਲ ਜਾਂ ਸ਼ੋਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਂਦੀ।

ਸ਼ਾਮੀ ਛੇ ਵਜੇ ਜੀਤ ਨੇ ਮੁੜ ਦਵਾਖਾਨਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਨੀ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਅਕਸਰ ਉਸ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ। ਇੱਕ ਅੱਧ ਘੰਟਾ ਇਕੱਠੇ ਟਹਿਲਦੇ। ਸਨੀ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਬਗੀਚੇ ਜਾਂ ਬੀਚ ਉੱਤੇ ਖੇਡਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਸ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਅ, ਟਾ ਟਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਘਰ ਪਰਤਦਾ। ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਵਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਦਲਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ; ਸਾਹਮਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਗਰਭਵਤੀ, ਸਨੀ ਨੂੰ ਉਗਲੀ ਲਾਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨੀਝ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਿਆਸ ਹੁੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਪਲੋਸਦਾ ਕੋਸਾ ਕੋਸਾ ਨਿੱਘਾ ਨਿੱਘਾ ਸੇਕ।

ਸਨੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿਚ ਟਹਿਲਦੀ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸਾਹਿਰ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਨਮਸਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਇਕੱਤੀ ਦਸੰਬਰ, ਸੰਨ ਸਤਾਹਠਵੇਂ ਦੀ

ਆਖਰੀ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸੰਧਿਆ! ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਦੇ ਕਿਆ ਕਹਿਨੇ। ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹੱਲਿਆਂ, ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਤੇ ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ 'ਓਲਡ ਮੈਨ' (ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਲ) ਦੇ ਪੁਰਲੇ ਠੀਕ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਸਾਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਬਾਰੇ, ਪਟਾਖੇ ਤੇ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ। ਗਰਬੇ ਤੇ ਡਾਂਡੀ ਨਾਚਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਧੁਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਆਰਕੈਸਟਰਾ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਨਾਚ, ਮਾਨੋਂ ਸਾਰੀ ਬੰਬਈ ਹੀ ਹੜ੍ਹ ਬਣ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਵਹਿ ਤੁਰੀ ਹੋਵੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਮਨਮੋਹਕ ਤੇ ਰਮਣੀਕ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਾਲਾਨ ਵਿਚ ਬੀਚ ਉੱਤੇ ਵਧੀਆ ਕੋਨੇ ਮਲਣ ਖਾਤਰ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ-ਮੇਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵੀ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਨਵ-ਬਰਸ-ਸ਼ਾਮ ਸੀ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਐਤਕੀ ਵੀ ਮੈਂ ਦੁਲਹਣ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਸੱਜਣਾ ਸੀ।

ਜੀਤ ਸਾਲ ਦਾ ਆਰੰਭ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕੈਬਰੇ ਡਾਂਸ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸੁਵੇਚੇ ਇੱਕ ਦੋ ਵਜੇ ਘਰ ਪਰਤਣ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਸੁਹਾਗਰਾਤ ਵਾਲੇ ਵੇਸ ਵਿਚ, ਲਾਲ ਸੂਹੀ ਸੁੱਚੇ ਜੈ ਪੂਰੀ ਗੋਟੇ ਤੇ ਕਿਨਾਰੀ ਜਤਿਤ ਸਾੜ੍ਹੀ ਨਾਲ ਕਰਾਂ, ਪੂਰੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੀ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਰਾਂ ਮੈਂ ਅਠਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸੀ ਪੀਲੀ ਭੁਕ, ਦੁਹਰਾ ਪੇਟ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸੋਜਿਸ਼ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜੀਤ ਦੀ ਇਹੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ।

ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਦੀ ਰਾਤ ਤਾਂ ਕੀ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਹ ਘੜੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਿਰਾ ਤੇ ਪੂਰਾ ਮੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

'ਧਰਤੀ ਰੁਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ? ਸਮਾਂ

ਖੜੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਾਇ ਮੈਂ ਸੌ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦੇ, ਉਸ ਦੇ ਆਗੋਸ਼ ਵਿਚ' ਮੇਰੀ ਲੋਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਸਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸੂਹੀ ਸਾਟਨ ਦਾ ਪੇਟੀਕੋਟ ਮੈਂ ਦਿਨੇ ਲੋਬੀ ਦੀ ਰੱਸੀ ਉੱਤੇ ਟੰਗੇ ਸਨ।

ਬੰਬਈ ਦੀ ਖਾਰੀ ਤੇ ਨਮੀ ਵਾਲੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਵਾ ਕਾਰਨ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਪਏ ਹੀ ਕਪੜੇ ਸਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਚਿੱਟੀ ਤੇ ਸਾਵੀ ਜਿਹੀ ਕਾਈ ਜੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁਮਕ ਜਿਹੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਧੁੱਪ ਤੇ ਹਵਾ ਲਗਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਕੁ ਵਜੇ ਦਾ ਵਕਤ ਸੀ। ਜੀਤ ਅਜੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਨੀ ਵੀ। ਮੈਂ ਇਸਤਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਸੀ ਤੋਂ ਪੇਟੀਕੋਟ ਤੇ ਸਾੜ੍ਹੀ ਲਾਹੁਣ ਹੀ ਲੱਗੀ ਸਾਂ ਕਿ ਪੇਟੀਕੋਟ ਥੱਲੇ ਜਾ ਡਿਗਾ, ਅਸ਼ਕ ਦੀ ਲੋਬੀ ਵਿਚ।

ਸ਼ਾਇਦ ਚਿਮਟੀ ਢਿੱਲੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਕਸਰ ਕਪੜੇ ਡਿੱਗ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਚਾਂਦ ਆਪੇ ਉੱਪਰ ਦੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉੱਪਰੋਂ ਰਾਤ ਪੈਣ ਵਾਲੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਚਾਂਦ ਲੋਬੀ ਵੰਨੇ ਜਾਏ ਤੇ ਕੀ ਪਤਾ ਜਾਏ ਵੀ ਕਿ ਨਾ, ਵੇਖੋ ਵੀ ਜਾਂ ਨਾ।

ਸੂਹਾ ਰੱਤਾ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਪੇਟੀਕੋਟ!
ਅਸ਼ਕ ਦੀ ਲੋਬੀ ਵਿਚ!

ਤੇ ਉੱਪਰੋਂ ਨਵ-ਬਰਸ ਦਾ ਆਗਮਨ!

ਲਾਲ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਮਹੀਨ ਸੁੱਚੀ ਜਾਰਜੱਟ ਦੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਹੋਣਾ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਪੇਟੀਕੋਟ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣੂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸਨ।

ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ?

ਏਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਠਾਂ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਨਾ?

ਜੇ ਕੋਈ ਦੂਜੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਪਾਈ ਤਾਂ ਜੀਤ ਵਿਗੜ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਥੱਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਜੀਤ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਸ਼ਕ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਸਾਂ, ਉਸ ਨਾਲ

ਕੂਈ ਸਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਅਨਰਥ ਹੋ ਜਾਏ!

ਉਸ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਸੱਕੀ ਸੁਭਾ ਕਿਸੇ ਆਂਢੀ ਗੁਆਂਢੀ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁੱਝਾ।

'ਕੀ ਉਹ ਤੇਰੇ ਯਾਰ ਲੱਗਦੇ ਨੇ ਜੇ ਮਿਲਣ ਗਈ ਸੈਂ...' ਇਹ ਵੀ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ, ਕੁੱਝ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਉਹ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਭਿੱਝਕ ਆਗਮਨ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਕੰਬਦੀ-ਤ੍ਰਿਹਕਦੀ ਦੋ-ਦਲੀਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਈ ਮੈਂ ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਥੱਲੇ ਜਾਣ ਲਗੀ।

"ਰੁਕੋ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਉਤਰੋ ਮੈਂ ਆਉਣਾ"

ਅਜੇ ਮੈਂ ਮਸਾਂ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੀ ਟੱਪੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸਾਹਮਣਿਓ-ਬਲਿਓ ਮੇਰੇ ਕੰਨੀਂ ਬੋਲ ਪਏ। ਅੱਖ-ਪਲਕਾਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦਗੜ-ਦਗੜ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸਾਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ।

ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਦਾ।

ਪੇਟੀਕੋਟ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ!

ਮੈਂ ਕੀਲੀ ਗਈ।

ਨਿਸ਼ਬਦ! ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ ਕਿ ਸੁਪਨਾ?

"ਹੈਪੀ ਨਿਊ ਯੀਅਰ ਈਵ" ਉਸ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਭਰਮ?

"ਗੋਡ ਬਲੈਸ ਯੂ" ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਆਪ ਸਿਰਜੀ ਖੁਸ਼ਫਹਿਮੀ?

"ਧੰਨਵਾਦ!"

ਭਿੰਜੇ ਨੈਣ, ਸੁੱਕਾ ਸੰਘ, ਮੇਰੇ ਹੋਠ ਫਰਕੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਫਰਕ ਸਕੇ? ਨੱਚਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਸਮੁੰਚੀ ਹੋਂਦ ਜਿਵੇਂ ਬਿਰਕ ਉਠੀ, ਲਰਜ ਉਠੀ। ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ! ਪਰੇਖ ਰੂਪ ਵਿਚ!

ਵਜਦ ਵਿਚ ਚੁੰਮ ਲਿਆ ਮੈਂ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਕੇ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦ ਤੱਕ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨੱਪੀ, ਹੋਠਾਂ ਨਾਲ ਚੁੰਮਦੀ, ਕੁੱਖ 'ਤੇ ਫੇਰਦੀ ਰਹੀ ਸੂਹਾ ਸੂਹਾ, ਕੂਲਾ ਕੂਲਾ, ਕੋਸਾ ਕੋਸਾ ਪੇਟੀਕੋਟ!

ਸਾਹਿਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਕਾਲਤੀ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਮੁੱਢ ਕਦੀਮੋਂ ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਹੀਰੋ, ਜਵਾਹਰ, ਮੋਤੀ, ਗੀਟੇ ਜਿਹੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਮੁੱਲ ਆਖਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ। ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਵ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਲਈ ਸੰਗੀਤ, ਨਾਟਕ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਲਿਖਤ ਕਲਾ ਅਕਾਡਮੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਵਾਜਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਸਾਰ ਦੇ ਢੰਗ ਲੱਭੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਉੱਘਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੇ ਕਲਾ ਰਤਨ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬੋਝੀ ਬਹੁਤ ਤਰੱਟੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਛੇ ਸਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਅਣਗੌਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਲਿਆ ਪਰ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ ਇਕੱਠਾ। ਹੋਇਆ ਸੋ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਲੇਖਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਲੁਦੇਹਾਣਾ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਛੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨਮਾਨ

ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਲਈ ਹੋਰ ਲਟਕ ਗਏ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਉਸ ਵਕੀਲ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਉਸਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕਰ ਕੇ ਕੰਮ ਸਾਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੇਤੂਆਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਰੁਕੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਕੋਈ ਪੌਣੇ ਛੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲਗਪਗ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਵਿਆਜ ਏਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਕਲਾਕਾਰ ਨਿਵਾਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉੱਝ ਵੀ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਸੀ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਰੋਕ ਲਗਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਭਾਗ ਸਬੰਧਤ ਵਕੀਲ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਹ ਲੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਇਸ ਪੱਤੜੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਤਾਂ ਏਨਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਦੂਲ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਹਰਬੀਰ ਭੰਵਰ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਆਪਣਾ ਸਨਮਾਨ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਲੇਖਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੀ ਖੱਟੀਆਂ ਉਹੀਓ ਜਾਣੇ।

ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਵਕੀਲ ਲੇਖਕ

ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜੁਗਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਨਿਵਾਜਣ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸਦੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਅਵੱਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸੇ ਸਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਨਾ। ਕੋਤਾਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿੱਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਸਬੰਧ 1962 ਤੇ ਹੁਣ
ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸੱਜਰੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਅਰੁਣਾਚਲ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ 1962 ਵਿਚ ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਸਾਈ ਚਿਨ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਹੀ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਵਾਂਗ ਕਿਹਾ ਬੇਤੁਕਾ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ, ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਤਾਂ 1962 ਦੇ ਕਵੀ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਆਜ਼ਾਦ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਕੱਦ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੀ:

‘ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਮਾਪ ਤੇ ਸਹੀ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਕੱਦ ਦੇ ਨਾਲ’ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਅਜੋਕੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਕੱਦਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੀਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬੇਤੁਕਾ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ, ਚੇਤੰਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਾਈ ਸੋ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ
ਮੈਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਮੇਰੀ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਅੰਤ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਇਹ ਰੁਝੇਵਾਂ ਲੱਭਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਰਜ

ਫਰੋਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 7 ਜੁਲਾਈ 1964 ਦਾ ਬਿੱਲ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਧੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ; ਸੁਰਜੀਤ ਪੰਨੂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਉਸ ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੇ ਜੁਲਾਈ 1964 ਵਿਚ ਹੌਜ਼ ਖਾਸ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੇਨ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਪੈਦੀ ਕੁੱਕੂ ਫਰਨਿਸ਼ਰਜ਼ ਨਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 250 ਰੁਪਏ ਲਾਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ਫਰੋਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 7 ਜੁਲਾਈ 1964 ਦਾ ਬਿੱਲ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਧੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ; ਸੁਰਜੀਤ ਪੰਨੂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਉਸ ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੇ ਜੁਲਾਈ 1964 ਵਿਚ ਹੌਜ਼ ਖਾਸ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੇਨ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਪੈਦੀ ਕੁੱਕੂ ਫਰਨਿਸ਼ਰਜ਼ ਨਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 250 ਰੁਪਏ ਲਾਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਲਈ

ਵਰਤੇ ਗਏ ਕੱਪੜੇ ਦੀ 11 ਰੁਪਏ 22 ਨਵੇਂ ਪੈਸੇ। ਮੇਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ 29 ਸੈਕਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਵਿਚ ਪੈਦੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਕਲੋਨੀ ਪਹੁੰਚਿਆ; ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ (1538, ਸੈਕਟਰ 36 ਡੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਵਿਚ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਰਮਪੁਰ ਕਸਬੇ ਦੀ ਉਸ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਗਰਮੀ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
ਇਹ ਬਾਤ ਪਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਦਾ ਸਫਰਨਾਮਾ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਨਵੇਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਿੱਨੀ ਕਦਰ ਸੀ। 250 ਜਾਂ 11 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਕਤ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ 22 ਨਵੇਂ ਪੈਸੇ ਵੀ ਅਰਥ ਰਖਦੇ ਸਨ।
ਜੇ 40 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਉਦੋਂ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਹੱਥ ਇਕ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨੋਟ ਮਲਮਲ ਦੀ ਕੁਤਤੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਾਲੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਇੰਝ ਛਾਤੀ ਚੌੜੀ ਕਰ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਵਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੋਚੋ ਤੇ ਵਿਚਾਰੋ।

ਅੰਤਿਕਾ
—ਇਕ ਲੋਕ ਬੋਲੀ—
ਬੋਤਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਪਿਪਲ ਦੀ ਛਾਵੇਂ
ਮੁੰਨੀਆਂ ਰੰਗੀਨ ਗੱਡੀਆਂ।
ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਅੰਮਾ ਦੀਏ ਜਾਈਏ
ਬੋਤਾ ਭੈਣੇ ਫੇਰ ਬੰਨ੍ਹਾਂਗਾ।

ਤੁਰਕੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉੱਗ ਰਹੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅੰਜੀਰ ਨੂੰ ‘ਸੁਰਗਾਂ ਦਾ ਫਲ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਅੰਜੀਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਬੋਝ ਗਯਾ ਵਿਚ ਬੋਝੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੀਜਿਆ ਅੱਜ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ 2305 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ।
ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੌਰਡਨ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਖੁਦਾਈ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਪੱਥਰ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਅੰਜੀਰਾਂ ਦੀਆਂ 9 ਕਿਸਮਾਂ ਲੱਭੀਆਂ ਜਾ

ਡਾ. ਹਰਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ
0175-2216783

ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਤੋਂ 9400 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ।
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਉਦੰਬਰਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਅੰਜੀਰ ਬਾਰੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ - ‘‘ਰਬ ਵੀ ਅੰਜੀਰ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।’’ (ਤਰਜਮੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -2y the fig)
ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਤੋਂ 5000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦਾਈ ਦੌਰਾਨ 29 ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਜੀਰਾਂ ਲੱਭੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।
ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ ਜਾਂ ਬਜਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅੰਜੀਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਰੋਮ ਦੇ ਨੇੜੇ 11,400 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਦਰਖਤ ਇਕੋ ਥਾਂ ਉਗਾਏ ਲੱਭੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਵਿਖੇ ਅੰਜੀਰ ਕਾਫੀ ਉਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਅੰਜੀਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਿਚ ਫਾਇਦੇ ਸਦਕਾ ਹੈ। ਅਣਗਿਣਤ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ, ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਲਈ ਰਾਤ ਭਰ ਭਿਉਂ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਦੋ ਅੰਜੀਰਾਂ, 4 ਬਦਾਮ ਅਤੇ

2 ਅਖਰੋਟ ਜਦੋਂ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ ਲੈ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਡਾਕਟਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਨਿਤਾਣਾਪਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਜੀਰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
ਖੋਜਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅੰਜੀਰ ਅਤੇ ਤੱਤ ਸੁਕਰਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਹਿਲਜੁਲ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸੀਲੀਨੀਅਮ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਈ, ਜ਼ਿੰਕ, ਓਮੇਗਾ ਤਿੰਨ ਫੈਟੀ ਏਸਿਡ, ਫੋਲੇਟ ਆਦਿ, ਸਭ ਅੰਜੀਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤੇ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸੁਪਰ-ਫੂਡ ਮੰਨੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਅੰਜੀਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਈ ਲੋਕ ਰਾਤ ਭਰ ਭਿਉਂ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਬਦਾਮ, ਅਖਰੋਟ ਅਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੇਜ਼ਲ ਨੱਟ ਵੀ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।
2 ਸੁੱਕੀਆਂ ਅੰਜੀਰਾਂ (ਦੋ ਕੱਟੇ ਟੋਟਿਆਂ) ਵਿਚ ਲਗਭਗ 95 ਕੈਲਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਲੋਹ ਕਣਾਂ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਅੰਜੀਰ ਲਹੂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬਕਾਨ ਬਾਅਦ ਜੇ ਦੋ ਅੰਜੀਰਾਂ ਖਾ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਝਟਪਟ ਬਕਾਵਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਜੇ ਯੂਰਿਕ ਏਸਿਡ ਵਧਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਿਚ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਅੰਜੀਰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਯੂਰਿਕ ਏਸਿਡ ਛੇਤੀ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਫਾਈਬਰ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਕਾਰਨ ਅੰਜੀਰ ਹੱਡੀਆਂ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਦਿਲ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਜੀਰ ਲਾਹੇਵੰਦ

ਹੈ।
ਸ਼ਕਰ ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਅੰਜੀਰ ਰੱਬੀ ਸੁਗਾਤ ਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਮਕ ਵੀ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ ਤੇ ਬਿੰਦਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਜੇ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਦੋ

ਅੰਜੀਰਾਂ ਭਿਉਂ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਜੱਚਾ-ਬੱਚਾ, ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਜੇ ਮਾਹਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਬਕਾਨ, ਪੀੜ, ਚੱਕਰ ਆਦਿ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਦਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਜੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਖਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਹਵਾਰੀ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਮਾੜੇ ਲੱਛਣ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਅੰਜੀਰ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰਮੋਨਾਂ ਦੀ ਗੜਬੜੀ ਹੋਵੇ (P3O4), ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ

ਨੂੰ ਵੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਭਿਉਂ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅੰਜੀਰਾਂ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਠੀਕ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਤਣਾਓ ਘਟਾ ਕੇ, ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਦਿਆਂ, ਤਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਦੋ ਅੰਜੀਰਾਂ ਉਬਾਲ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਖਾ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।
ਵਾਲਾਂ ਲਈ : ਅੰਜੀਰ ਵਿਚਲੇ ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀ ਅਤੇ ਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਧੀਆ ਦਵਾਈ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਗੁਰਦੇ ਦੀ ਪਥਰੀ : ਪੂਰਾ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਅੰਜੀਰ ਵੀ ਖਾ ਲਈ

ਸਿਹਤਨਾਮਾ

ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਜੀਰ ਨੂੰ 5 ਤੋਂ 10 ਮਿੰਟ ਤਕ ਇਕ ਗਿਲਾਸ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਕੇ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਦਿਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਗਿਲਾਸ ਪੀ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ : ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਸਰਤ ਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਦੋ ਅੰਜੀਰਾਂ ਖਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਫਾਈਬਰ ਸਦਕਾ ਭਾਰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰੋਜ਼ 6 ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਜੀਰਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਭਾਰ ਵਧਣ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਗੜੀ ਐਲਰਜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਿੱਖੀ ਢਿੱਡ ਪੀੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਫ਼ਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈੱਸ਼ਰ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਟੱਟੀਆਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿੱਛਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਹੂ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਪਰਤ ਵਿਚ ਲਹੂ ਤਕ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਇਨਸਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਈ ਖੋਜ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਪਰ ਚੂਹਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋਈ ਖੋਜ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਜੀਰ ਲਹੂ ਵਗਣ ਵਿਚ ਰੋਕ ਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਅਧੀਨ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਲੋਹ ਕਣ ਭਰਪੂਰ ਫਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ:
ਅੰਜੀਰ ਤਾਂ ਲੋਹ ਕਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਹੀ, ਪਰ ਜੇ ਸਭ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਫਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਲਹੂ ਦੀ ਕਮੀ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ :-
- ਹਦਵਾਣਾ- ਪਾਲਕ
- ਸੌਗੀ- ਸ਼ਕਰਕੰਦੀ
- ਖਜੂਰ- ਮਟਰ
- ਸਟਰਾਐਬਰੀ- ਬਰੋਕਲੀ
- ਆਤੂ- ਹਰੀਆਂ ਫਲੀਆਂ
- ਅਲੂਚਾ- ਕੇਲ ਪੱਤਾ
ਸਾਰ :-
ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

VAPOR MAVEN PRESENTS

SAT
23
SEP

NORTHWEST ARKANSAS

PUNJABI Concert

PERFORMANCES BY:
MISS POOJA • JAZZY B

FOOD & DRINK INCLUDED W/ ENTRY

1579 E LAKE RD, ELM SPRINGS, AR - WWW.NWAPCC.COM

ENTRY PACKAGES

SILVER

ADULT: \$150 CHILD: \$100
(GENERAL SEATING)

GOLD

ADULT: \$200 CHILD: \$140
(TABLE SEATING)

TICKETS INCLUDE:

DINNER & APPETIZER
(OVER 20 FOOD ITEMS)

BHANGRA SHOW
(DANCES BY BHANGRA EMPIRE)

UNLIMITED DRINKS
(OPEN BAR)

LOCAL TALENT
(PERFORMANCES BY LOCAL TALENT)

HENNA ART BOOTH
(HENNA TATTOOS & FACE PAINTING)

PHOTOGRAPHER
(ENTIRE EVENT COVERED)

PHOTO BOOTH
(PHOTO BOOTH FROM OZARK PIX)

OUTDOOR BAR
(ACCESS TO OUTDOOR AREA)

**Buy Tickets and see details
at www.nwapcc.com**

Contact Hermin Thind for VIP Options | 479-409-2293

Scan Here

ਪੰਜਾਬ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਕਸਾਰ ਤੇ ਇਕਜੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਕਰੂਪ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੌਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਆਯਾਮ ਉਸਾਰੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭੌਤਿਕ, ਭੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਧਰਾਤਲੀ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਹਿਜ, ਸੁਭਾਅ, ਸੋਚ, ਰਹਿਤਲ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਘੜਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉੱਤਰੀ ਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਸੁਲੇਮਾਨ ਪਹਾੜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਹੱਦ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀ ਹੈ। ਭੂਗੋਲਿਕ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੂਰਬੀ ਹੱਦ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਰਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਥੋਂ ਯਮੁਨਾ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੁੜਦੀ ਹੈ, ਪੰਜਨਦ ਤੱਕ ਦੰਦੇਦਾਰ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭੂਗੋਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸੱਤ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਅਤੇ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਵੇਦਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਮਹਾਕਾਵਿ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੰਚਨਦ ਭਾਵ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ

ਮਨਮੋਹਨ
ਫੋਨ: +91-82839-48811

ਉਤਰਾਪਥ ਜਾਂ ਉਦੀਚਯ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉੱਤਰੀ ਪੱਖ 'ਚ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮੈਦਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਮਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਦਰਿਆ ਸਿੰਜਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹਨ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦੂਰਾਡੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹੱਦਾਂ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ ਦਰਿਆ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤ ਨੂੰ ਪੰਚਨਦ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਹੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਰੂਪ ਪੰਜ-ਆਬ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਅਤੇ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਇਰਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਫੈਲਿਆ ਭੂ-ਭਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿਮਾਲਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਕਸ਼ ਦੀਆਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਲੜੀਆਂ ਵੰਡਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਰਬਤਾਂ, ਘਾਟੀਆਂ-ਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਲਾਕਾ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਇਹ ਪਥਰੀਲੀ, ਨਾ ਬੰਜਰ, ਨਾ ਰੱਕੜ ਅਤੇ ਨਾ ਰੇਤਲੀ ਤੇ ਮਾਰੂਥਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੰਗਲਾਂ, ਬਨਸਪਤੀਆਂ, ਚਰਾਗਾਹਾਂ ਅਤੇ ਵਾਹਿਯੋਗ ਮੈਦਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੌਨਸੂਨ ਹਵਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਛੇ ਰੁੱਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜਲਵਾਯੂ ਵਾਹਿ-ਖੇਤੀ ਲਈ ਬੜਾ ਮੁਆਫ਼ਕ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੈਦਾਨਾਂ, ਜੰਗਲਾਂ, ਬੇਲਿਆਂ, ਚਰਾਗਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਮਾਨਵੀ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪੰਝੂੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਉੱਤਰ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹਿਮਾਲਿਆ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ (ਸਤਲੁਜ, ਰਾਵੀ, ਬਿਆਸ, ਚਨਾਬ ਅਤੇ ਜਿਹਲਮ) ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਬੱਤੀ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਪੰਥ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਛੇ ਦਰਿਆ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸਤਲੁਜ ਵੀ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਸ਼ਿਪਕੀ-ਲਾ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਵਗਦਾ ਹੋਇਆ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ

ਹਿਮਾਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦਾ ਇਕ ਨਜ਼ਾਰਾ।

ਭੂਗੋਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸੱਤ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਅਤੇ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਵੇਦਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਮਹਾਕਾਵਿ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੰਚਨਦ ਭਾਵ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ ਉਤਰਾਪਥ ਜਾਂ ਉਦੀਚਯ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉੱਤਰੀ ਪੱਖ 'ਚ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮੈਦਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਮਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਦਰਿਆ ਸਿੰਜਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹਨ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ।

ਇਹ ਹਕਰਾ ਜਾਂ ਘੱਗਰ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਦਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ 'ਤੇ ਬਿਆਸ 'ਚ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਉੱਚ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇੜੇ ਚਨਾਬ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤਦਰੀ, ਸ਼ਤਦਰੂ, ਜ਼ਾਰਦਰੋਸ, ਹੈਸੀਦਰੁਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਰੋਹਤਾਂਗ ਦੌਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਸੌ ਸੱਤਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ 'ਚ ਸਤਲੁਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਪਾਸਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬੰਦ ਖ਼ਲਾਸ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਹਨ: ਵਿਪਾਸ, ਅ ਰ ਿ ਜ ਕੇ ਯ , ਹਾਇਪਾਸਿਸ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਚਨਾਬ ਦਾ ਵੈਦਿਕ ਨਾਮ ਅਸਕਿਨੀ ਜਾਂ ਚੰਦਰਭਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਦਰਿਆ ਝਨਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹੀਂਵਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੀ ਸੋਹਣੀ ਇਸ 'ਚ ਕੱਚੇ ਘੜੇ 'ਤੇ ਤਰਦੀ ਡੁੱਬ ਮੋਈ ਸੀ। ਲਾਹੌਲ-ਸਪਿਤੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਜੰਮੂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਨੌਂ ਸੌ ਸੱਠ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤ੍ਰਿਮੂ ਵਿਖੇ ਜਿਹਲਮ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਰਾਵੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਉੱਚ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਵਿਖੇ ਸਤਲੁਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹਲਮ ਦਾ ਵੈਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਮ ਵਿਤਸਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਅਸਥਾਨ ਵੈਰੀਨਾਗ ਝੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਿਆ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਵਗਦਾ, ਪੀਰ ਪੰਜਾਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੱਤ ਸੌ ਪੰਝੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਝੰਗ 'ਚ ਭ੍ਰਿਗੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਨਾਬ 'ਚ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਲਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਪੋਰਸ ਨੇ 325 ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਜਿਹਲਮ ਕਿਨਾਰੇ ਹੀ ਡੱਕਿਆ ਸੀ।

ਸਰਸਵਤੀ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਈ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਿਆਵਰਤ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਜਨਨੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਦੀ ਅੱਜ ਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਰਿਗਵੇਦ, ਤਾਂਡਯ ਅਤੇ ਜੈਮਿਨੀਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੁੱਕੀ ਹੋਈ ਘੱਗਰ-ਹਕਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਰਸਵਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ ਦੀਆਂ

ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਰਸਵਤੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਸਮਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਲਵਾਯੂ ਅਤੇ ਧਰਾਤਲੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ 'ਚ ਕਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਏ। ਸਰਸਵਤੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹਿਮਾਲਾ 'ਚ ਕਪਾਲ ਤੀਰਥ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵੱਲ ਵਹਿ ਕੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਰਸਵਤੀ ਬਦਰੀਨਾਥ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪਿੰਡ ਮਾਣਾ ਦੌਰੇ ਦੇ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਮਾਣਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਅਲਕਨੰਦਾ 'ਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੋਂ ਇਹ ਤਲਹੱਟੀ ਦੇ ਬਲਚਾਪਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਉਤਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ,

ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ।

ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਹੀਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅਰਬ ਸਾਗਰ 'ਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲੰਮੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਤਦਰੂ/ਸਤਲੁਜ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਵਤੀ/ਯਮੁਨਾ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਇਕ ਵਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਹਿੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘੱਗਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਹਕਰਾ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨਾਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਕਰਾ ਜਾਂ ਵਹਿੰਦਾਰ ਵੀ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਘੱਗਰ ਅਤੇ ਨਿਚਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਹਕਰਾ

ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਦੁਆਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਆਬ ਸ਼ਬਦ ਦੋ-ਆਬ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੋ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਦੋ ਦਰਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੇ ਦਰਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਦੁਆਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਨ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਰਸਵਤੀ ਦਾ ਪਤਨ ਪੰਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜੋ ਬਾਰਾਮਾਹੀ ਤੋਂ ਬਰਸਾਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਅੰਤ ਨਿਕਾਸੂ ਬਣ ਸੁੱਕ ਹੀ ਗਈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਪਿਹੋਵਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨਾਂ 'ਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਦਲਾਅ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੀਆਂ

ਟੈਕਟੋਨਿਕ ਪਲੇਟਾਂ 'ਚ ਵਾਪਰਦੀ ਹਿਲਜ਼ਲ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਭੂ-ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਬਣਨ-ਬਿਨਸਣ ਅਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਢਾਹ ਕਾਰਨ ਜਲੌਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਰ-ਫੇਰ ਵਾਪਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਲੌਤ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਦਰਿਆ ਆਪਣਾ ਵਹਿਣ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਢਲਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਲੌਤਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ

ਇਸ ਦੇ ਭੂ-ਤਲ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਦੁਆਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਆਬ ਸ਼ਬਦ ਦੋ-ਆਬ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੋ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਦੋ ਦਰਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੇ ਦਰਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਦੁਆਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਸਮਾਸੀ ਰੂਪ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਘੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਆਸ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਮਿਆਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਬਿਆਸ ਦਾ 'ਬਿ' ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਾ 'ਸਤ' ਲੈ ਕੇ ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਬਿਆਸ ਤੇ ਰਾਵੀ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਰਚਨਾ ਦੁਆਬ ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਚਨਾਬ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਚੱਜ ਦੁਆਬ ਚਨਾਬ ਅਤੇ ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬ ਜਿਹਲਮ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੁਆਬਿਆਂ 'ਚ ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਅਤੇ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੁਆਬ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਯਮੁਨਾ ਅਤੇ ਜਿਹਲਮ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 'ਸਲਾਬੂ' ਜਾਂ 'ਕੱਚਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਦਾ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਉੱਚੇ/ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਢਯਾ' ਜਾਂ 'ਖਾਦਿਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਨੀਵਾਂ ਇਲਾਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹਿਣਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਕਾਰਨ ਤੁਗਿਆਨੀਆਂ/ਕਾਂਗਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਇੱਕਤਰ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲੌਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਲੌਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਭੂਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਂਗਰ ਜਾਂ ਮਾਝਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉਪਰਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਰੇਤੀਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰੇ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਯਮੁਨਾ ਅਤੇ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਵਹਿਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਜਲੌਤੀ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸੋਕੇ ਕਾਰਨ ਮਾਰੂਥਲੀ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਇਸ ਦਰਿਆਈ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚੋਂ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਯਮੁਨਾ-ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੁਆਬ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਜਲੌਤ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਬਾਂਗਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘੱਗਰ-ਹਕਰਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹਿਣ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਬਾਂਗਰ ਮੈਦਾਨ ਨਵ-ਨਿਰਮਤ ਖਾਦਿਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਰੰਗ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਸਤ, ਬਾਰੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਦੁਆਬਿਆਂ ਵੱਲ ਵਧਦਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹਿਣਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਢਯਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਖਾਦਿਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਯਮੁਨਾ ਅਤੇ ਜਿਹਲਮ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 'ਸਲਾਬੂ' ਜਾਂ 'ਕੱਚਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਦਾ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਉੱਚੇ/ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਢਯਾ' ਜਾਂ 'ਖਾਦਿਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਨੀਵਾਂ ਇਲਾਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹਿਣਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਕਾਰਨ ਤੁਗਿਆਨੀਆਂ/ਕਾਂਗਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਇੱਕਤਰ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲੌਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਲੌਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਭੂਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਂਗਰ ਜਾਂ ਮਾਝਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉਪਰਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਰੇਤੀਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰੇ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਯਮੁਨਾ ਅਤੇ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਵਹਿਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਜਲੌਤੀ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸੋਕੇ ਕਾਰਨ ਮਾਰੂਥਲੀ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਇਸ ਦਰਿਆਈ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚੋਂ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਯਮੁਨਾ-ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੁਆਬ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਜਲੌਤ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਬਾਂਗਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘੱਗਰ-ਹਕਰਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹਿਣ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਬਾਂਗਰ ਮੈਦਾਨ ਨਵ-ਨਿਰਮਤ ਖਾਦਿਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਰੰਗ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਸਤ, ਬਾਰੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਦੁਆਬਿਆਂ ਵੱਲ ਵਧਦਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹਿਣਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਢਯਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਖਾਦਿਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਡੈਮ ਉਸਾਰ ਕੇ ਨਹਿਰਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਤਲੁਜ 'ਤੇ ਭਾਖਤਾ ਡੈਮ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 174 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਮੀ ਭਾਖਤਾ ਮੈਨ ਨਹਿਰ ਕੱਢੀ ਗਈ। ਬਿਆਸ 'ਤੇ ਪੌਂਗ ਡੈਮ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਥੀਨ ਡੈਮ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਰਾਵੀ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਛੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜ਼ਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਿੰਜਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਘੱਗਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮੌਰਨੀ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚ ਡੈਮ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਡੈਮ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਪਨਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਰਨੀ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚ ਨਵੀਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੱਸੋਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੇ ਕੁਸ਼ਲਿਆ ਡੈਮ ਨਾਲ ਵੀ ਘੱਗਰ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਤਬਾਹੀ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਝੀਲ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਘੱਟ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲੋਂ ਉੱਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰਬ 'ਚ ਸੁਹਾ ਤੱਕ ਲਗਪਗ ਚਾਲ੍ਹੀ ਛੋਟੀਆਂ ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ, ਚੋਅ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਾਰੀ ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ, ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਧੁੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕੱਢਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਛੋਟੀਆਂ ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਚੋਅਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਵਹਿਣ ਮਾਰਗਾਂ 'ਚ ਸਾਰੀਆਂ ਰੋਕਾਂ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਰੇਤ ਬੱਜਰੀ ਦੇ ਖਣਨ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਨਹਿਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਭੂਗੋਲਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਵਾਰ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪਈ ਮਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗੀ 'ਇਕ ਦੇਸ਼, ਇਕ ਚੋਣ'

ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੰਨਸੋਆਂ ਸਨ ਕਿ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਭਾਜਪਾ 'ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ' ਦਾ ਅਮਲ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਲਾਗੂ ਕਰੇਗੀ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਦਰਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਮੌਕੇ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮ ਨਾਥ ਕੋਵਿੰਦ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। "ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਆਦਰਸ਼ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਧੀਮਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ"।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਰੀ
ਫੋਨ: 98158-02070

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕ 8 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮ ਨਾਥ ਕੋਵਿੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਕਦਮ ਆਚੰਭੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਜਨਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਐਕਟ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਕੱਠਿਆਂ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਵੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਲਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਮੇਟੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾ ਮਿਲਣ, ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਦੇ ਮਤੇ ਜਾਂ ਦਲ ਬਦਲੀ ਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹੱਲ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਵੀ ਕਰੇਗੀ।

ਆਖਿਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀ ਹਨ? ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ, ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਚੋਣ 1952 'ਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਹੋਈਆਂ। ਫਿਰ ਸਾਲ 1957, 1962, 1967 ਵਿਚ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਾ ਹੋਈਆਂ। ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ 1967 ਵਿਚ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੰਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਟੁੱਟ ਗਈ।

ਇਥੇ ਹੁਣ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਚੋਣ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਚੋਣ ਸਟੰਟ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਉਸ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 83 ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 85 ਲੋਕ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 172

ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 174 ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 356 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਜੂਨ 2024 'ਚ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਮਿਜ਼ੋਰਮ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਤਿਲਗਾਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵ ਨਵੰਬਰ, ਦਸੰਬਰ 2023 'ਚ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉੜੀਸਾ, ਸਿੱਕਮ ਅਤੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਮਈ-ਜੂਨ 2024 'ਚ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਚੁਣੀਆਂ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਚੋਣਾਂ 2020, 2021, 2022 ਅਤੇ 2023 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਸੌਂਪੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਮਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 28 ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜੋ ਇਕ ਬੈਨਰ ਇੰਡੀਆ ਹੇਠ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਬੱਝਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਸੰਬੰਧੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਜਾਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਕਾਰਨ ਜੋ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੰਮ ਇਸ ਸਮੇਂ ਰੋਕਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਉਲਟ ਅਸਰ ਚੋਣਾਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਚੁਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣ ਅਮਲ ਕੀ ਰੁਕਿਆ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੂਬਾ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਸਹਿੰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਗਲੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 18 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ 24 ਸਤੰਬਰ 2023 ਤੱਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਸੱਦਿਆ ਹੈ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੀ ਸਰਕਾਰ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਮਨਾਉਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ? ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਲਾਗੂ ਲੈਣ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ 2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਰ ਹੀਲੇ ਮੁੜ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਂਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਪੱਥਰਾਂ ਭਾਰ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਇਕ ਦੇਸ਼, ਇਕ ਧਰਮ, ਇਕ ਬੋਲੀ

ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਵਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਪਾੜਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਕੇ ਧਰਮ ਆਧਾਰਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਜੋ ਏਜੰਡਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ ਵਰਗਾ ਅਮਲ ਵੱਡੀ ਪੁਲਾੜ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਮਲ ਦੇ

ਜਦਕਿ 9 ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਟੀਐਮਸੀ, ਆਪ, ਡੀਐਮਕੇ, ਟੀਡੀਪੀ, ਸੀਪੀਆਈ, ਸੀਪੀਐਮ, ਜੇਡੀਐਸ, ਗੋਆ ਫਾਰਵਰਡ ਬਲੋਕ ਆਦਿ ਇਸਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਸਨ।

ਜੇਕਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ 18 ਤੋਂ 24 ਸਤੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਵਿੰਦ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ ਪ੍ਰੀਕਿਰਿਆ ਨੂੰ

ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਕੋ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਅਕਸ ਹਰ ਥਾਂ ਉਭਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ। ਇਸ ਅਮਲ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਲੋਕ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਫਸਣਗੇ।

ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ, ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ 'ਚ ਕੇਂਦਰ, ਸੂਬਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਾ ਕੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਅਮਲ ਕੇਂਦਰ, ਰਾਜ, ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਚ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਣਗੇ? ਕੀ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਦੇ ਇਸ ਅਮਲ 'ਚ ਲੁਪਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ? ਕੀ ਇਲਾਕਾਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ?

ਉੱਜ ਵੀ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਈਵੀਐਮ ਖਰੀਦਣ ਲਈ 2019 'ਚ ਖਰਚੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 4500 ਕਰੋੜ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਈਵੀਐਮਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ 15 ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੀ ਇਹ ਖਰਚੀਲਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਉੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ 2019 'ਚ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਦਕਿ ਏਏਆਈਡੀਐਮਕੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਐਸਪੀ, ਟੀਆਰਐਸ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਨ

ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਚੌਥਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਦੇਸ਼ ਬੈਲਜੀਅਮ ਜਿਸਦੀ ਆਬਾਦੀ 2021 'ਚ 1 ਕਰੋੜ 16 ਲੱਖ ਸੀ, ਸਵੀਡਨ ਜਿਸਦੀ ਆਬਾਦੀ 1 ਕਰੋੜ 4 ਲੱਖ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਊਥ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਜਿਸਦੀ ਆਬਾਦੀ 5 ਕਰੋੜ 94 ਲੱਖ ਸੀ, ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਕੀ 140 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੀਕਿਰਿਆ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ?

ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰੀਕਿਰਿਆ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੀ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਮੁੜ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਘੀ ਨਹੀਂ ਘੁੱਟੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਦੇਸ਼ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਗੁਆ ਬੈਠੇਗਾ?

ਅਸਲ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਮੋਦੀ ਫੈਕਟਰ' ਵਰਤ ਕੇ, ਲੋਕ ਸਭਾ, ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਮਲ ਆਰੰਭਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸਦੀ ਚਰਚਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਆਮ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਠੇ ਲਾ ਕੇ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਗਜ਼ਲ

ਅਜੇ ਤਨਵੀਰ

ਹਰ ਕਦਮ ਤੇ ਹਾਦਸੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।
ਮੈਂ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਪੁੱਪ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਜੋ ਛਤਰੀ ਤਾਣ ਕੇ ਸੀ ਰੱਖਦੇ,
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ ਉਹ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਨੇਹ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਸੀ ਬੜਾ ਹੀ ਮੱਸਿਆ,
ਜੁਗਨੂੰਆਂ ਨੇ ਪਰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ਤਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਰੁੱਤ ਆਈ ਹੈ ਸਲੀਬਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ,
ਨਾਬਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਉਤਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਸ਼ਿਕਰਿਆਂ ਦਾ ਖੌਫ਼ ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਪੰਛੀਆਂ,

ਕਾਵਿ -ਕਿਆਰੀ

ਉਡ ਰਹੇ ਬੇਖੋਫ਼ ਕਿੱਦਾਂ ਬੋਟ ਸਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਸੋਚ ਤੇਰੀ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਣਕੇ ਫਿਰੇ,
ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈ ਗਏ ਭਰਨੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਰਾ ਘੇਰ ਕੇ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਅਮਨ ਦੀ,
ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬੱਕਰ ਉਸਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਜੇ ਤੈਥੋਂ ਅਜੈ,
ਉਸ ਦਿਆਂ ਸ਼ਿਅਰਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਇਸ਼ਾਰੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਚੰਨ ਮਾਮੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹੈ ਚੰਦਰ ਯਾਨ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ

ਚੰਨ ਮਾਮੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹੈ ਚੰਦਰ ਯਾਨ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ
ਗਗਨ ਦਮਾਮੇ ਚੋਟਾਂ ਲਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਰੰਗਾ ਲਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਚੀਨ, ਜਪਾਨ, ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਾਰੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੱਕਦੇ ਹੀ
ਜਿਸ ਥਾਂ ਘੁਪ ਹਨੇਰਾ ਸੀ ਚਾਨਣ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਲੱਖ ਪਾਤਾਲ ਆਕਾਸ਼ ਲੱਖ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ
ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹੈ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਭਾਰਤ ਮੇਰੇ ਦੇ ਜਗ ਵਿਚ ਐਸੇ ਚਮਕੇ ਨੇ
ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਈਡਨ ਵੰਡੇ ਪਿਆ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵੰਡੇ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ
ਜੀਓ ਅਤੇ ਜਿਊਣ ਦਿਓ ਦਾ, ਅਮਨ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪੁੱਠੀ ਮੱਤ ਦੇ ਲੋਕੋ ਵੇ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਕਰੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ
ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਧਰਮ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਭ ਖੇਡ ਤਮਾਸ਼ੇ ਬਣ ਬੈਠੇ
ਕੱਟਤਤਾ ਜਦ ਆਈ ਧਰਮ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਬਦਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਲਗਨ ਨਾਲ ਜੋ ਤੁਰਦੇ ਨੇ 'ਸੂਰਜੀਤ' ਸਦਾ ਲਈ ਹੋਂਦੇ ਨੇ
ਚੰਦਰ ਯਾਨ ਨੇ ਚੰਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ।
-ਬੀਬੀ ਸੂਰਜੀਤ ਕੌਰ 'ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ'

ਭਾਦੋਂ ਅੱਸੂ

ਗਦਰਿਆ ਝੋਨਾ ਅਤੇ ਵੱਢਦੇ ਨੇ ਛੱਲੀਆਂ,
ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆਣ ਵੱਟਾਂ ਮੱਲੀਆਂ।
ਬੱਸ ਰੌਣਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਮੇਲੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਲੱਗਣੇ,
ਪੁੱਪ ਨਾਲ ਚੇਹਰੇ ਲਾਲ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂੰ ਦਗਣੇ।

ਜੱਟੀ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਚੋਮ ਕੇ ਭਰਨੀ ਪਰਾਤ ਹੈ,
ਹੁਸਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਨਾਲ ਦੀ ਸੋਗਤ ਹੈ।
ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਦੋਂ ਦੀ ਧੁੱਪ 'ਚ ਜੱਟ ਹੋਵੇ ਸਾਧ ਜੀ,
ਪਿੱਠ ਕਾਲੀ ਹਿਰਨ ਦੀ ਸਾੜ ਕਰੇ ਵਾਧ ਜੀ।

ਹਰੇ ਰੰਗਾ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ,
ਲਾਲ ਪੀਲੇ ਜੋਗੀਆ ਮੋਤੀ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ।
ਵੱਢ ਵੱਢ ਟਾਂਡੇ ਨਾਲੇ ਸੱਥਰ ਵਿਛਾਈ ਜਾਂਦੇ,
ਕੱਢ ਕੱਢ ਪੂਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਢੇਰ ਨੇ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੇ।

ਦਿਸਦੀਆਂ ਦੂਰੋਂ ਜਿਵੇਂ ਜਲੇਬੀ ਵਾਲੇ ਗੰਡ ਨੇ,
ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਤੱਕੇ ਨਿਰੀ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਨੇ।
ਖਿੜ੍ਹੀਆਂ ਕਪਾਹਾਂ ਚੋਗੇ ਚੋਗੀ ਰਲ ਚੁਗਣੇ,
ਤੋੜ ਤੋੜ ਲਾਲ ਮਿਰਚਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾਣੇ ਦੁੱਗਣੇ।

ਵੱਢਣਗੇ ਝੋਨਾ ਭਰ ਟਰਾਲੀਆਂ ਲਿਜਾਉਣਗੇ,
ਜਾ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਲਗਾਉਣਗੇ।
ਰੁਕੇ ਪੰਪਾਂ ਦੀ ਧੁਕ ਧੁਕ ਬੰਬੀਆਂ ਸਾਹ ਆਉਣੇ,
ਨਹਿਰ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸੁਕਰ ਮਨਾਉਣੇ।

ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ,
ਫਸਲ ਵੇਚ ਕਰਜ਼ੇ ਸਾਹੂਕਾਰ, ਬੈਠਾਂ ਵਾਲੇ ਭਰੇਗਾ।
ਭੰਡਾ ਭੰਡਾਰੀਆ ਵੇ ਤੂੰ ਦੱਸ ਜ਼ਰਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਭਾਰ?
'ਇੱਕ ਮੁੱਠੀ ਚੁੱਕ ਲੈ ਵੇ ਹੋ ਜਾ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰ।'
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ...

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹਾਦਸੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਸੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਣੇਈਏ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਣੇਈਏ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਮੌਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਕਰਨਵੀਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਸਪੇਨ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਜਗਸੀਰ ਅਤੇ ਕਰਨਵੀਰ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਰਨਵੀਰ ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਲਈ ਜੋ ਜਫਰ ਪਾਲਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਆਪ ਹੈ। ਟਰੱਕ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਪੈਰ-ਪੈਰ 'ਤੇ ਧੱਕਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ। ਫਿਰ ਗੁਰਸੀਰ ਦਾ ਭਰਾ ਬਲਵੀਰ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ...

ਗੁਰਸੀਰ

ਚਾਹ ਦੀ ਆਖਰੀ ਘੁੱਟ ਭਰ ਕੇ ਖਾਲੀ ਗਿਲਾਸ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਗੁਰਸੀਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਬਲਵੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਚੱਲੀਏ ਫੇਰ?"
 "ਢੂਈ ਸਿੱਧੀ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਬੈਠਾ ਆਇਐ।" ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਕਿਹਾ।
 ਬਲਵੀਰ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰਸੀਰ ਵਾਲੇ ਰੂਟ, ਵਿਧਵਾ ਹੋਈ ਭੈਣ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ, ਵਿਨੀਯੋਗ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਟਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਅੱਜ ਗੁਰਸੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟਰੱਕ ਰਾਹੀਂ ਸਰੀ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਹਾਲੇ ਚਾਹ ਹੀ ਪੀਤੀ ਸੀ। ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਚਾਹ ਮੁਕਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
 "ਢੂਈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਬਣੇ ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਾਂਗੇ।" ਆਖਦਾ ਬਲਵੀਰ ਉੱਠ ਖਲੋਤਾ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ
 ਫੋਨ: +1-778-231-1189

ਗੁਰਸੀਰ ਸੋਫੇ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਬਹਿ ਜਾ ਹਾਲੇ। ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਤਾਂ ਪੀ ਲੈਣ ਦੇ।"
 "ਕੰਮ ਤਾਂ ਵੀਰ ਜੀ ਹੁੰਦੇ ਈ ਰਹਿਣੇ ਆ। ਗੁਰਸੀਰ ਨੂੰ ਨਹਾ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜੇ ਆ।" ਸਟੋਵ ਨਾਲ ਢਾਸਣਾ ਲਈ ਖੜ੍ਹੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ। ਬੇਸਮੈਂਟ ਦੀ ਬੈਠਕ, ਖਾਣੇ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਤੇ ਰਸੋਈ ਲਈ ਇਕ ਹੀ ਕਮਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫ੍ਰਿਜ, ਸਟੋਵ, ਸੋਫਾ ਤੇ ਕੋਫੀ ਟੇਬਲ ਪਏ ਸਨ। ਫ੍ਰਿਜ ਤੇ ਸਟੋਵ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੋਫਾ ਤੇ ਕੋਫੀ ਟੇਬਲ ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਗੈਰਾਜ ਸੇਲ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਖਰੀਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਟਰੱਕ ਦੇ ਗੇੜੇ ਤੋਂ ਮੁੜੇ ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਬਲਵੀਰ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਦਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਫੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰਦਾ ਗੁਰਸੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਅਹੁ ਐ ਤੇਰਾ ਮੰਜਾ। ਜੇ ਦੋ ਮਿੰਟ ਆਰਾਮ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਗੱਦੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲੈ। ਮੈਂ ਓਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਨਹਾ ਲਵਾਂ।"
 ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਗੱਦੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, "ਮੇਰਾ ਫ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਨਹਾ ਲੈ, ਫੇਰ ਚੱਲਦੇ ਆ।"
 ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ ਗੁਰਸੀਰ ਨਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਦ ਉਹ ਨਹਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਕਿਉਂ ਬੈਠ ਗਈ?"
 "ਹੋਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀਰ ਜੀ ਕੋਲ ਕੱਲੀ ਕਿਵੇਂ ਬਹਿੰਦੀ?" ਅਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੀਵੀਂ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਆ ਗਈ। ਬਲਵੀਰ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, "ਵੀਰ ਜੀ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿੱਥੇ?"
 "ਐਥੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੂਗਾ। ਹੋਰ

ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ

ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਟਰੱਕਿੰਗ ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਤੌਰ ਲਿਖਾਰੀ ਉਹਦੀ ਅੱਖ ਉਹ ਹਨੇਰੇ ਖੁੰਜੇ ਵੀ ਫਰੋਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਝਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰਾਹ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਵੱਲ ਵਧਾਏ ਕਦਮ ਹਨ।

ਕਿੱਥੇ?" ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
 "ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਟਰੱਕ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਨੇ ਐ। ਮੈਂ 'ਕੱਲੀ ਕਿਵੇਂ—?' ਆਖਦੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ ਸੀ।
 "ਕੁਛ ਨੀ ਕਹਿੰਦਾ ਤੈਨੂੰ। ਇਉਂ ਹੀ ਸਾਰਨਾ ਪੈਣਾ।"

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਨੀਯੋਗ ਵਾਲੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਮਿਲਵਾਇਆ ਸੀ, ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਚਕਾਚੌਧ ਆ ਗਈ। ਗੁਰਸੀਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੋਨਾਂ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨੀ ਹਰਵੀਰ ਦੇ ਬੋਲ ਟਕਰਾਏ। ਉਹ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਲੱਗਾ

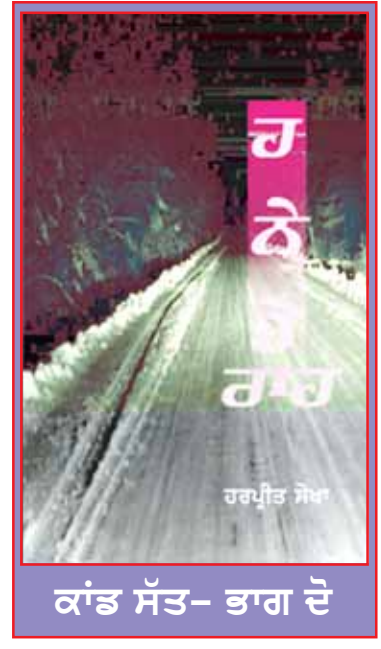
ਉਹ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੀਜ਼ਾ ਸ਼ਾਪ 'ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਐਡਮਿਟਨ ਤੋਂ ਟਰੱਕ ਚਲਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਸੀਰ ਨੂੰ ਹਰਵੀਰ ਸੱਚਾ-ਸੱਚਾ ਬੰਦਾ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਹਰਵੀਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਆਖ

"ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸੋਚ ਕੇ ਈ ਹੋਰੁ ਜੇ ਲੱਗਦੈ।" "ਇੰਡੀਆ ਵੀ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਨਾਲ।"
 "ਓਥੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਜੀਅ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵਿਹੜਾ ਸੀ। ਆਵਾਦਾ ਕਮਰਾ ਸੀ ਤੇ ਏਥੇ ਭੋਰਾ ਭਰ ਥਾਂ ਹੈ।"
 "ਤੇਰੀ ਆਫ਼ਟਰਨੂਨ ਸਿਫਟ ਐ। ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਮੁੜਿਆ ਕਰਨੈ, ਇਹਨੇ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਨੈ। ਸਵੇਰੇ ਇਹਨੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਨੈ।"
 "ਉਹ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਵੀਰ ਜੀ ਕੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ?"
 "ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਹੂ। ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਛ ਦਿਨ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਲਵੂੰਗਾ। ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਕੀ ਬਣਦੈ।"

ਹੋਇਆ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੋਟਰਗੇਜ਼ ਬਰੋਕਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹੈ।"
 "ਵਕੀਲ ਸਾਬੂ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਰਾਹ ਦੱਸੋ।" ਬਲਵੀਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੋਲਿਆ। ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਾਹਲ ਗੁਰਸੀਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ।
 ਹਰਵੀਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, "ਬਲਵੀਰ ਜੀ, ਮੈਂ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਨਸਲਟੈਂਟ ਹਾਂ। ਸਲਾਹਕਾਰ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੇਪਰ ਫ਼ਾਈਲ ਕਰ ਸਕਦਾਂ। ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਪੁਆਇੰਟ ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿੱਥੋਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਏ ਹੋ ਤੇ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਲੱਭਦੇ ਹੋ। ਸੋ, ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਵਿਜ਼ਟਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋਬਾਂ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਨਸਲਟੈਂਟ ਵਿਚੋਲੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਇੰਪਲਾਇਰ ਲੱਭ ਲਵੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਫ਼ਾਈਲ ਮੈਂ ਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।"

ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਫ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਵਾਉਂਦਿਆਂ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਐ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਹੀ ਛੱਡਣ ਲੱਗੈ।"
 "ਏਦਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ।" ਗੁਰਸੀਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।
 "ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਖਾਣੀ ਐ ਭਾਈ ਮੇਰੇ। ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਕੋਈ ਨੀ ਆਉਂਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਆਉਣੈ।"
 "ਨਹੀਂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿਓ ਕਿ ਕੀ ਕਰੀਏ?" ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
 "ਸਲਾਹ ਬੋਨੂੰ ਦੇ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਐ ਕਿ ਜੇ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇੰਪਲਾਇਰ ਲੱਭੋ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇ ਸਕੇ।"
 ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਬਲਵੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਖਰਾ ਲੱਗਦੈ।"
 "ਤਾਂ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਐ ਇਸ ਕੋਲ।" ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
 "ਪਰ ਕੰਮ ਵਾਲਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭਾਂਗੇ?" ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
 "ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਹੋਰੀ ਲੱਭ ਕੇ ਦੇਣਗੇ। ਕਿੰਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਆਏ ਵੇ ਆ ਏਥੇ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਬੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋਵੇਗੀ।" ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
 "ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਐ ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਐੱਲ ਐੱਮ ਆਈ ਏ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਅਗਲਾ ਕਿੱਥੇ ਛੱਡਦੇ ਜਦੋਂ ਮੁਫਤੀ 'ਚ ਮਿਲਦੇ ਆ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ।" ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਢਿੱਲੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਬੋਲਿਆ।
 "ਮੈਂ ਤਾਂ ਥੋੜੀ ਮਦਦ ਦੀ ਝਾਕ 'ਚ ਈ ਆਇਐ ਕਨੇਡਾ।" ਬਲਵੀਰ ਬੋਲਿਆ।
 "ਥੋੜਾ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦਾ ਕੰਮ ਐ। ਕਿਸੇ ਕਨਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਦੇਖੋ, ਬਹੁਤ ਮਕਾਨ ਬਣੀ ਜਾਂਦੇ ਆ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ।" ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।
 "ਕਰਦੇ ਆ ਕੋਈ ਵਸੀਲਾ।" ਕਿਸੇ ਸੋਚ 'ਚ ਖੁੰਭੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

“ਨਹੀਂ ਕੋਟ-ਪੈਂਟ ਚੰਗਾ ਲਗਦੈ। ਬੰਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਪੜ੍ਹੋ-ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦਾ।” ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਆਪਾਂ ਤੇਰੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇ ਜਿਹੜਾ ਐਨੀ ਟੋਹਰ ਕੱਢੀ ਐ। ਆਪਾਂ ਡਰਾਈਵਾਲ ਤੇ ਟੇਪਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚੱਲੇ ਆ।”

“ਚੰਗਾ ਜੇ ਟਾਈ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਉੱਠ, ਚੱਲੀਏ।” ਬਲਵੀਰ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਸੀਰ ਸੋਫੇ ਤੋਂ ਉੱਠ ਖਲੋਤਾ।
 ਉਹ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਰਾਤ ਹੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਲੱਭ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ।
 ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਵੀਰ ਜੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ ਚੱਲੇ ਆ!” ਬਲਵੀਰ ਮੁਸਕਰਾ ਪਿਆ ਪਰ ਗੁਰਸੀਰ ਝੋਪ ਗਿਆ। ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬੋਲਿਆ, “ਆਪਾਂ ਜਿੱਥੇ ਚੱਲੇ ਆਂ, ਓਥੇ ਨਵੇਂ ਟਾਊਨ-ਹਾਊਸ ਬਣ ਰਹੇ ਆ। ਓਥੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮੱਖਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਮਿਲਣੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਬੇਸਮੈਂਟ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਟੇਪਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ। ਕੰਮ ਵਧਾ ਲਿਆ ਉਹਨੇ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਕ ਅੱਧਾ ਘਰ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚ ਦਿੰਦੈ। ਆਪਣੇ ਥਰੂ ਹੀ ਵੇਚਦਾ। ਚੰਗੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ।”

“ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਊ ਫੇਰ ਤਾਂ।” ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।
 “ਹਾਂ, ਲੱਗਦਾ ਤਾਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜਾ ਕੇ, ਕੀ ਕਹਿੰਦੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਿਓ।” ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਮੁੜ ਬੋਲਿਆ, “ਹੁਣ ਟਾਊਨ-ਹਾਊਸ ਬਹੁਤ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਏ ਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈਐ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਨਵੇਂ ਆਏ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨੀ ਪੈਂਦਾ। ਬੇਸਮੈਂਟ ਤੋਂ ਟਾਊਨ-ਹਾਊਸ, ਫੇਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਖਰੀਦਦੇ ਆ।”

“ਟਾਊਨ-ਹਾਊਸ ਵੀ ਤਾਂ ਘਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਆ ਜੀ।” ਗੁਰਸੀਰ ਬੋਲਿਆ।
 “ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਘਰ ਈ ਐ ਪਰ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਨਾਲ-ਨਾਲ। ਸਮਝ ਲਓ ਜਿਵੇਂ ਕਵਾਟਰ ਹੋਣ। ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਆਵਦੀ ਵਲਗਣ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਘਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।” ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਾਰ ਰੋਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਤਾਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਮਗਰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮੀਂਹ ਪੈ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਚਿੱਕੜ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਬੋਚ-ਬੋਚ ਰੱਖਦੇ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰਸੀਰ ਬੋਲਿਆ, “ਬਲਵੀਰ, ਡਿੱਗ ਨਾ ਪਵੀ।”
 “ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਮਗਰ ਤੁਰ ਪਏ ਆਂ, ਇਹ ਨੀ ਡਿੱਗਣ ਦਿੰਦਾ ਆਪਾਂ ਨੂੰ।”
 “ਆ ਜੋ, ਆ ਜੋ। ਆਪਾਂ ਏਸ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਚ ਜਾਣੈ। ਹਾਲੇ ਏਥੇ ਖੜ੍ਹੋ, ਮੈਂ ਦੇਖਦਾਂ।” ਆਖਦਿਆਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੂਟੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, ਫਿਰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਬੋਲਿਆ, “ਮੱਖਣ ਸਿਆ।” ਅੰਦਰੋਂ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਇਹ ਸੁਣਦਿਆਂ ਗੁਰਸੀਰ ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ

ਮਾਸੂਮੀਅਤ

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਜਾਣਨੇ-ਸੁਣਨੇ-ਸੋਚਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਉੱਝ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। “ਦਾਦੂ, ਚੱਲੀਏ?” ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈ ਮੇਰੀ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਪੋਤੀ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦੀ। “ਕਿੱਥੇ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ।

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94667-37933

ਕਮੇਟੀ ਪਾਰਕ ਉਸ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਂਗਲ ਫੜਦੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੋਰ ਲੈਂਦੀ। ਬੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ। ਤੁਰ-ਫਿਰ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਵੈਸੇ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ। “ਇਹ ਕੀ ਹੈ?... ਉਹ ਕੀ?” ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸਵਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਗੁੰਝਲਾਂ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਧੂਰ ਅੰਦਰੋਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ: “ਦਾਦੂ, ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?” ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਟੰਗੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਵਾਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਫੋਟੋ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਟਿਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ

ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਕਿਹੜੇ ਖਿਆਲ ਉਸ ਅੰਦਰ ਹੋਣਗੇ? ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ। “ਉਹ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਹਨ।” ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਸੀ।... ਮਾਂ ਦੱਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਨਿਆਣੀ ਉਮਰੇ ਮੈਂ ਬੜਾ ਇੱਲਤੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਖੇਡਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਬੀਰੀ 'ਚ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ। ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਫੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਧੁੱਗ ਲਿਆਉਂਦਾ। “ਬਾਹਰ ਝੋਲੇ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਜੂ।” ਝੋਲੇ ਵਾਲਾ ਇਹ ਬਾਬਾ ਕੌਣ ਸੀ? ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਡਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹੋ ਡਰ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਡਰ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਰੋਣ ਲਗਦਾ।

ਹੁਣ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, “ਬਾਹਰ ਮਾਉਂ ਬੈਠਾ। ਦੰਦੀ ਵੱਢੂ...।” ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕਾਲਪਨਿਕ ‘ਮਾਉਂ’ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸਦਾ ਲਈ ਵਸ ਗਿਆ।

ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੁੱਢਲੇ ਇਲਾਜ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਡਰ ਘਟਿਆ ਜ਼ਰੂਰ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆ ਨਹੀਂ।

ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਨਿਆਣੀ ਉਮਰ ਦਾ ਕੋਮਲ ਤੇ ਸੁਖਮ ਮਨ ਸਵਾਲਾਂ, ਜਵਾਬਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਸਰ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੁੰਦੇ। “ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜਨੀਅਰ ਜਾਂ ਜੋ ਕਹੋਗੇ, ਬਣਾ ਦਿਆਂਗਾ।” ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ।

ਪੋਤੀ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। “ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ‘ਰੂਮ’ ਹੈ?” ਇਕ ਕਮਰੇ ਜਿੱਥੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ‘ਹਾਂ’ ਵਿਚ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਲ ਛਿਣ 'ਚ ਹੀ

ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਈ। ਮੇਰੀ ਉਂਗਲ ਫੜ ਕੇ ਉਸੇ ‘ਰੂਮ’ ਵਲ ਲਿਜਾਂਦੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਦਾਦੂ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਦਿਖਾਉ...।” “ਉਹ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਮੈਂ ਸਮਝਾਇਆ। “ਪਾਪਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਦਾਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਹੈ।” ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਯਾਦ ਸੀ। “ਦਾਦੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ?”... ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਂਤ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਕਈ ਉਲਝਣ ਭਰੇ ਸਵਾਲ ਮੈਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਜਾਪੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸਿਉਂ ਮੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਸੀ।

“ਦਾਦੂ!”
“ਬੋਲੋ।”
“ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਦਾਦੀ ਸੀ?”
“ਹਾਂ... ਮੇਰੀ ਵੀ ਸੀ।”
“ਫੋਨ 'ਚ ਉਹਦੀ ਫੋਟੋ ਹੈ?”
... ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਦਾਦੀ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਮੇਰੀ ਬਾਲ-ਉਮਰ ਦਾ ਟੋਟਾ ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਤੇ ਪਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸੱਚ

ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਰ੍ਹੇ ਦਰ ਵਰ੍ਹੇ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਦਾਦੀ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਬਾਤਾਂ-ਬੁਝਾਰਤਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ। ਸਮਝ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾ ਪਿਆ। “ਦਾਦੂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ?”

ਕੀ ਆਖਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹੋ ਹੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੁਝਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। “ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਖਾਣੀ ਹੈ ਦਾਦੂ।” ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਦੇਰੀ ਕੀਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਲੈ ਦਿੱਤੀ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਮੁੜਿਆ ਸੀ।

ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੁਣ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਆਖਰੀ ਛੁੱਟੀ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। “ਦਾਦੂ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗੀ... ਦਾਦੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ?” ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਸੱਚ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਾਣ ਭਰਦੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਿਵੇਂ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਕੰਧ 'ਤੇ ਟੰਗੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਅਰਥ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸਨ, ਨਾ ਪੁੱਛ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਸਾਂਭਿਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਨ ਕਿ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਕਿੰਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ!

ਆਇਆ। ਅੰਦਰ ਧੂੜ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਬਲਵੀਰ ਧੂੜ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰਸੀਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। “ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲੀ ਲੱਗਾ ਲੱਗਦੈ।” ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਆ ਰਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। “ਆਪ ਹੀ ਆ ਜੂ ਬਾਹਰ ਉਹ। ਆਪਾਂ ਕਿਉਂ ਜਾਣੈ ਅੰਦਰ ਧੂੜ 'ਚ। ਮੈਂ ਮੈਸੇਜ ਛੱਡ ਦਿੰਨੈ ਫੋਨ 'ਤੇ।” ਆਖਦਿਆਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਆਪਣੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਧਰੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਘਰਾਂ ਬਾਰੇ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਦੱਸ ਦਿੰਨਾ ਬੇਨੂੰ ਓਨਾ ਚਿਰ। ਲੱਕੜ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਐ ਪਹਿਲਾਂ। ਸੋਲਾਂ ਇੰਚ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਟੂ ਬਾਏ ਫੇਰ ਲੱਕੜਾਂ ਦੇ ਬਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਦੀ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਲੰਬਿੰਗ, ਹੀਟਿੰਗ, ਵਗੈਰਾ ਦੀਆਂ ਪਾਈਪਾਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਵਗਾਉਂਦੇ ਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ‘ਰਫ-ਇਨ’ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਫੇਰ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਨਾਲ ਕਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆ। ਇਹ ਸੀਟਾਂ ਚੂਨੇ ਜਿਹੇ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਐ। ਡਰਾਈਵਲ ਕਹਿੰਦੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਐ, ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੈ ਜੀਹਨੂੰ ਆਪਾਂ ਮਿਲਣ ਆਏ ਆ। ਇਹ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਵਗੈਰਾ ਨੂੰ, ਮੇਖਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਕੋਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਛ ਤੇ ਟੋਪ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਆ। ਫੇਰ ਸੈਂਡ ਮਾਰ ਕੇ ਸਮੂਥ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆ। ਆਹ ਓਹਦੀ ਈ ਧੂੜ ਐ।” ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ।

ਬਲਵੀਰ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰਸੀਰ ਬੋਲ ਪਿਆ, “ਬੰਦਾ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨ ਔਖਾ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦੈ।”

“ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ।” ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਢਿੱਲੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ।

“ਚੰਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਏਥੇ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਦੇ ਟਾਊਨ-ਹਾਊਸਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ ਰੱਖ ਆਵਾਂ। ਆਏ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੁਣ।” ਆਖ ਕੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰਸੀਰ ਬੋਲਿਆ, “ਐਵੇਂ ਨਾ ਡੋਲ ਜਾਈ।”

“ਨਹੀਂ ਡੋਲਣਾ ਕਾਹਦੈ, ਜਦੋਂ ਆ ਹੀ ਗਏ ਏਥੇ।”

ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਵਰਤ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਫੋਨ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲੱਗੀ। ਕੋਈ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਤੂੰ ਪਰਾਈਸ ਹੋਰ ਘੱਟ ਕਰਦੇ। ਆਪਾਂ ਇਹ ਕਨਟ੍ਰੈਕਟ ਲੈਣਾ ਹੀ ਲੈਣਾ।— ਹੈ? ਕੋਈ ਨਾ ਬਚ ਜਾਣਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬਚਣ। ਬਥੇਰੇ ਆਏ ਹੋਏ ਆ ਵਿਜ਼ਟਰ।— ਹੈ? ਹੋਰ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਨਾ ਹੱਥੋਂ ਜਾਣ ਦੇਈ। ਚੰਗਾ ਮੇਰਾ ਵੀਰ।” ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਆਦਮੀ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਹਾਂ ਬਈ?”

“ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਆਏ ਆ।” ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਦੇ ਨੇ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹਟਾ ਕੇ ਗੁਰਸੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਹਾਂ? ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦੈ ਕੰਮ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਆਇਆ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ।”

“ਮੱਖਣ ਐ ਮੇਰਾ ਨਾਂ। ਆ ਜੋ ਅੰਦਰ।” ਮੱਖਣ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਿਆ।

ਗੁਰਸੀਰ ਤੇ ਬਲਵੀਰ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਤੁਰ ਪਏ। ਮੱਖਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੌਤੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਧੂੜ ਕਾਰਨ ਗੁਰਸੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਹੁੰਦਾ ਲੱਗਾ। ਮੱਖਣ ਇਕ ਕਮਰੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਆਹ ਕੰਮ ਐ।” ਗੁਰਸੀਰ ਤੇ ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਬੰਦੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮਾਸਕ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਡੰਡੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਨੌਂ ਬਾਏ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਦਾ ਸੈਂਡਰ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਕੰਧ ਉੱਪਰ ਫੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੇਗਮਾਰ

“ਗੱਲ ਏਦਾਂ ਬਈ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਐ। ਮੈਂ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੁੰਨੈ। ਹਾਂ। ਵਿਜ਼ਟਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਐ। ਪਿੱਛੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਆਦਤਾਂ ਹੁੰਦੀਐ ਵਿਗੜੀਆਂ। ਮਾੜਾ ਜਾ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਛੁੱਟੀ। ਛੁੱਟੀ ਨੀ ਸਾਡੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਪੁੱਗਦੀ। ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਐ। ਅਸੀਂ ਪੇਂਟ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਐ ਕੰਧ। ਜੇ ਪੇਂਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਚਾਹੀਦੀ ਐ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਭਾਵੇਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਈਏ, ਭਾਵੇਂ ਐਤਵਾਰ ਆ ਜੇ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਤ ਪੈ ਜੇ। ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਆ। ਕਮਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਊ ਤੇਰੀ ਪਰ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੇਣਾ ਨੀ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਗਦਾ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਈਏ।...”

ਫੇਰ ਰਿਹਾ ਬੰਦਾ ਸਫੈਦ ਧੂੜ ਨਾਲ ਅੱਟਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। “ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਮੱਛ ਨਾਲ ਜੋੜ ਭਰਦੇ ਆਂ, ਫੇਰ ਰਫ ਸੈਂਡ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਫਾਈਨ ਸੈਂਡ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਰਫ ਸੈਂਡ ਹੋ ਰਹੀ ਐ, ਤਾਂ ਹੀ ਐਨੀ ਡਸਟ ਐ।” ਮੱਖਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਫੇਰ ਦੋ ਹੋਰ ਕਮਰਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਰੇਗਮਾਰ ਫੇਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਾ ਗੇੜਾ ਕਢਾ ਕੇ ਮੱਖਣ ਬੋਲਿਆ, “ਕਿਉਂ ਕਰ ਲਵੇਂਗਾ?” ਤੇ ਬਿਨਾ ਬਲਵੀਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਡੀਕੇ ਹੀ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੋ ਟੀਮਾਂ ਐ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਇਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐ ਤੇ ਦੂਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਰਟਨਰ ਕੋਲ। ਮੇਰਾ ਪਾਰਟਨਰ ਕਿਤੇ ਐਸਟੀਮੇਟ ਦੇਣ ਗਿਐ।” ਇਹ ਆਖਦਾ ਮੱਖਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੌਤੀਆਂ ਕੋਲ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕੜੀਏ ਹੱਸਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਐਥੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਐ ਕਿ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੀਏ?”

ਗੁਰਸੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਲਵੀਰ ਨੂੰ ਜੋਹਣ ਲਈ ਹੀ ਮੱਖਣ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਲਵੀਰ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ, “ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ, ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਮੂੰਡੇ ਆਂ, ਬਥੇਰੇ ਵਾਹਣ ਵਾਹੋ ਐ।”

“ਠੀਕ ਐ ਫਿਰ, ਆ ਜੋ।” ਆਖਦਾ ਮੱਖਣ ਪਿੱਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਗੱਲ ਏਦਾਂ ਬਈ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਐ। ਮੈਂ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੁੰਨੈ। ਹਾਂ। ਵਿਜ਼ਟਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਐ। ਪਿੱਛੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਆਦਤਾਂ ਹੁੰਦੀਐ ਵਿਗੜੀਆਂ। ਮਾੜਾ ਜਾ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਛੁੱਟੀ। ਛੁੱਟੀ ਨੀ ਸਾਡੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਪੁੱਗਦੀ। ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਐ। ਅਸੀਂ ਪੇਂਟ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਐ ਕੰਧ। ਜੇ ਪੇਂਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਚਾਹੀਦੀ ਐ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਭਾਵੇਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਈਏ, ਭਾਵੇਂ ਐਤਵਾਰ ਆ ਜੇ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਤ ਪੈ

ਜੇ। ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਆ। ਕਮਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਊ ਤੇਰੀ ਪਰ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੇਣਾ ਨੀ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਗਦਾ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਈਏ। ਪੁੱਗਦਾ ਈ ਨੀ। ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਐ। ਜੇ ਗੱਲ ਪੁੱਗਦੀ ਐ ਤਾਂ ਹਾਂ ਕਰੀ, ਪਿੱਛੋਂ ਨਾ ਬਦਨਾਮ ਕਰਿਓ ਬਈ ਐਕਸਪਲੈਟ ਕਰਦੈ। ਇਹ ਨੀ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਏਵੇਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆਂ। ਅਸੀਂ ਅਣਸਰਦੇ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਕਰਦੇ ਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦਿੰਦੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਰੇਟ ਘਟਾ ਕੇ ਕੰਮ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਆਂ। ਠੀਕ ਐ ਨਾ? ਬਾਕੀ

ਜੇ। ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਆ। ਕਮਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਊ ਤੇਰੀ ਪਰ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੇਣਾ ਨੀ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਗਦਾ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਈਏ।...”

ਰਹੀ ਡਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ। ਦਸ ਡਾਲੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਘੰਟੇ ਦੇ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਚ 'ਠਾਰਾਂ' ਹੋਣਗੇ। ਸਾਰਾ ਟੈਕਸ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣਾ। ਕਰ ਲਿਓ ਰੈਅ। ਜੇ ਪੁੱਗਦੈ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਓ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਕੰਮ ਲਈ ਚੁੱਕਣ-ਛੱਡਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਾਡੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ ਬਾਹਰ।”

ਬਲਵੀਰ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਚੁੱਪ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਝੱਟ ਬੋਲਿਆ, “ਏਦਾਂ ਦਾ ‘ਲਾਂਭਾ’ ਨੀ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ।”

ਮੱਖਣ ਹੱਸਿਆ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਏਹੋ ਜਿਹੇ ‘ਲਾਂਭੇ’ ਤਾਂ ਕਨੇਡੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੋਹਰ ਨੀ ਲਗਦੀ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਤਿ ਬਚਨ ਹੀ ਆਖਦੇ ਆ। ਸਟੂਡੈਂਟ ਨਿੱਤ ਆਉਂਦੇ ਆ ਜੋਬ ਮੰਗਣ ਪਰ ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਨੀ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਓਹ ਟਿਕ ਕੇ ਨੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਫੈਮਿਲੀ ਪਰਸਨ ਚਾਹੀਦੇ ਆ ਜਿਹੜੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਗੁਣ ਨਾ ਭੁਲਾਉਣ।”

“ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣੈ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਦਿਓ ਸਹੀ ਕੰਮ।” ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਠੀਕ ਐ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭਾਐ ਨੂੰ ਆ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਓਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਆ।” ਆਖ ਕੇ ਮੱਖਣ ਆਪਣੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਮੱਖਣ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਬੇਨੂੰ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਭਾਐ, ਮੈਂ ਦੱਸ 'ਤਾ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਐੱਲ ਐੱਮ ਆਈ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਆ ਇਹ।”
“ਅੱਛਾ ਦੱਸੋ ਫੇਰ।”
“ਗੱਲ ਏਦਾਂ ਭਾਐ ਕਿ ਰੇਟ ਚੱਲਦੈ ਪੈਂਤੀ ਹਜ਼ਾਰ। ਥੋਡੇ ਕਰ ਕੇ ਤੀਹ ਕਰਦੂੰ।”
“ਜੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ?” ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ।
“ਨਾ ਨਾ। ਇਹ ਜਵਾਬ ਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਹੋਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਨੀ ਵਾਤਨਾ ਵਿਚ। ਸਾਡੀ ਇਕ

ਨਾਲ ਗੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਐ, ਉਹੀ ਰੱਖਣੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪੇਪਰ ਵਰਕ ਕਰਨੈ।” ਮੱਖਣ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਫਿਰ ਬਲਵੀਰ ਹੀ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਲਿਆਇਆ ਸੀ।”

“ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਹੁਣੇ ਮੰਗਦੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਐੱਲ ਐੱਮ ਆਈ 'ਚ ਨਾ ਪੈ ਕੇ ਆਉਣੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਰ ਲਿਓ। ਜੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣੈ ਐ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੈ। ਹੈਗੇ ਐ ਬੰਦੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਐਥੇ।” ਮੱਖਣ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਗੁਰਸੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਮੱਖਣ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ‘ਠਾਰਾਂ’ ਸਾਲ

ਐ ਮੈਂ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਲੱਭਿਆ।” ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

“ਇਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਸੁਣਦੇ ਆਂ। ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਛਪਦੀ ਐ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਕੰਮ।” ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਏਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਾਰਟੀ ਆਲੇ ਜਦੋਂ ਫੰਡ-ਰੋਜ਼ਿੰਗ ਡਿਨਰ ਕਰਦੇ ਆ, ਜਿਹੜਾ ਮਰਜ਼ੀ ਫੰਡ ਦੇ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾਈ ਜਾਏ।” ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

“ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਕਿਹੜਾ ਮੁਫਤੀ ਦਿਵਾ ਦੇਣੀ ਐ। ਰੋਜ਼ ਉਹਦੀ ਰੋਡੀਓ 'ਤੇ ਐਡ ਆਉਂਦੀ ਆ।” ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਕਾਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਪਸਰ ਗਈ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਚੁੱਪ ਤੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਭਲਾ ਇਹ ਟੇਪਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਰਸ-ਕਾਰਸ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈਦਾ?”

“ਨਾ, ਕੋਰਸ ਕਾਹਦਾ? ਮੋਟਾ-ਨੁੱਲ੍ਹਾ ਕੰਮ ਐ। ਐ ਈ ਬੰਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਆ।” ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

“ਤੇ ਏਸ ਕੰਮ ਦੀ ਆਵਦੀ ਕੰਪਨੀ ਖੋਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਖਰਚਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਊ?” ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਖਰਚ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਟੁਲ ਵਗੈਰਾ ਖਰੀਦਣ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣਾ। ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਮਹਿੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕੋਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੀ ਖਰੀਦਣੀ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰੈਂਟ ਕਰਨੀ। ਬੱਸ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਸੀਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਸੀਰ ਆਪ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਲਵੀਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ।

ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦਿਆਂ ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਬਲਵੀਰ ਦੀ ਰਾਇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, “ਕਿਉਂ, ਕੀ ਬਣਦੈ ਇਰਾਦਾ?”

“ਕੰਮ ਤਾਂ ਔਖਾ-ਸੌਖਾ ਕਰ ਲਊ ਪਰ ਡਾਲਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਗਦੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵੀਹ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਸਰ ਜਾਊ। ਤੂੰ ਏਨੇ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਸੀ।”

“ਰੇਟ ਚੱਕੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਆ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ। ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਹੋਰ ਸਕੀਮ ਆਉਂਦੀ ਐ।”
“ਕੀ?”

“ਦੇ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਹੋਣਾ, ਤੈਨੂੰ ਓਪਨ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਮਿਲ ਜਾਊ। ਤੂੰ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਾਵੇਂਗਾ।”
“ਫੇਰ?”

“ਆਪਾਂ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਵਾਂਗੇ। ਓਦੋਂ ਤਕ ਐੱਲ ਐੱਮ ਆਈ ਏਆਂ ਦੇ ਰੇਟ ਵੀ ਵਧ ਜਾਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਮੁੜ ਆਉਣਗੇ। ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ।” ਆਖ ਕੇ ਗੁਰਸੀਰ ਨੇ ਬਲਵੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਰੋਣਕ ਪਰਤ ਆਈ ਸੀ। (ਚੱਲਦਾ)

ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਗੁਸਤਾਖ਼ ਹਵਾ'

ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਨੁਭਵਸ਼ਾਲੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਇਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਵਿ-ਰੂਪਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਵਿਹਾਰਕ ਪਹਿਲੂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਕਲਮਕਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਉਕੇਰਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਸਦੇ ਨੌਂ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ

ਡਾ. ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰੂਪਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਲਮਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਮਕਸੂਦੀਅਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਉਸਦੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਨ- ਤੁਰੀ ਸਾਂ ਮੈਂ ਬੋ, ਸੁਣ ਨੀ ਜਿੰਦੇ, ਚੰਦ ਸਿਤਾਰੇ ਮੇਰੇ ਵੀ ਨੇ, ਮੇਰੀਆਂ ਛੱਲਾਂ, ਕਾਨੇ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ, ਰੁੱਖ ਤੇ ਪੰਛੀ, ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੇਏ ਅਤੇ ਹਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਗੁਸਤਾਖ਼ ਹਵਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦੀ 'ਧੀ ਦਾ ਕਰਜ਼' ਇਕ ਵਾਰਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਹੈ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੁਰ ਸਿੱਧਾ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਲਗਣਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ। ਸਿੱਧੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਜਨਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚੇਤੰਨ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਸੰਜੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਸਦੇ ਕਾਵਿ-ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਵਿਭਿੰਨ ਆਯਾਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ' ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ
ਮੈਨੂੰ
ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਮੈਂ
ਕਵਿਤਾ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ
ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਯਤਨ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਵਾਂਗ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਰ ਕੇ ਛਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਹਰ ਸੱਜਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਰਾਹਤ ਭਰੀ 'ਛਾਂ' ਦੇ ਸਕੇ। ਕਵਿਤਾ ਰਚਣ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਰਨ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਤੇ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਉਸਦੇ ਮਨੋਰਥ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:

ਭੀੜ ਭੜੱਕਾ
ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ
ਪੈਸੇ ਦਾ ਇਹ
ਵਿੰਗਾ ਟੇਵਾ
ਅੱਡੀ ਛੱਤਪਾ (ਫਰਜ਼ ਦੀ ਲੋਈ, 34)

ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਤੇ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ

ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਭਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਦੇ 'ਫਰਜ਼' ਨੂੰ ਦੂਸਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਟਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਿਰੋਂ 'ਫਰਜ਼ ਦੀ ਲੋਈ' ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਾਹ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਰ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵੀ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਮਾਨਵੀ ਚੇਤਨਾ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਿਰਜਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਜਾਗਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-

ਕਵਿਤਾ
ਲਿਖਣ ਲਈ
ਕੇਵਲ ਮੱਥੇ ਹੇਠਾਂ
ਚਮਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ
ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ
ਮਨ 'ਤੇ ਉਗੀਆਂ
ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਵੀ
ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਇਹ ਅੱਖਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ

ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਦੋਂ ਆਪ-ਹੁਦਰੀ ਹੋ ਕੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰਵੱਈਆ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਉਤਰ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤਾਸੀਰ' ਵਿਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ-

ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬੀ ਫੁਰਮਾਨ
ਸਾਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ
ਆਪਣੀਆਂ
ਤਿੱਖੀਆਂ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਨਾਲ ਨੋਚ
ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਕਰ
ਬੇ-ਪਛਾਣ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। (ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤਾਸੀਰ, 63)

ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਉਹ ਫਿਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਾਲਮ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਕਰੂਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ' ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਰਾਹੀਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਰੂਰਤਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ-

ਪਰ

ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ-
ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਨੇ
ਕਲਮ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ-
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ
ਇਸ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ
ਮੈਂ ਆਪਣੀ
ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਸਕਾਂ
... ..
ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ
ਨਿੱਜੀ ਪੀੜ ਦੀ
ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ
ਨਿੱਜ ਨੂੰ ਕਰਦੀ
ਕਦੇ ਸਲਾਮ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਪੀੜ
ਵੇਖਦੀ ਹਾਂ
ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ
ਅਤੇ ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ। (ਕਲਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, 71)

ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਉਹ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਛੇਕ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਦੋਗਲੇ ਚਰਿੱਤਰ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਰਮ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਉਪਰ ਕਟਾਕਸ਼ ਕਰਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾ ਹੈ-

ਸਹਿਰ ਦੇ ਚੌਕ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ
ਤੇ ਪਥਰ ਦੇ ਬਣੇ
ਤੇਰੇ ਬੁੱਤ ਤੋਂ
ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ
ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ
ਅਜੇ ਕਲ੍ਹ ਹੀ
ਗਿੱਠ ਗਿੱਠ ਜੰਮੀ ਮਿੱਟੀ ਝਾੜੀ ਹੈ।
(ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਬੁੱਤ, ਪੰਨਾ 19)

ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਪਣੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਦਰਜਾ ਬੁੱਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸਾਫ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ। ਕਵਿਤਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਬਹੁਤ ਚੁੱਢਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਗਿਰਝਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਚੂੜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ-

ਸਜੀਆਂ ਸੰਵਾਰੀਆਂ ਸਿੰਗਾਰੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ
ਤੇ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ
ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਚੂੜਦੀਆਂ
ਸਿਆਸੀ ਗਿਰਝਾਂ। (ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਬੁੱਤ, 21)

ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ-ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਗ-ਵੰਡ ਅਤੇ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-

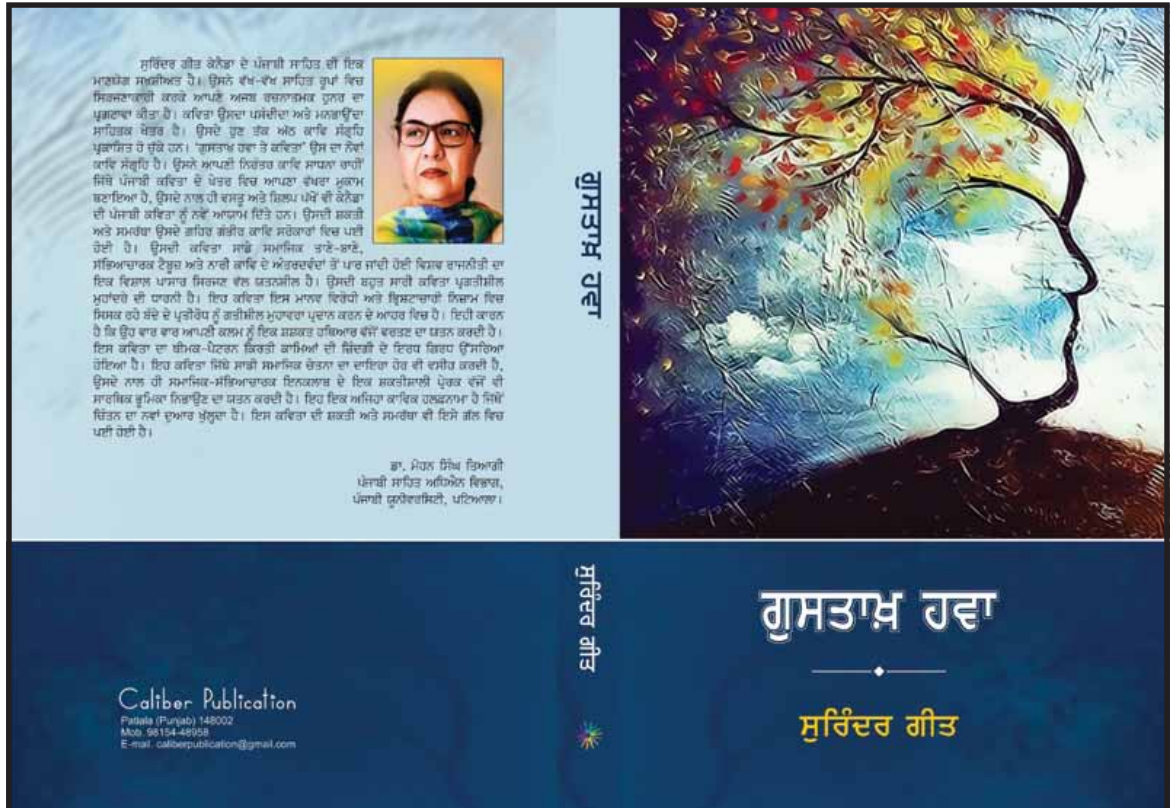
ਪੈਰੀਂ ਪਾ ਕੇ ਝਾਂਜਰਾਂ ਇਹ ਪੌਣ ਮੈਨੂੰ
ਆਖਦੀ ਹੈ ਨੱਚਣਾ ਮੈਂ ਗੀਤ ਕੋਈ ਗਾ
ਆਖਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਤੂੰ ਉਡਾ ਕੇ
ਉਥੇ ਜਿਥੇ ਆਵੇ ਕੁਝ ਸੋਖਾ ਸਾਹ।
(ਪੌਣ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ, 26)

ਉਪਰੋਕਤ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਾਠੇ ਦੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਰਾਹੀਂ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਤਿੱਖੀ ਕਲਮਕਾਰੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਗੀਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਆਪਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਏ, ਭੈਣੇ ਕਾਨੇ ਦੀ ਆਹ ਕਲਮ ਫੜਾ।' ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿੱਤੂ ਕੀਤੇ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤਨ ਦਿਮਾਗ ਇਸ ਪਰਪੰਚ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਿਊਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨਾ ਹੋਣ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਸੂਰ ਵਿਚ ਕਾਵਿ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੀ ਕਵਿਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੌਫ ਮੰਨਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ-

ਉਸਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੰਜਰ ਫੜਿਆ
ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਸਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਉਸ ਖੰਜਰ ਨੇ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਵਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਉਸਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੰਜਰ, 44)

ਬੇਖੌਫ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਉਪਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਰੀ ਆਪਣੇ ਜਾਗਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਥੇ 'ਤੇ)

ਜਾਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਅੱਖਾਂ, ਪੰਨਾ 38)

ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀ ਉਹ ਰਾਹ ਨਾ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਚੇਤੰਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਟੋਕਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਫੇਰ ਇਸ ਦੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੱਲੋਂ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਚੇਤਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਦੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥਵਾਦੀ ਰੋਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-

ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ
ਆਖਿਆ ਮੈਨੂੰ
ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ
ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੀ
ਕਿਉਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹ
ਸਤਰ ਨਾ ਦਿਸਦੀ
ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੋ ਤੇਰੇ ਤੁਰਦੀ
(ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ, ਪੰਨਾ 55)

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਨੋਰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਰਦਾਰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੱਟ

ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ
ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ
ਉਸ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਹੈ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ
ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ
ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੋਲ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ 'ਕਵਿਤਾ' ਵਿਚਲੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਡਰਾਵੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਸਮਰੱਥਾ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ-

ਗੁਸਤਾਖ਼ ਹਵਾ
ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗੀ-
ਐ ਕਵਿਤਾ
ਸੰਭਲ ਜਾ
ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਜੀਭ ਕੱਟ ਦਿਆਂਗੀ। (ਗੁਸਤਾਖ਼ ਹਵਾ ਤੇ ਕਵਿਤਾ, 76)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਕਾਲਤ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਨਿੱਜਤਾ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਸੀਮਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਹੈ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚਲੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਉਪਰ ਫੋਕਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੋਚ ਰਾਹੀਂ ਭਾਲਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੂਰ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਹ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਨਿਮਨ-ਅੰਕਿਤ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-

ਮੈਂ
ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਤੱਕਿਆ
ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਸ਼ਖਸ ਸੀ
ਜੋ ਸੁਬਹ ਸ਼ਾਮ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। (ਮੈਂ ਅਜੇ, ਪੰਨਾ 30)

ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਉਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਹੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਬਦਲੇ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਜਿਹੇ ਬੋਲ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਵਿਤਰੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ

ਇਥੋਪੀਆ ਦਾ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਕ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ

ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਸਿਰਫ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਥਮ ਦੌੜਾਕ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਅਥਲੀਟ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਓਲੰਪਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅਫਰੀਕੀ ਦੌੜਾਕ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤ ਮੰਚ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਈ ਕਈ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀਆਂ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣੇ। ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਦੌੜਾਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਰਾਥਨ ਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਅਸ਼ਟਮਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ!

ਰੋਮ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ-1960 ਵਿਚ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਦੌੜਿਆ। ਉਹ 2 ਘੰਟੇ 15 ਮਿੰਟ 16.2 ਸੈਕੰਡ 'ਚ ਮੈਰਾਥਨ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਓਲੰਪਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਿਆ। 1964 ਵਿਚ ਟੋਕੀਓ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਵੀ ਉਹ ਮੀਰੀ ਰਿਹਾ। ਟੋਕੀਓ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 2 ਘੰਟੇ 12 ਮਿੰਟ 11.2 ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਦੌੜ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਓਲੰਪਿਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਨਵਿਆਏ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੌੜਾਕ ਨੇ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ ਦੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਤੀ। ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਭਾਣਾ ਵੇਖੋ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੈਕਸੀਕੋ ਓਲੰਪਿਕ-1968 ਦੀਆਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਾਰ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਲੱਕੋਂ ਹੇਠਲਾ ਧੜ ਕੁਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਲੱਖ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੌੜਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾ ਹੋਈਆਂ ਵੇਖ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਜਿਉਂਦਾ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ ਤੇ 41 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਿਆ!

ਉਹਦਾ ਜਨਮ 7 ਅਗਸਤ 1932 ਨੂੰ ਜੱਤੋ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ੇਵਾ ਵਿਚ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਬੁਦਿਨੇਸ਼ ਬੇਨੇਬੁਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ੀ, ਬੁਦਿਨੇਸ਼ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮੇਲ ਕਰੋ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਿ ਜਿੰਦਣ ਅਬੇਬੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਉਦੋਂ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ-1932 ਵਿਚ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ ਇਥੋਪੀਆ ਦੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਘਰ 'ਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੋ ਵਾਰ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ ਦਾ ਓਲੰਪਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਦੌੜਦਾ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖੇਗਾ!

1935-37 ਦੀ ਇਟਾਲੋ-ਇਥੋਪੀਅਨ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਅਬੇਬੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਉਜਾੜ ਪਿੰਡ ਗੋਰੋ ਜਾਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਅਬੇਬੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜੱਤੋ ਲੈ ਆਈ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਫਾਰਮ ਸੀ। ਅਬੇਬੇ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਖੇਡਾਂ ਜੇਨਾ ਤੇ ਟੋਲੇ ਮਾਰਵੀਂ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ। 1952 ਵਿਚ ਉਹ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਾਰਡ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰਜਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਮੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਦੌੜਨ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਹ ਸਲੂਟਾ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੀਹ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੌੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦਾ। ਸਵੀਡਨ ਦਾ ਓਨੀ ਨਿਸਕਾਨਿਨ ਉਸ ਦਾ ਕੋਚ ਬਣ ਗਿਆ। 1956 ਵਿਚ ਉਹ ਇਥੋਪੀਆ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ

ਦਲਾਂ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ 'ਚ ਦੋਮ ਆਇਆ। 16 ਮਾਰਚ 1960 ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਯਵੇਬਰ ਵੇਲਡੋ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜੋ ਅਖੀਰ ਤਕ ਨਿਠੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਧੀ।

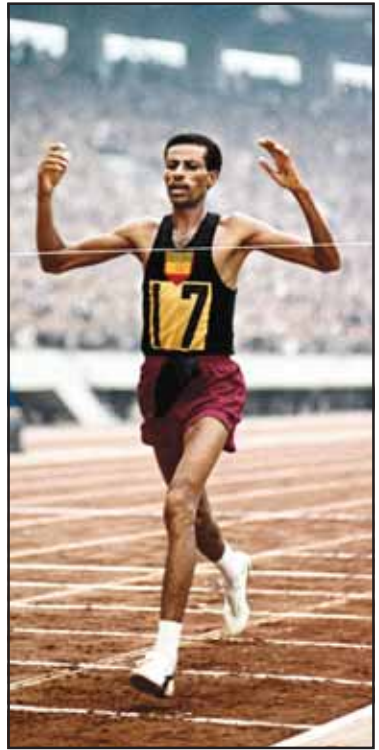
ਅਬੇਬੇ ਦਾ ਕੱਚ 1.77 ਮੀਟਰ ਤੇ ਵਜ਼ਨ 57 ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਦੌੜਦਾ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਹੜ ਕੇ ਡਿੱਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਮੁੜ ਦੌੜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਵਾ ਲੱਖ ਮੀਲ ਤਾਂ ਦੌੜਿਆ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਰਾਥਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਹੂ ਪੀਣੀ ਦੌੜ ਹੈ। ਤਦੇ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਕਾਂ ਦੇ ਜੁੱਸੇ ਮਾੜੂ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਹਰ ਪਲ ਘਾਇਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਅਧਕਤ ਉਮਰ 'ਚ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਫਿਰ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਦੌੜਾਕ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਂ ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਲੰਮੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਖ ਲਓ 1910 ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਬਾਬਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਉਂ ਰਿਹੈ। ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਜੋ ਹਾਦਸੇ ਕਾਰਨ ਕੇਵਲ 41 ਸਾਲ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ 25 ਅਕਤੂਬਰ 1973 ਨੂੰ ਹੋਈ। ਖੇਡ ਜਗਤ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰ ਮੈਰਾਥਨ ਰਨਰ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਜੁਲਾਈ 1960 ਵਿਚ ਅਬੇਬੇ ਨੇ ਅਦੀਸ ਅਬਾਬਾ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ ਜਿੱਤ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ 2 ਘੰਟੇ 21:23 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਐਮਿਲ ਜੈਟੋਪਿਕ ਦਾ ਓਲੰਪਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾੜ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਮ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ-1960 ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ 10 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਦੌੜੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਅਬੇਬੇ ਰੋਮ ਪੁੱਜਾ ਤੇ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਬੂਟ ਖਰੀਦੇ। ਜਦ ਉਹ ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਦੌੜਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਬੂਟ ਫਿੱਟ ਨਾ ਬੈਠੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਤਦੇ ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਦੌੜਾਂਗਾ। ਰੋਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਦੌੜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਪਏ ਮੁੱਕੀ।

ਪਹਿਲੇ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ 20ਵੇਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤਕ ਦੌੜਾਕ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਦੇ ਰਹੇ। 25ਵੇਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਅਬੇਬੇ ਤੇ ਅਬਦੇਸਲਾਮ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਉਹ ਅਖੀਰਲੇ 500 ਮੀਟਰਾਂ ਤਕ ਬਰਾਬਰ ਦੌੜਦੇ ਰਹੇ। ਰੋਮ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਤਪਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਦੌੜਦਿਆਂ ਅਬੇਬੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਲੇ ਉਭਰ ਆਏ। ਤਦ ਤਕ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਉੱਤਰ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੈਟਰੀਆਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਦੌੜ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਆਖਰੀ 500 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੌੜ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਨੇ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਲਾਈ ਕਿ ਅਬਦੇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਅਬੇਬੇ ਦੀ ਦੌੜ ਦਾ ਸਮਾਂ 2:15:41.6 ਨਿਕਲਿਆ ਜਦ ਕਿ ਅਬਦੇਸਲਾਮ ਦਾ 2:15:41.6 ਸਕਿੰਟ। ਦੌੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਬੇਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਫੂਹੇ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਜੇ ਉਹ 10-15 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੋਰ ਵੀ ਦੌੜ ਸਕਦੈ! ਫੋਟੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ

ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ 'ਤੇ ਰੱਟਣ ਪਏ ਤੇ ਛਾਲੇ ਉਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਛਾਲੇ ਸਨ ਪਰ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਖਿੜੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਥੋਪੀਆ ਦਾ ਗਰੀਬ ਤੇ ਗੁੰਮਨਾਮ ਦੌੜਾਕ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਅਬੇਬੇ ਨੂੰ ਸੋਲਜਰ ਤੋਂ ਕਾਰਪੋਰਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੋਪੀਆ

ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸਟਾਰ ਆਫ ਇਥੋਪੀਆ' ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਓ ਥਾਈ ਸਲਾਮੀਆਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਹਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ ਗਏ ਤੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਗਏ। ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਨਾਇਕ ਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਵੈਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਉਹ ਅਦੀਸ ਅਬਾਬਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ 'ਚ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਰਾਂ ਮੈਰਾਥਨਾਂ ਜਿੱਤਿਆ। 13 ਦਸੰਬਰ 1960 ਨੂੰ ਇਥੋਪੀਆ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਦੀਸ ਅਬਾਬਾ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕਈ ਗਾਰਡ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪਰ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਬਚ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪਿੱਛੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1961 ਵਿਚ ਏਥਨਜ਼ ਦੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਮੈਰਾਥਨ ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਦੌੜਦਿਆਂ ਜਿੱਤੀ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਉਸ ਨੇ ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਉਸਾਕਾ ਤੇ ਕੋਸੀ ਦੀਆਂ ਮੈਰਾਥਨਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ। ਜਪਾਨ ਦੀ ਸੂਅ ਕੰਪਨੀ ਓਨਿਟਸੂਕਾ ਟਾਈਗਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੂਟ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਹਦੇ ਕੱਚ ਨੇ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਪਿਓਮਾ ਸੂਅ ਵਾਲੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਦੇ ਪਹਿਨੇ ਪਿਓਮਾ

ਬੂਟਾਂ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੂਟ ਪੜਾਧੜ ਵਿਕਣ ਲੱਗੇ। 1963 ਵਿਚ ਉਹ ਬੋਸਟਨ ਦੀ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਪਰ 1964 ਵਿਚ ਅਦੀਸ ਅਬਾਬਾ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ 2:23:14.4 ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਗਿਆ।

ਫਿਰ 1964 ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਜੋ ਟੋਕੀਓ 'ਚ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ। ਖੇਡਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ 40 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਬੇਬੇ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸਖਤ ਦਰਦ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਖੁਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਪੈਂਡੇਸਾਈਟਿਸ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਹੜਤੇ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਖੇਡਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਚ ਬੋਝੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬਾਕੀ ਸਨ। ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰੋਮ ਵਰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਖਾ ਸਕੇਗਾ।

21 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ ਲੱਗਣੀ ਸੀ। ਐਡਕੀ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਪਿਓਮਾ ਦਾ ਜੋੜਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਲਾਈਨ ਉੱਤੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉਹ ਇਕ ਟੋਲੀ ਮਗਰ ਦੌੜਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਦਮ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ 15 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਤੀਜੇ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। 20ਵੇਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਉਹ ਮੁਹਰਲੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਹਰੇ ਦੌੜਦਾ ਕਾਫੀ ਲੀਡ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਟੇਡੀਅਮ 'ਚ ਪੁੱਜਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਦੌੜਾਕ ਕਾਫੀ ਪਿੱਛੇ ਸਨ। 75000 ਦਰਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਨ ਲੱਗਾ ਤੇ 42.195 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ 2 ਘੰਟੇ 12 ਮਿੰਟ 11.2 ਸੈਕੰਡ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਓਲੰਪਿਕ ਤੇ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਦੌੜਾਕ ਉਸ ਤੋਂ 4 ਮਿੰਟ 8 ਸੈਕਿੰਡ ਪਿੱਛੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਜੇਤੂ ਗੇੜੀ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਛੋਹਦਾ ਰਿਲੈਕਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਪਹਿਲਾ ਦੌੜਾਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਤੋੜਤੀ ਦੇ ਵਾਰ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਂ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ। ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਉਹਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਸਵਾਗਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤੇ ਵਿਚ ਸੈਂਬਲ ਯਾਨੀ ਕੈਪਟਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1965 ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਪਹੁੰਚਾ ਤੇ ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਮੈਨਚੀ ਮੈਰਾਥਨ ਜਿੱਤੀ। 1966 ਵਿਚ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਮੈਰਾਥਨਾਂ ਦੌੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਜੁਲਾਈ 1967 ਵਿਚ ਮੈਰਾਥਨ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹਦਾ ਹੈਮਸਟਰਿੰਗ (ਪੱਠਾ) ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੱਟ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਲੈ ਬੈਠੀ। 1966 ਵਿਚ ਸਿਓਲ 'ਚ ਲਾਈ ਇੰਚਓਨ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੈਰਾਥਨ ਰਹੀ। ਉਹਦਾ 1968 ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਿਹਾ।

22 ਮਾਰਚ 1969 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਾਰ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਉਹ ਅਪਾਹਜ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਕਰਾਏ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀ

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੌੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਪੁੱਟਣ ਜੋਗੀਆਂ ਨਾ ਰਹੀਆਂ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਕਰਾਏ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਉਹ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੇ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਖੇਡਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1970 ਵਿਚ ਲੰਡਨ ਦੀਆਂ ਸਟੋਕ ਮੈਡੇਵਿਲ ਗੇਮਜ਼ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ 1971 ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਮਿਓਨਿਖ-1972 ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਆਖਰ 25 ਅਕਤੂਬਰ 1973 ਨੂੰ ਉਹ ਵਸਦੀ ਰਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਜਿੰਦਣ ਉਸ ਦਾ ਫਿਊਰਨਲ ਹੋਇਆ ਉਦੋਂ ਇਥੋਪੀਆ 'ਚ ਕੌਮੀ ਸੋਗ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਥੋਪੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਹੈਲੀ ਸੇਲਾਸੀ ਸਣੇ 65000 ਸੋਗਵਾਰ ਉਹਦੇ ਸਸਕਾਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਹੀ ਤੋਪਾਂ ਨੇ ਗਰਜ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੇਡੀਅਮ, ਪੁਲ, ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਥਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲ ਆਫ ਫੇਮ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣੀਆਂ, ਜੀਵਨੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 21 ਮਾਰਚ 2010 ਨੂੰ ਉਹਦੀ 50ਵੀਂ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਰੋਮ ਵਿਚ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ ਲਵਾਈ ਗਈ। ਉਸ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਇਥੋਪੀਆ ਦਾ ਹੀ ਸਿਰਜ ਜੇਨਾ ਰਿਹਾ। ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ ਦੇ ਆਖਰੀ 300 ਮੀਟਰ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਦੌੜਿਆ।

ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਟੋਕੀਓ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮੁੰਦਰੀ ਬਾਬਰੂਮ 'ਚੋਂ ਚੁੱਕਣੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਜਪਾਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੀ। ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਮੁੰਦਰੀ ਅਬੇਬੇ ਬਕੀਲਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਵਿਚਾਰੀ ਅਬੇਬੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀ ਮਰ ਗਈ। ਆਖਰ ਉਹ ਮੁੰਦਰੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਫੜਾ ਗਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਧ ਬਣੇ ਤਾਂ ਅਬੇਬੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣੀ। ਦਸੰਬਰ 2019 ਵਿਚ ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕਸਾਮਾ ਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਅਬੇਬੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਰਾਈ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਯੋਤਨਾਯੋਤ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੁੰਦਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਪਾਨ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੀ ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਭਾਰ ਲਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰੂਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਗੁਸਤਾਖ ਹਵਾ'

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)
ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੂਠ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਾਂਗੇ। (ਅਸੀਂ ਜਾਗ ਪਏ ਹਾਂ, ਪੰਨਾ 45)
ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੇ 'ਤਖ਼ਤ ਪਲਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ' ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆਈ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੋਸ਼ਣਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕਹਿਰੇ ਬੋਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਲਈ ਗਰੀਬ ਦਾ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਦੀ

ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਉਸਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗੱਦੀ ਲਈ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ੋਸ਼ਣਕਾਰੀ ਧਿਰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਸੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਨਕਾਬ ਪਹਿਨ ਕੇ ਫਰੋਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦਮਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਆਗਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ-
ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ਕੁਫਰ ਤੋਲਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੌਕਾਰੀ ਬੋਲਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਉਲਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ-ਉਤਰ ਵੀ ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-
ਸਾਡੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਲਕਦੀ ਹੈ

ਵਿੱਡਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤੜਪਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਝਾਕਦੇ ਹਾਂ ਲੁੱਟੇ-ਲੁੱਟੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅੰਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦੀ ਮਾਰਕਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਦੈਵ ਯਾਦ ਰੱਖ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ 'ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਂ...' ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਈ ਹੈ ਉਸਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਵੱਸਦਾ ਹੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਦਲਾਵ

ਬਾਰੇ ਬੋਝੋਕ ਉਹ ਚੇਤਨ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਅਤੇ ਜਨਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੁਕਤਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਕਾਵਿ-ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਵਾਸ ਉਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵੀ ਵਿਭਿੰਨ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਮਕਾਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਵਾਸ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਮਾਨਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ-
ਝੁੰਗੀਆਂ ਦੁਆਲੇ

ਕੰਧਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਨੇਰੀ ਆਈ ਕੰਧਾਂ ਵਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੰਗੀਆਂ। (ਪਰਵਾਸੀ, ਪੰਨਾ 23)
ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਦ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਦੀ ਭਰਦੇ, ਹਰ ਪਰਵਾਸੀ, ਜਨਮ ਭੋਇ 'ਤੇ ਮਰਨਾ ਚਾਹੇ'। ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰਲੇ ਪਰਵਾਸ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਹਿਰੇ ਭੂ-ਹੋਰਵੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੋਇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਕਾਵਿ-ਚੇਤਨਾ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਸਜੋਗ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਭਾਵੁਕਤਾ ਭਰਪੂਰ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਤੇ ਜਨਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ 'ਬੋਲ ਸੂਰਜਾ ਬੋਲ'

'ਬੋਲ ਸੂਰਜਾ ਬੋਲ' ਮਰਹੂਮ ਸ਼ਾਇਰ ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਦਬੀ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਦਾ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਸੀ। ਲੋਕਧਾਰਾ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਅਤੇ ਤੁਲੰਫ਼ਸ ਦਾ ਗੁਣੀ-ਗਿਆਨੀ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਟਕਦੇ, ਸੰਗੀਤਕ ਅਤੇ ਰੁਹਾਨੀ ਢਿੱਠਾ ਸਿਰਜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਫੱਕਰਾਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕਲਾ-ਕਿਰਤਾਂ ਸਿਰਜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਉਘੜਦਾ ਸੀ। ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਨੇ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਬੇਵਕਤ ਹੀ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਦੀ ਖੂਬ ਸੰਗਤ ਮਾਣੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿਰਜਣਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਾਣੀ ਅਦਬੀ ਮਹਿਫ਼ਲ। ਉਹ ਘਰ ਵੜਦਿਆਂ ਸਾਰ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਭੈਣ ਜੀ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਵਾਲਾ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਦੋ ਬਰੈਡਾਂ 'ਤੇ ਮਲਾਈ ਲਾ ਦਿਓ।" ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ 'ਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਉਸਨੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਕੂਟਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਧੁੜਕੂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦਿਨ ਖੜੇ ਪਿੰਡ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਕਤ ਮਾੜੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਨਾਜ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਦੇ ਇਤਕਾਲ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਖਾਨ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਮੁਨੱਜ਼ਾ ਇਰਸ਼ਾਦ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, 'ਬੋਲ ਸੂਰਜਾ ਬੋਲ' ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾ ਕੇਂਦਰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਵਾਲੇ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਾਵਿ-ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਖੁਦ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ, ਅਦਾ ਵਿਚ, ਮੁਸਕੱਤੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਰੁਮਕਣੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਧਰਾਤਲ ਦੇ ਵਸੀਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵੀ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਬੋਲ ਮਿਰਜ਼ਿਆ ਬੋਲ' ਮਿਰਜ਼ੇ ਦੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਮਾਨਸਕਿਤਾ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਦੀ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕੂਕਦੀ ਹੈ: 'ਬੋਲ ਸੂਰਜਾ ਬੋਲ'। ਉਹ ਖੱਬੀ ਖਾਨ ਮਿਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ;

'ਬੋਲ ਮਿਰਜ਼ਿਆ ਬੋਲ ਖਾਲੀ ਤਰਕਸ਼ ਤੇ ਝੁਠੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਕੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬੋਲ ਮਿਰਜ਼ਿਆ ਬੋਲ' ਉਸਦੇ ਕਲਾਮ ਵਿਚ ਕਰਾਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਰਦ ਸਮਾਇਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਕੂਕਦਾ; 'ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਹਾਂ ਚੀਤੇ ਦੀ ਬਲਦੀ ਅੱਖ ਹਾਂ ਮੈਂ ਗੁਲਾਬ ਹਾਂ ਪਰ ਟਹਿਣੀਓ ਵੱਖ ਹਾਂ।' ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਵੀ ਗਿਣਾਉਣ ਲੱਗਦਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹਨ;

'ਡੋਗਰੀ ਪਹਾੜੀ ਮਲਵਈ ਤੇ ਦੁਆਬੜੀ ਜੀਵੇ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਮਾੜੀ ਧੀ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੀ' ਕੰਵਰ ਜਦ ਖੁਦਾ ਕੋਲੋਂ ਦੁਆ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਦੁਆ ਵੀ ਕੈਸੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਉਸਨੂੰ ਜਾਚ ਸੀ;

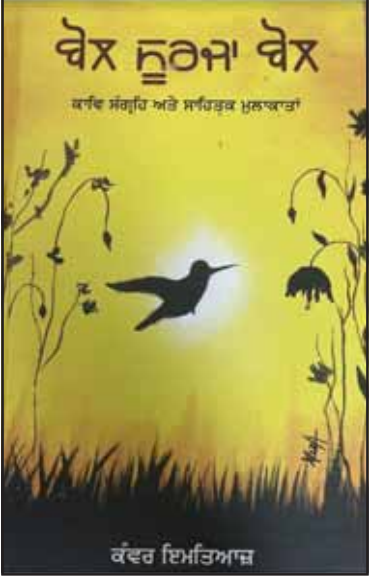
'ਮੈਂ ਬੇਪਰਾ ਹਾਂ ਯਾ ਖੁਦਾਇਆ ਮੈਨੂੰ ਪਰ ਦੇ ਦੇ'। ਅਤੇ ਇਹ ਪਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਬਰ ਦਾ ਕਲਾਵਾ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜਾਂ ਨਾਲ ਆਤੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਪਤੀ ਅਤੇ ਚੌਰਾਹਿਆਂ ਵਿਚ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਜ਼ਮਤ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਇਆ, ਧੀ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤਾਂ ਦਿੰਦਾ;

'ਨੀ ਧੀਏ! ਮਹਿਲੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਹ ਮਹਿਲੋਂ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਵੱਸਣ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਿੰਦ ਲੈਣਗੇ ਖਾਹ' ਕੰਵਰ ਵਰਗਾ ਫੱਕਰ, ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਿਆਂ, ਖੁਦ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦਾ;

'ਰਾਤ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲੰਘੇ, ਦਿਨੇ ਸਿਵਿਆਂ 'ਚ ਡੇਰਾ' ਈਰੀਏ ਭੰਬੀਰੀਏ ਨੀ ਉਹੀ ਘਰ ਮੇਰਾ' ਕੰਵਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਰਸਾਨ ਦੀ ਮੰਦਹਾਲੀ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਰਦੀਲੀ ਫਿਜ਼ਾ ਦੇ ਵੈਣ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਉਹ ਨੀਰ ਨੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ;

'ਪਾਵੇ ਪਾਵੇ ਪਾਵੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੱਤ ਨੁੱਚਤੇ ਜੱਟ ਸਿਵਿਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਾਅ ਜੀਣ ਦਾ ਮੁਹਰੇ ਮੌਤ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਵੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਨਿਕਲੇ ਜਿੰਦੀਏ ਦਾਅਵੇ। ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਨੀਰ ਮੁੱਕ ਗਏ

ਮੇਰਾ ਰੋਣ ਬੰਮਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।" ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਬੀਜਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸੀ ਜਦ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤੀ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਹਰਫ਼ ਅਰਪਦਾ ਸੀ; 'ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਬੰਜਰ ਧਰਤੀ

ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਬੋਲ ਸੂਰਜਾ ਬੋਲ' ਦਾ ਸਰਵਰਕ।

ਛਿੜਕ ਵੇ ਲੋਕਾ ਪਾਣੀ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਲਕੇ ਸਾਡੀ ਮਿੱਝ ਦੀ ਘਾਣੀ" ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਰੁਹਦਾਰ ਇਨਸਾਨ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਸਾਂਝ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਮਜ਼ਾਂ ਸਮਝਾਈਆਂ। ਪਰ ਖੁਦ ਉਹ ਤਾਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਆਪੇ ਲਈ ਰਾਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹੀ ਅਣਜਾਣੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਕੂਕਦਾ;

'ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪੁੱਛਿਆ ਰਾਹ ਕਿਹੜਿਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ' ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਅੰਤਰੀਵ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਤੋਰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਲੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ;

'ਦੇਹ ਦੀ ਗੁਫ਼ਾ ਵਿਚ ਨੇਰਾ ਮਹਿਕੇ ਆ ਜਿੰਦੇ ਰੁਸ਼ਨਾ ਲਈਏ'। ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਅਮਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਛਲਕਦਾ; 'ਮਾਏ' ਨੀ

ਮਿੱਤਰ ਜੋ ਅਮਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਖਪਾਉਂਦੇ।' ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸਨੇ ਅੱਠ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਂ ਨਾਲ। ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਕੀਦਤ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰ ਨੂੰ ਉਹ ਤੁਰ ਗਈ ਮਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਪੁੱਛਦਾ; ਹੇ ਮਾਂ! ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਏਂ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਉਤਰੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤੜਫ਼ ਨੂੰ ਜਦ ਪਾਠਕ ਮਹਿਸੂਸਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਨਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਨੇ ਜੋ ਉਸਦੀ ਬਹੁਰੰਗੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ 13 ਲਘੂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਹੇਠਲੀ ਲਘੂ ਕਵਿਤਾ;

'ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਅਜੇ ਦੂਰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਭਾਤ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਚੁੰਮ ਲਵਾਂ।' ਦਾ ਰੰਗ ਦੇਖ ਕੇ ਕੰਵਰ 'ਤੇ ਰਸ਼ਕ ਆਉਂਦਾ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਅਦਬ ਦਾ ਅਨੁਠਾ ਸੰਗਮ ਸਿਰਜਦੇ। ਉਸਦੇ ਹੋਠਾਂ 'ਤੇ ਗੁਟਕਦੇ ਬੋਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਘਰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦਾ ਅਤੇ ਮਾਣਦਾ ਸੀ ਇਹ ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਦੀ ਨਿਮਨ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ;

'ਅੱਖਰ ਬੋਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋਏ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੁੱਪ ਭਲੀ ਅੰਤਰ ਮਨ ਦੇ ਖਲਾਅ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਕਰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਾਂ' ਅਤੇ ਇਹੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਉਸਦੀ ਸੁੰਨ-ਸਮਾਧੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦਾ, ਪੜ੍ਹਦਾ, ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਨੇ ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ, ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸਿਧਾਰਥ, ਮੋਹਨ ਸਪਰਾ, ਡਾ. ਰਵੀ, ਡਾ. ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਅਹੁਜਾ ਆਦਿ ਅਦਬੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਲਿਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ

ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਟਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਕੰਵਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਦਿਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਫਿਰਕੂ ਹਨੇਰੀ ਉਸਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਹ ਅੰਬਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਉਠਾ ਕੇ ਕਰਾਹੁੰਦਾ ਹੈ; 'ਆ ਬੁੱਲਿਆ, ਆ 'ਕੱਠੇ ਪੜੀਏ ਅੱਜ ਦਾ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਮੈਂ ਸਾਂਭਾਂਗਾ ਟੋਪੀ ਆਪਣੀ ਤੂੰ ਸਾਂਭੀ ਦਸਤਾਰ।' ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਅੰਬਰ ਕੋਲੋਂ ਸਰਘੀ ਦਾ ਤਾਰਾ ਮੰਗਦਿਆਂ ਜੋੜਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ; 'ਮੈਂ ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਕਾਲਖ ਅਤਿਆ ਤੂੰ ਸਰਗੀ ਦਾ ਤਾਰਾ ਵੇ ਮੈਂ ਮੰਗਿਆ ਉਧਾਰਾ' ਅੰਬਰਾ ਵੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਹ ਉਧਾਰਾ' ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਹਰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਲੂਣਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ। ਉਸਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਫਰੋਲਦਾ। ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹਰਫ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ, ਬਾਕਮਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਸਿਰਜਦਾ। ਇਹੀ ਅਦਬੀ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਹਾਸਲ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਾਸੇ, ਅਮਰ ਨਾਥ ਕੋਸਤੁਭ, ਅਜੀਤ ਰਾਹੀ, ਸੰਤ ਸੰਧੂ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਹਸਨਪੁਰੀ, ਕਮਲਜੀਤ ਨੀਲੋ, ਫੂਲਾਂ ਰਾਣੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ, ਪ੍ਰੀਮਿਲਾ ਅਰੋੜਾ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨਾਲ ਰੂਹਦਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਅਣਛੋਹੇ ਰੰਗ, ਇਕ ਵਿਕਲੋਤਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਵਰ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਪਿਆਰਾ ਕੰਵਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਤਾਂ ਸਾਥੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਬੋਲ ਸੂਰਜਾ ਬੋਲ' ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਲੋਕ-ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਮਹਿਫ਼ੂਜ਼ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ ਵੀ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। 'ਬੋਲ ਸੂਰਜਾ ਬੋਲ' ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸੁਆਗਤ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਇਸਨੂੰ ਮੋਹਵੰਤਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਵੀ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਅਦਬੀ-ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਸੀਰ ਕਰਨਗੇ।

ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਿਆਰ

ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਬੇਟੇ ਸਨ। ਵੱਡਾ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਤੇ ਛੋਟਾ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਛੋਟਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ

ਅਨੂ : ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 94176-92015

ਲੱਗਿਆ, 'ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਂ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।' 'ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ ਬੇਟਾ?' ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਦੋ ਬੇਟੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਮਾਂ ਹੈ,' ਬੇਟਾ ਬੋਲਿਆ।

ਅੰਨ੍ਹੇ ਦਾ ਦਿਮਾਗ

ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੜਕ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਕ ਲਾਲਟੈਣ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਘੜਾ। ਕਿਸੇ ਰਾਹ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਓਏ ਮੂਰਖ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੀ ਦਿਨ ਕੀ

ਟਾਲਸਟਾਏ ਦੀਆਂ ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਰਾਤ! ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਆਹ ਲਾਲਟੈਣ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੈ?" ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਇਹ ਲਾਲਟੈਣ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਘੜਾ ਨਾ ਡੇਗ ਦੇਵੇ!"

ਲਾਲਚ

ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਬੇਟਾ, ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ?" ਬੱਚਾ ਰੋਂਦਾ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ, "ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈ।" "ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਆਹ ਲੈ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ।" ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਇਆ?" ਬੱਚੇ ਨੇ ਡੁਸਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਮੇਰਾ ਰੁਪਿਆ ਨਾ ਗੁਆਚਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੇਰੇ

ਕੋਲ ਦੋ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੇ।" **ਰਾਹ ਦੇ ਸਾਥੀ**

ਦੋ ਦੋਸਤ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੁਪਇਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬੁਟੇ 'ਤੇ ਪਈ। ਉਹਨੇ ਝੱਟ ਉਹ ਬੁਟਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਵੇਖ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬੁਟਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।" ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਬਈ, ਇਹ ਨਾ ਕਹਿ ਕਿ 'ਮੈਨੂੰ' ਇਹ ਬੁਟਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿ ਕਿ 'ਸਾਨੂੰ' ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਰਾਹ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਮੁਸੀਬਤ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਆਪਾਂ ਵੰਡ ਲਵਾਂਗੇ।" ਇਸ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਮਿੱਤਰ ਬੋਲਿਆ, "ਦੋਸਤ, ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਮੇਰਾ; ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਹ ਤੇਰਾ। ਮੇਰੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਮੇਰੇ, ਤੇਰੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਤੇਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਹਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ?" ਦੂਜੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਠੀਕ ਹੈ ਬਈ,

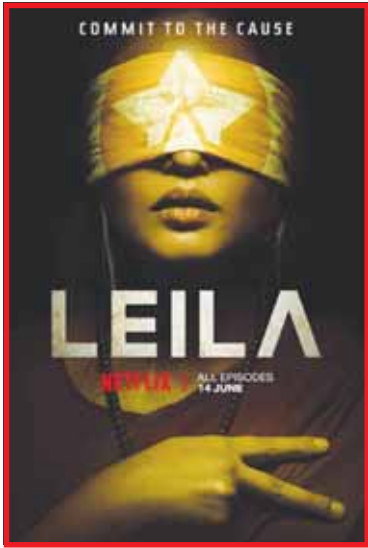
ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ।" ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਕੁਝ ਦੂਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਬੁਟੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਅੰਗ-ਰੱਖਿਆਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬੁਟਾ ਲੱਭਦਾ ਓਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਮਿੱਤਰ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ, "ਦੋਸਤ, ਆਪਾਂ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ।" ਇਸ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਿੱਤਰ, ਇਹ ਨਾ ਕਹਿ ਕਿ 'ਆਪਾਂ' ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਇਹ ਕਹਿ ਕਿ 'ਮੈਥੋਂ' ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਤੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਮੇਰੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਤੇਰੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਹਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ?"

ਪੇਂਡੂ ਦੀ ਅਕਲ

ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚੌਰਾਹੇ 'ਤੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਪੱਥਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੀ ਕਿ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਆਵੇਗਾ।

ਇਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪੱਥਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਜਾਂ ਠੇਲੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਲਿਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਕਰੀਬ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੱਥਰ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਠੇਲੇ ਦਾ ਫੱਟਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਬੰਦਾ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।" ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੱਡੇ ਟੋਏ ਵਿਚ ਇਸ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਸੁਟਵਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਉੱਤੇ ਖੋਦੀ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਢਕ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿਵਾਂਗਾ।" ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪਸੰਦ ਆਈ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਪੇਂਡੂ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਦੇ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਦੇ ਵੀ।

ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਡਿਸਟੋਪੀਆ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਸੂਖਮ ਪੜਚੋਲ 'ਲੈਲਾ' ਸੀਰੀਜ਼

ਨੈੱਟਫਲਿਕਸ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਲੈਲਾ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀਪਾ ਮਹਿਤਾ ਦਾ ਸਿਨੇਮਾ ਧਾਰਮਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਤਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿਨੇਮਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਸਰਜਨ ਵਾਂਗ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਫਰੋਲਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਦਾਬੇ, ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ-ਹਕੂਕ ਦੇ ਘਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮੂਹਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਫਿਲਮਾਂ 'ਅਰਥ', 'ਫਾਇਰ', 'ਵਾਟਰ', 'ਮਿਡਨਾਈਟ ਚਿਲਡਰਨ' ਅਤੇ 'ਹੈਵਨ ਆਨ ਅਰਥ' ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੇਮਰਾਗਤ ਸਮਾਜਾਂ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਆਸਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਹੇ ਆਮ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੀ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ ਉੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਨੇਮਾ ਸਿਨੇਮਾਈ ਬਿੰਬਾਂ, ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਔਰਤ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਓ.ਟੀ.ਟੀ. ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਨੈੱਟਫਲਿਕਸ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਛੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਲੈਲਾ' ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਲਪਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਧਰਾਤਲੀ ਯਥਾਰਥ ਦੇ ਇੰਨਾ ਨੇੜੇ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਦੇਖ-ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਦਾ ਕੈਨਵਸ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਰਸਕ ਡਿਸਟੋਪੀਆ (ਮਨਹੂਸ ਸਮਾਂ), ਐਬਸਰਡਿਟੀ (ਬੇਤੁਕਾਪਣ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ), ਸਮਾਜਿਕ ਅਰਾਜਕਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੱਟੜ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ, ਸਿਆਸੀ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ, ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸੂਰੀਆ ਤੰਤਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਹਿਮ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸੀਰੀਜ਼ ਮਾਨਵੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਜੂਝਣ ਦਾ ਨਿੰਗਰ ਹਸਤਾਖਰ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ।
ਆਪਣੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੇਖ 'ਉਰ-ਫਾਸ਼ਿਜ਼ਮ (ਸਦੀਵੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ) ਵਿਚ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਉਘਾ ਚਿੰਤਕ ਉਮਬੈਰਤੋ ਐਕੋ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਤੇ

ਬਹੁ-ਦਿਸ਼ਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਸੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਸਿਆਸੀ ਖਿਲਾਅ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚੋਂ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮਿੱਥ ਉਭਾਰਨਾ, ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ, ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਨਸਲ/ਧਰਮ/ਵਰਗ ਨਾਲ ਦੂਜੈਲਪੁਣੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਹੈ।
'ਲੈਲਾ' ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਲ ਪਿਆਰ-ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਲੈਲਾ ਦੇ ਅਗਵਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਮਿਸ਼ਰਤ ਖੂਨ' ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 'ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਕੈਂਪ' ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਮਾਨਵੀ ਵਤੀਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇਸ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਾਂ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ ਇਨਸਾਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਦੇ ਪਤੀ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੱਤਿਆ (ਮੌਥ ਲਿਚਿੰਗ) ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਡਰਾਮੇ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ ਅਖਲਾਕਾਂ, ਨਜੀਬਾਂ, ਪਹਿਲੂ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਜੁਨੈਦਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਲਾਉਣ, ਬੇਰਹਿਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੱਟਣ-ਵੱਢਣ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਉਪਰਲੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ 'ਦੁਰਲਭ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੂਲ ਲਈ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ' ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸਲਾ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ 'ਪਾਣੀ ਚੋਰ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ

ਇਸ ਮੁਲਕ 'ਆਰੀਆਵਰਤ' ਵਿਚ ਇੱਕ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਸਫਾਇਆ ਅਤੇ ਨਸਲਘਾਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗੁੰਡਾ ਗਰੋਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰਨ 2045 ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖਾਸ ਧਰਮ ਦਾ 'ਰਾਸ਼ਟਰ' ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਭਗਵਾਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਉ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਬਾਬੂਸਾਹੀ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਯੰਤਰਾਂ, ਸਪੇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਜਾਸੂਸੀ ਯੰਤਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ, ਘਰਾਂ, ਹੋਟਲਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਿਰਤੀ-ਕਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿੰਗਰ ਰੱਖਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੁਨਾਫਾ ਆਧਾਰਿਤ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨੇ

ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਨ੍ਹੇ ਤਜ਼ਦਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।
'ਲੈਲਾ' ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਬੇਹੱਦ ਸਟੀਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇ ਭਾਰਤਵਰਸ ਵਾਂਗ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਆਰੀਆਵਰਤ ਨਾਮੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦੀ ਉਣਤਾਈ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਕੈਂਪ' ਤੇ 'ਸੁਧਾਰ ਘਰਾਂ' ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਰਿੰਦਰ ਦਭੋਲਕਰ, ਐੱਮ.ਐੱਮ. ਕੁਲਬਰਗੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਪਾਨਸਰੇ ਅਤੇ ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਵਰਗੇ ਜਹੀਨ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਤੇ ਕੀਤੇ ਕਤਲਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ, ਗੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਨੀਤੀਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ/ਦਲਿਤਾਂ/ ਔਰਤਾਂ/ਗਰੀਬ ਤਬਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਤੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਤਾਰ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਸਗੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਸਰ ਰਹੇ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ, ਤਰਕਹੀਣ ਅਤੇ ਬੇਦਲੀਲ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਜਮਾਤ ਸਵਾਲਾਂ, ਆਲੋਚਨਾ, ਸੱਚ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਣਖ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਪਲੇਗ ਵਾਂਗ ਡਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਉਮੀਦ ਦੀਆਂ ਕਰੁੰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਨੋਕ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦਾ-ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਭੁਗਤਦੇ ਹਨ। ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ

ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਲੋਬਰ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ (ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਸੁੱਟੀ) ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਲਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਦੀ ਧੀ ਲੈਲਾ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ 'ਰਿਪੀਟਰਜ਼' ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਲੁੱਟਮਾਰ, ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੌਕਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦੇ।
ਇਹ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਲੈਲਾ' ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜੀਅ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਾਰਮਿਕ ਖਾਕਾ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੀਰੀਜ਼ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦਾ ਅਸਰ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਹਿਰ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ੈਆਂ ਨੂੰ ਨੀਲਾ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਫਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਠਿੱਠੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਹੀਣਤਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਵਾਂਗ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਮਿੱਥਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੀ ਗਲੀਜ਼ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ੈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕ ਨਬਰਾਂ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਚੰਮ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੀਰੀਜ਼ ਉਸ ਕਾਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਜਿਨਸੀ ਕੁੰਠਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਦੇ ਭੰਨੇ ਬਦਨਸੀਬ ਸਮਾਜ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੀਪਾ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੀਸਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।
'ਲੈਲਾ' ਸੀਰੀਜ਼ ਪ੍ਰਯਾਗ ਅਕਬਰ ਦੇ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਾਰਗਰੇਟ ਐਟਵੁੱਡ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਦਿ ਹੈਡਮੇਡ'ਜ਼ ਟੇਲ' ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਆਰਵੈੱਲ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਨਾਈਨਟੀਨ ਏਟੀ ਫਾਰ' ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਦਰਦਨਾਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਆਪਣੀ ਧੀ 'ਲੈਲਾ' ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤਦ ਤੱਕ ਉਸ ਉਪਰ ਜਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਇੰਨਾ ਅਸਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਆਰੀਆਵਰਤ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਮਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।"

ਨਾਵਲ 'ਲੈਲਾ' ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਯਾਗ ਅਕਬਰ।

ਸੂਖਮ ਯੰਤਰ, ਕੈਮਰੇ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਤੰਤਰ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਮੁਲਕ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾ ਪਾਣੀ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਤੋਂ ਵਖਰੇਵੇਂ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮਾਨਵੀ ਅਤੇ ਜਲ ਰਹੇ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਵਿਚ ਗਲਣ-ਸੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ, ਹਿੰਦੂ-ਦਲਿਤ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ-ਈਸਾਈ ਵਿਆਹ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਔਲਾਦ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਬਰ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਰਨ ਲਈ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਜਦੋਂ ਖੁਦ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਦੋ 'ਅਪਵਿੱਤਰ' ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗੈਸ ਚੈਂਬਰ

Noblesville

Trucks & Trailer Repair Shop

15203 Stony Creek Way,
Noblesville, IN 46060

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair, And
Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air Dryer
Radiator Change

Sam Bhullar: 317-995-2020
Gurbaksh S Randhawa
Call: 317-800-2976

Reliable

Trucks & Trailer Repair Shop

7401 Brookville Road
Indianapolis, IN 46239

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair, And Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air Dryer
Radiator Change

Gurbaksh S Randhawa:
317-800-2976
Sam Bhullar: 317-995-2020

Reliable

Semi Trucks & Trailer Repair Shop

5520S Harding St., Suite : C,
Indianapolis, IN 46217

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair,
And Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air
Dryer
Radiator Change

Jasbir Singh: 317-702-6302
Gurbaksh S Randhawa:
317-800-2976

TRUCK PARTS KING USA

Heavy duty Trucks &
Trailer Parts

7401 Brookville Road
Indianapolis, IN 46239

We will sell Trucks & Trailers tires
as well.

COMING SOON...

Gurbaksh S Randhawa
Call: 317-800-2976
Sam Bhullar: 317-995-2020